

NSR

Sven-Roald Nystø
Dramveien 526
9014 Håpet

LANDSMØTE PROTOKOLL 1977

ÅPNING

Norske Samers Riksforbund åpnet sitt landsmøte i Hattfjelldal mandag 20. juni. Det var møtt fram over 100 delegater og gjester fra alle kanter av landet, og også gjester fra Sverige.

Formannen Peder Andersen sa i sin åpningstale at landsmøtet nå skulle behandle en rekke viktige saker, bl.a. samenes offisielle felles fremtidspolitikk og også den fremtidige skjebnen for Nordisk Sameråd. Ellers så formannen noe lysere på den økonomiske situasjonen. Landbruksdepartementet har for 1977 bevilget 200 000 kroner til organisasjonens drift.

Odd Kappfjell, som også er styremedlem i NSR, ønsket velkommen til Hattfjelldal på vegne av Helgeland Sámiid Sær'vi som står som landsmøtearrangør. Ellers kunne Kappfjell opplyse at Nordland fylke ville gi lunsj på åpningsdagen både til gjester og delegater, mens Hattfjelldal kommune inabvr til middag andre dagen.

HILSNINGER

Det fulgte en rekke med Hilsningstaler, der vi kan nevne
vertkommunens ordfører, Ingebrigtsen
formannen i Samisk Utvikningsråd, Haak Eriksen
utsending fra Nordisk Sameråd, Marianne Nilsson, Vilhelmina
SSR's representant Per Johan Fjällström
Sameædnams representant, Gustav Heikka
NRL's utsending Martha Jäma
Per Markus Bals, Vilasund
statsråd Oskar Øksnes, representant for regjeringen

STATSRÅD OSKAR ØKSNES Representant for regjeringen

På vegne av Regjeringen vil jeg takke for innbydelsen til årsmøtet og ønske til lykke med de forhandlinger dere skal ta til med. For min egen del vil jeg tilføye at jeg setter pris på å være til stede her i dag og får anledning til å knytte nye kontakter som er både nyttig og hyggelig.

Norske Samers Riksforbund er, slik jeg har oppfattet det, enideell organisasjon for alle samer uansett yrke og bosted. Jeg antar at organisasjonen i hovedsak arbeider med generelle problemer som samene har som etnisk minoritet, bl.a. knyttet til språklig og kulturell bakgrunn. Regjeringen har også lagt vekt på disse problemer, samtidig som det må skapes reellt grunnlag for at samene i alle yrker og i alle områder kan få del i dette land. Regjeringen har også lagt vekt på å finne løsninger som er og kan anbefales av de samiske organisasjoner.

Mange av de saker som behandles eller som interesserer de samiske organisasjoner er av slik art at de både formelt og saklig sett skal behandles av folkevalgte organer. Det kan være folkevalgte organer med mere eller mindre samisk deltagelse. Gjennom behandling av «samiske anliggender» har en ikke kunnet unngå å registrere at det blant samer er forskjellig oppfatning i både de store linjer og i enkelte sak. Det er både rimelig og rett at det er slik, og i et velutviklet demokrati skal det være anledning for organer og organisasjoner å påvirke beslutningsprosessen.

Når det gjelder samiske anliggender i sin alminnelighet har Landbruksdepartementet hatt ansvaret for koordinering i den sentrale behanling. Landbruksdepartementets funksjon i denne sammenheng i forhold til andre departementer og offentlige organer har ikke vært så markant. Det er ikke lagt opp til faste rutiner i behandlingsprosedyrer eller kontakter med andre departementer. Dette har flere årsaker som jeg ikke skal berøre, jeg skal bare knytte noen synspunkter til begrepet "samesak".

På samme måte som hvilken som helst annen vil selvfølgelig også samene bli involvert i saker av nærsagt enhver art. Det kan f.eks. gjelde saker om familieforhold, skatteforhold, sosiale og trygdeforhold, straffbare forhold og rettergang, bare for å ha nevnt noen. Men som utgangspunkt bør det vel gjelde at en sak ikke blir "samisk" bare av den grunn at en same er involvert.

"Samesak" kan en sak bli hvis den i overveiende grad bare gjelder samer eller samiske forhold, eller fordi det innenfor vedkommende saksområde er etablert særlege ordninger for den samiske befolkning. Som samesaker bør formodentlig også regnes visse saker av generelle karakter som tas opp i forvaltningen angående samfunnets holdning til samene i sin alminnelighet eller i enkelte sammenhenger.

NORGA SÁMIID RIIKASÆR'VI
Norske Samers Riksforbund

PROGRAM
FOR
DET 9. ORDINÆRE LANDSMØTE I HATTIFJELLDAL
20.—22. JUNI 1977

Mandag 20. juni

- Kl. 10.00 Åpning, hilsanger, navneoppdrag og konstituering.
Kl. 13.00 Matpause.
Kl. 14.00 Årsmelding og regnskap.
Formannen redegjør for Riksforbundets arbeid.
Kl. 15.30 Pause.
Kl. 16.00 Debatt.
Kl. 18.00 Ser- Lulesamiske sendinger.
a) Utvidet sendetid
b) Utbredelse av sendinger geografisk.
Trondheim Sámiid Seer'vi's brev av 4.2.77.
Innleder: Ella Holm Bull.

Tirsdag 21. juni

- Kl. 09.00 Samisk språk. Status idag og i fremtiden.
Innleder: Ole Henrik Magga.
Kl. 09.30 Debatt.
Kl. 12.30 Matpause.
Kl. 14.00 Samenes offisielle stilling fremtidspolitikk.
Innleder: Aslak Nils Sara.
Kl. 14.30 Debatt.
Kl. 16.30 Pause.
Kl. 17.00 Komitéarbeid.
Kl. 19.00 Avslutning for dagen.

Onsdag 22. juni

- Kl. 09.00 Nordisk Sameråds sak 8.76,
på møte i Tromsø 11.—12.12.76
a) Skal Nordisk Sameråd bestå og fortsatt leve?
b) Om svaret er ja: I hvilken form?
c) Hvordan skal rådets vedtekter være?
d) Skal Nordisk Sameråd være nordiske samers fellesorgan
eller bare hovedorganisasjonenes hovedorgan?
e) Skal samerådet også heretter samarbeide i internasjonalt samarbeid?
Innleder: Leif Halonen.
Kl. 09.30 Debatt.
Kl. 11.00 Komitéarbeid.
Kl. 13.00 Matpause.
Kl. 14.30 Komitéenes uttalelser til debatt og godkjennings.
Kl. 16.30 Pause.
Kl. 17.30 Valg.
Avslutning.

Det gjelder spørsmål om undervisning på samisk, det samiske språks status - således om samenes adgang eller rett til å henvende seg til lokale og sentrale myndigheter på samisk og disses pukt til å avgi svar på samisk. Iden forbindelse bør også nevnes spørsmålet om i hvilken utstrekning offentlige dokumenter skal gjøres tilgjengelige på samisk.

Til tider settes det iverk særlige tiltak for den samiske befolkning, og over de enkelte departementers særbudsjetter ytes det støttet til forskjellige tiltak for samene. Staten yter økonomisk støtte til flere samiske organisasjoner, og det synes å tendere mot at det blir flere som ønsker slik støtte. Jeg må innrømme at det ikke er godt å ha en tilfredsstillende oversikt over hva f.eks. den norske stat bruker for å støtte opp samenes situasjon som minoritet. Et spørsmål som er betimelig å stille i denne sammenheng er om forvaltningen og bruken av disse midlene gir den ønskete effekt.

Spørsmålet om organisering av den sentrale saksbehandling av samespørsmål ble allerede reist i 1948 da det ble foreslått opprettet et statens kontor for samesaker. Senere er det fremmet forskjellige forslag om tiltak for å oppnå bedre samordning av de samiske interesser i sentraladministrasjonen. Det er bl.a. fremmetforslag om en konsultativ statsråd for samesaker, egen statssekretær ved statsministerens kontor, en særskilt ombudsmann for samesaker, eget statssekretær for samene.

Forslagene er vel i første rekke et tegn på at saken ikke er inngående drøftet.

Jeg mener at det kan være hensiktsmessig at disse spørsmål nå blir drøftet. Jeg har tatt initiativ til at spørsmål i første omgang drøftes sentralt, men det kan være sider ved saken som gjør det ønskelig å utvide drøftelsene utover sentrale organer.

Gjennom den stortingsperiode som nå er avsluttet er det satt i verk en rekke tiltak for den samiske befolkning. Det er vist politisk vilje til å løse samenes problemer. Det er vår oppgave nå å drøfte å komme fram til et administrativt og organisatorisk apparat som er i stand til å gjennomføre tiltakene samordnet, slik at det kan oppnås maksimal effekt av tiltakene. Til samarbeid om disse spørsmål vil Regjeringen fortsatt innby til godt samarbeid.

ÅRSMELDING
for
NORGA SÄMIID RIIKASÄR'VI — NORSKE SAMERS RIKSFORBUND (NSR)
for perioden 22. mai 1976 til 20. juni 1977

1. Styret

Formann: Peder Andersen, Igeldas i Porsanger
Nestformann: Anna Laila Siri Frogner, Karasjok
Styremedlemmer: Olav Dikkanen, Nesseby
Odd Kappfjell, Trofors
Leif Dunfjell, Alta

Personlige varamenn: Knut Johnsen, Bergen (varamann for Peder Andersen)
Odd Ivar Solbakk, Båteng (for Anna L. S. Frogner)
Fridjof Berglund, Karasjok (for Olav Dikkanen)
Johan Jernsletten, Polmak (for Leik Dunfjell)
Laila Somby Sandvik, Karasjok (for o. Kappfjell)

Næringsøkonomisk komité

Produktleder Odd Ivar Solbakk, Båteng, formann
Yrkesrettleder Hans Guttorm, Karasjok
Gårdbruker Ole Henrik Buljo, Kautokeino
Gårdbruker Ivar Utsi, Repvåg

Kulturpolitisk komité

Museumsstyrer Mari Teigmo, Karasjok, formann
Journalist Ailo Gaup, Oslo
Spesialpedagog John Gustavsen, Repvåg p.t. Tromsø

NSR's arbeidsutvalg:

Formann, nestformann og styremedlem Olav Dikkanen.

Revisorer:

Johan M. Klemetsen, Kautokeino
Mikkel J. Hætta, Masi

1.1. KASSERER

På styremøte den 22. mai 1976 ble det under sak 24—76 — konstituering, fremmet forslag om å tilsette en ny kasserer, hvor styret gav fullmakt til formannen og nestformannen om å gjøre opp avtalen med den tidligere tilsatte kassereren og finne en ny kasserer.

Nils Anders Bieska er engasjert som kasserer.

1.2. VALG

På valg står:

Formannen som velges for ett år ved særskilt valg.
Odd Kappfjell med varamann Laila Somby Sandvik.
Leif Dunfjell med varamann Johan Jernsletten.

2. KOMITEARBEID

Under forrige landsmøte ble det nedsatt en kulturpolitisk komité. Kulturpolitiske komitéen holdt møte i Oslo 13. og 14. oktober 1976.

Den næringsøkonomiske komité holdt møte på De Samiske Samlinger i Karasjok den 29. november 1976.

2.1. UTVALG TIL Å UTREDE SPØRSMÅLET OM SAMENES OFFISIELLE STATUS

På styremøte den 16. og 17 juli 1976 som ble holdt på NRL's kontor i Tromsø, deltok NRL's formann Anders Oskal under forhandlingene.

Under forhandlingene kom en fram til følgende utvalgs sammensetting under forutsetning av at NRL's styre godkjener de følgende oppnevnte medlemmer i utvalget:

Alf Isak Keskitalo, Kautokeino

Johan Anders Eira, Tennevoll

Egil Utsi, Børsvoll

Varamenn:

Ole Mathis Hætta, Karasjok

anne Kirsten Sara Anti, Karasjok

Ole Henrik Magga, Alta

NRL's styre har sluttet seg til utvalgets sammensetting.

2.2. STILLINGSINSTRUKS FOR NSR's SEKRETARIAT

Under sak 35—76 Eventuelt, bokstav a) Oppnevning av komité til å utrede stillings instruks for NSR sekretær ble følgende oppnevnt:

Alf Isak Keskitalo, Kautokeino, formann

Regnor Solbakk, Kautokeino

Ole Einar Olsen, Kautokeino

2.3. LANDSMØTETS OPPNEVNTE KOMITEER

Styret konstaterer med beklagelse at de landsmøte oppnevnte arbeidskomiteer, ikke fungerer etter sin forutsetning. Styret mener at dette skyldes flere årsaker, men at følgende sannsynligvis er av mest avgjørende betydning:

- Utvalgene har ikke budsjetterte midler til sin virksomhet.
- Utvalgene har ikke kunnet få den nødvendige støtte til å komme igang med sin virksomhet så lenge NSR ikke har et sekretariat som kan bistå med de praktiske spørsmål.
- Kontakten til NSR's styre blir for dårlig så lenge ingen av styremedlemmene har plass innen de enkelte komitéer.

Styret oppfordrer landsmøtet til å ta oppnevning av fagkomitéer opp til ny vurdering.

3. STYREMØTER

Styret har holdt 7 møter og har behandlet 66 saker.

Arbeidsutvalget har holdt 6 møter.

Av større saker kan nevnes bl.a. arbeidet med å få opprettet et Samefond, nye forskrifter for innlandsfiske i Finnmark fylke, og samenes framtidige felles nærings-økonomisk politikk. Guov'dagæino Sámiid Sær'vi har påtatt seg oppgaven av å utrede spørsmålet for dette landsmøtet

3.1. REISEVIRKSOMHET

På grunn av de økonomiske vanskeligheter NSR hadde i 1976, var det ikke mulig å drive med noen reisevirksomhet. Det var oppstått en situasjon hvor styret måtte prioritere alle utbetalingar.

3.2. DE LOKALE SÁMIID SÆR'VI

Antallet sámiid sær'vit (sameforeninger) som er tilsluttet NSR er øket med en siden i fjor. Tana Sámiid Sær'vi er fremstått i rekonstruert stand. Hamarøy Sámiid Sær'vi har en ikke hørt noe fra på flere år. Det nye lokallaget heter Álmáivaggi Sámiid Sær'vi (Mandal s.s.).

Dessuten har en gjennom radio og presse hørt at man også i Sør-Troms har stiftet en lokal Sámiid Sær'vi, men NSR har ingenting hørt fra foreningen.

Når en tar med dette nye Sámiid Sær'vi i Troms, skulle det være i alt 18 Sámiid Sær'vi (sameforeninger) som har rett til å sende delegater til landsmøtet.

3.3 MØTER - REPRESENTASJONER M.M.

- a) NSR var representert ved nestformann Anna Laila Siri Frogner på Nordisk Sameradsmøte i Tromsø den 10. og 11.12.1976.
- b) Formannen og styremedlem Leif Dunfjell var innkalt til Stockholm i forbindelse med Sámi Institu'tas juridiskhistorisk vitenskapelig seminar, som ble holdt fra den 7. til 12. februar 1977. Grunnet sykdom falt formannen fra og Dunfjell var avskåret grunnen avsluttende eksamer.
- c) Formannen representerte NSR i en orienteringsmøte med Norsk Journalistskole.
- d) Formannen representerte NSR på Kárásjágá Sámii Nuoraid Sær'vi medlemismøtet.
- e) Ole Mattis Hætta har representert NSR på teleautomatiseringsmøte.
- f) Per Somby har representert NSR på møte om informasjonsmateriale på samisk som var arrangert av Fylkesmann i Finnmark.
- g) Marit Teigmo representerte NSR på fylkes kultur konferansen i Kirkenes.
- h) Marit Stordahl har representert NSR på møte angående lytterspørsmål arrangert av NSR på sitt studio i Karasjok.
- i) Edel Hætta Eriksen representerte NSR på historie seminar i Alta.
- j) Nil Turi deltok for NSR på Sámi Duoddji møte i Karasjok.
- k) Olav Dikkanen deltok for NSR på Vadsø Sámiid Sær'vis kulturdager.
- l) Leif Dunfjell er oppnevnt som fast representant for NSR i Ressursutvalget for Finnmarksvidda.
- m) Odd Kappfjell deltok for NSR på konferansen om reisning av samisk kulturhus i Hattfjelldal.
- n) NSR's delegater på IX Samefonferansen i Enare var: Peder Andersen, AnnaLaila Siri Frogner og Odd Kappfjell.

4. ADMINISTRASJON

Marit Sara ble engasjert som midlertidig sekretær fra 15. juni 1976, men grunnet ferie tiltrådte hun først den 5. juli og virket fram til 13. august 1976.

Etter denne dato og ut denne virkeperiode har formannen utført det administrative arbeidet. Til forberedelse av landsmøte saker har styret engasjert midlertidig kontorhjelp som tilfeldigvis hadde fri en 3 ukers tid.

4.1. OM FAST SEKRETÆR

Stillingen som sekretær ble første gangen kunngjort ledig i slutten av mai 1976, og søknadsfristen var satt til 30. juni.

Ved fristens utløp var det kommet inn 4 søknader. Etter at styret hadde kommet med sin innstilling, meldte nr. 1 og 2 av de tilsatte at de ikke kunne tiltre. Styret hadde gitt formannen og nestformannen fullmakt til å videre forhandle med søkerne. Dette forhandlingsutvalg innkalte da nr. 3 inn til konferanse på NSR's kontor. Etter denne forhandlingen besluttet styret å lyse stilling ut på nytt. Søknadsfrist ble satt til 1. april 1977. Ved fristens utløp var ikke innkommet søknader som tilfredsstilte de krav utlysningen forutsatte. Styret har derfor vedtatt å forlenge søknadsfristen til 1. juni 1977. Styret vil også vurdere om a kunngjøre administrasjonssekretær stillingen ledig.

4.2 ØKONOMI

Fra 20. mai 1976 og ut året var NSR's situasjon vanskelig. NSR hadde da innestående på postgirokonto og i banken kr 16 000,-, mens det på annen side forelå endel ubetalte regninger inklusive annonseutgifter på ca. kr 10 000,-. I juli måned fikk vi tilslagn på kr 30 000,- fra Landbruksdepartementet som ordinært tilskudd. Dette beløpet fikk da overført 2 måneder senere. Imellomtiden måtte NSR oppta et lån på kr 5 000,- i Den norske Creditbank, Lakslev. Pr. 14. desember 1976 fikk NSR fra Landbruksdepartementet som ekstraordinært tilskott kr 15 000,-.

Samlet har NSR i 1976 fått overført statstilskott på kr 125 000,-, samt tilskott fra Norsk Kulturråd på kr 6 000,-.

Kulturrådets tilskott er øremerket til innkjøp av samiske brukskunst, som er bestilt fra de ulike samiske kunstnere.

NSR har avsluttet sitt regnskap pr. 31.12.76. Det viser et underskudd på kr 9 595,82.

I januar d.å. fikk vi overført et tilskott på kr 150 000,- og har i tillegg til dette mulighet for å få ytterligere kr 50 000,- ordinært over KAP. 1223 post 70 i Landbruksdepartementets budsjett. Styret vil takke myndigheter for medvirkning til at organisasjonen har fått ytel økonomisk støtte.

Forørig er styret av den oppfatning at organisasjonens økonomi er så dårlig at det begrenser vår mulighet til å utføre vårt arbeid slik det er vedtatt i vedtaktene. Den dårlige økonomien formodes også å være en medvirkende årsak til at man ikke har fått kvalifiserte søker til NSR'S SEKRETARIAT.

4.3 MEDLEMSKONTIGENT

Medlemskontingensten har siden 1968 vært kr 10.- pr. medlem pr. år til NSR. Styret vil påpeke at det er en absolutt nødvendighet at medlemskontingensten forhøyes.

Styret vil forutsette at kontingensten reguleres i samsvar med det offentlige indekstall.

Stigningen i prosent utgjør 97,3.

Medlemskontingent pr. idag er kr 10,-.

indeksregulert kr 10,- × 97,3 kr 9,73

100 kr 19.73 som forhøyes til kr 20,-.

Etter denne beregning vil styret be om at medlemskontingensten reguleres opp til kr 20,- pr. medlem til NSR.

4.4. ANTALL STYREMEDLEMMER

Landsmøtet 1976 i Karasjok anmodet styret om å utrede en eventuell endring av vedtektenes § 6, punkt 5a, med sikte på å øke antall styremedlemmer fra 5 til 7.

NSR viser til rundskriv sendt ut til alle lokale sameforeninger den 24. september 1976, og videre til arbeidsutvalgets brev av 6. januar 1977 hvor det påpekes at man for tiden ikke finner det riktig å øke antallet styremedlemmer til 7. Her er tatt økonomiske hensyn samt hensyn til et så stort styre vil bli meget tungt.

Det er kommet svar fra 1/3 av våre lokale sameforeninger. Derav 3 fra sør-samiske områder. De går inn for en økning med den begrunnelse at sør-samer på denne måten kan sikres fast representasjon i NSR's styre: NSR har tidligere innført det prinsipp at sør-samer skal ha sine valgte representanter, og i dag har sør-samer 2 av 5 styremedlemmer i NSR's styre. De nordsamiske områder synes å være tilfreds med det antall styremedlemmer som de i følge vedtekten har i dag.

På dette grunnlag mener NSR's nåværende styre at det ikke er forsvarlig i dag å innstille for en endring av § 6 punkt 5a.

5. OPPGAVER TIL LOKALE SÁMIID SERVIIDE

5.1. INFORMASJON OM SAMEORGANISASJONSARBEID I FORBINDELSE MED NSR's 10 ÅRS JUBILEUM I 1978

NSR feirer 10 års jubileum i 1978. Arbeidsutvalget tok i januar i år kontakt med Porsanger Sámiid Sær'vi for å få denne foreningen til å påta seg å utarbeide en informasjon om NSR's 10 arbeidsår. Det er også meningen at man i tilknytning til dette også skulle nevnt alt sameorganisasjonsarbeid så langt tilbake i tiden som mulig. Dette arbeidet vil selvsagt medføre en del utgifter.

5.2. UTREDNING OM FRAMTIDIG FELLES NÆRINGS-ØKONOMISK SAMEPOLITIKK

Kautokeino Sámiid Sær'vi har fått i oppdrag å utarbeide utkast til 1977 landsmøtet - en utredning om framtidig felles samepolitikk. Dette spørsmålet har ligget i dødvannet noen år. Samekomiteens innstilling av 1959 omtaler også dette spørsmålet. Nordisk Råd la fram i september 1970 et medlemsforslag om en felles nordisk samepolitikk. Nordisk Råd oversendte gjennom Fylkesmannen i Finnmark dens forslag til Kautokeino kommune, som i brev 3. desember 1970 oppfordret NSR å utarbeide snarest utkast til en slik felles politikk. NSR's administrasjon har i brev av 3. desember 1970 bedt alle lokale sameforeninger om å innsende sine uttalelser, men bare en reagerte.

6. OPPRETTELSE AV SAMEFOND

Under sak 42-76 tok arbeidsutvalget opp spørsmålet om opprettelse av Samefond, og gjorde på dette møtet et slikt vedtak:

Norske Samers Riksforbund tar med dette opp spørsmålet om opprettelse av Samefond. Vi viser til behandling av samesaker i Stortinget den 27. mai 1963. Innst. S. nr. 196-1962-63, side 474.

Norske Samers Riksforbund er tilfreds med at en rekke av de tiltak som samekomiteen i sin innstilling har foreslått og at saker som senere er tatt opp med våre sentrale myndigheter er satt i verk. Norske Samers Riksforbund vil også vise til Nordisk Råds behandling av saken på rådsmøte 3. og 4. juni 1966 under sak 21-66. OPPRETTELSE AV ET SAMEFOND

Samene disponerer idag ingen økonomiske ressurser som tillater en selvstendig økonomisk og kulturell utvikling uten at organisasjonene til stadighet må gå den tunge veien å søke og tigge. Dette til tross at samene i egenskap av urbefolkning i sine områder, i kraft av alders tids bruk eller urminnenes havd, anser seg som eiere av de samiske områder som de bebor og henter sin vesentlig del av sin næring.

AV NSR s endelige uttaleiser kan vi trekke frem følgende

Sameområdene har store naturtilganger av vannkraft, gruve drift, fiske i sjø og terskvanne m.m. som maksimalt og ukontrollert utnyttes. Utnyttelsen av ressurser i de samiske bosettingsområder og avgilter som kommer av disse må sikres den befolkning som fra gammelt av er eier av disse naturgodene. Inntil i dag er våre naturressurser konsekvent blitt utnyttet helt til fordel for andre områder i storsamfunnet.

Norske Samers Riksforbund mener at noe av inntektene av naturgodene i de samiske bosettingsområder bør komme samene selv til gode. Det er en høyst uheldig politikk at de samiske bosettingsområder bare skal bli utsatt for et eksplosiv fjernkonsum, der samene er hverken produsent eller som konsument ledd.

De samiske primærnæringene er blitt litt etter litt bare påført ytterligere innskrenkninger for tilslutt å miste totalt sin næringsfrihet. Det gjelder i første rekke de etter hvert overhåndtakende utbygging av vannkraft, gruve drift, ukontrollert masse turisme, stadig utbygging av bedre kommunikasjonsnett, for a nevne noe.

På denne bakgrunn vil Norske Samers Riksforbund be Det Kgl NORSKE REGJERING om å fremme forslag for opprettelse av SAMEFOND, og at det gis statstilskudd til dette fond, samt at det ved lovjemmel tilføres midler til fondet ved at utbygget områdene naturrikdommer gir, kommer Samefondet til gode.

Opplegget er adressert til Det Kgl. Norsk Regjering ved Norsk Sameråd. Norsk Sameråd behandlet denne saken på rådsmøte den 25. januar 1977, og utsatte behandlingen inntil de har avhentet nærmere opplysninger om hvordan Samefondet i Sverige er opprettet.

7. LANDSMØTE PROTOKOLL 1976

Landsmøteprotokollen er trykt på NSR's kontoroffset. Omslaget er trykt av Karasjok Produkter A.s. Grafikeren Iver Jåks har tegnet bokstavene og emblemene på første omslagsside. Det skal symbolisere alle samer i de forskjellige næringsgrener og innfelt NSR'S FRAMTIDIGE OPPGAVER:
Ved å trykke alle trykksaker på eget offset, kan NSR spare en hel del. Bare landsmøteprotokollen regner vi å ha spart kr 15.000.— — 20.000.—.

8. STIPENDFOND

BESTEMMELSER VEDRØRENDE BRUK AV OVERSKUDET AV FØRSTE JOIKEPLATE UTGITT I SAMARBEID MELLOM OSLO S'AMIID SÆR'VI, DÆDNUG'ADDE NUORAT OG MAI A—S MED STØTTE AV NORSKE KULTURRÅD:

§ 1. Alt overskudd som ifølge avtalen mellom Oslo S'amiid Sær'vi og Mai A—S tilkommer Oslo S'amiid Sær'vi av salget av den første joikeplate med Dædnug'adde Nuorat, settes av til et fond som administreres av Norske Samers Riksforbund

§ 2. Det skal årlig deles ut et beløp til en eller flere som har gjort et fortjentfullt arbeid innen joik og eller annet samisk kulturarbeid. Med joik forstås også instrumental joik. Stipendiet er ikke begrenset til kun å omfatte utøvere av kunsten. Aktuelle mottakere kan ikke være andre enn samer. Stipendiets størrelse skal være rentene pro anno. Første utdelingsår 1975.

§ 3. Det oppnevnes et utvalg på tre medlemmer. Ett valgt av OSS's styre, to medlemmer pr. år av NSR, hvorav det ene må representere ett av lokallagene. Utvalget finner fram til en aktuell kandidat. Flertallet i komitéen avgjør hvem prisen skal tilfalle. Om komitéen er delt i tre, AVGJØR NSR's styre med simpelt flertall hvem mottakeren skal være. Styret i NSR offentliggjør prisvinneren—prisvinnerne. Utdeling skjer på NSR's landsmøte.

§ 4. En utvidet anvendelse av midlene fra dette fondet kan vedtas av NSR's landsmøte, men da bare til støtte for samisk musikk og asmisk kulturarbeid.

Bestemmelsene som gjelder i dag er noe uklare, og NSR tok sikte på å gjøre ferdig de nye bestemmelsene til dette landsmøte. Pengemidlene som utgjør ca. kr 51.000.— er for tiden i Øst—finnmark Sparebank, Karasjok, men dette beløpet skal Oslo S'amiid Sær'vi overføre til den norske Creditbank, Lakselv.

Av det som fremgår foran, kommer det tydelig fram at man i dag ligger 2 år etter gjeldende bestemmelser. Styret vil be om at landsmøtet overlater denne saken for landsmøtets redaksjonskomité til vurdering.

9. NORDISK SAMEKONFERANSE 1978

I skriv av 28.4.77 ber Nordisk Sameråd de samiske hovedorganisasjoner i Sverige og Norge under sine landsmøter i 1977 om å oppnevne delegater til Samekonferansen 1978, som holdes i Sverige.

NSR har i skriv av 10.5.77 anmodet de lokale sameforeninger om å vurdere valget av delegatene til Samekonferansen. NSR velger 20 delegater, hvorav 3 representerer NSR's styre og da gjenstår det 17 å velge under landsmøtet.

10. GÉNERELT

Styret mener at det mellom NSR og de lokale sameforeninger bør innarbeides en bedre kommunikasjon. I løpet av denne perioden er det fra NSR's kontor sendt ut endel viktige saker til uttalelse til de lokale sameforeninger, men vi har ikke oppnådd å få svar. Når vi får inn saker hvor svarfristen er satt, er det klart at tidsfristene bør overholdes. Det betyr meget for NSR's daglige virke at de oppgitte frister holdes.

Årsmøtene i de lokale sameforeninger bør holdes i januar—februar og utskrift av årsmøteprotokollen må innsendes snarest til NSR. Medlemskontingenenten bør innbetales i løpet av januar for året forut. Videre vil NSR's styre beklage at Bergen Sámiid Sær'vi har utelatt å velge styreformann slik vedtekten bestemmer.

11. OPPNEVNING AV KOMITEER OG UTVALG

Styret i NSR vil påpeke det uheldige ved at f.eks. kulturkomitéen på 3 medlemmer er fordelt over hele landet. Komitéenes sammensetting bør så langt som mulig være geografisk samlet. NSR har også merket behovet og mangel på at det loaklt ikke er valgt komitéer for næring og kultur. Styret i NSR vil be alle lokale sameforeninger om at slike komitéer oppnevnes, og at disse bistår de komitéer og utvalg som er landsmøtevalgt.

Karasjok, den 7. mai 1977

For styret i NSR

Olav Dikkanen (sign) Peder Andersen (sign) Odd Kappfjell (sign)

Anna Laila Siri Frogner (sign) Leif Dunfjell (sign)

MERKNADER TIL STYRETS ÅRSMELDING

Aslak Nils Sara:

Dál mán áigon ár'valit riev'dadit væhá jakkidiedáhusas 6. siidos vulugæččen, dieggú gággu čuož'žo atte sivva dasa atte NSR læ áž'žun lii'ge ruðaid j.n.v. ja atte NSR giitá ávta ál'bmu dien gæžil. Mu mielas ii áru dieggár dajaldat vuogas. Sát'tet læt dábbe álo ærá ál'bmut mat læt vækkehan, ii dušše ruðaid oac'čot, muttu maidái ærá lákkái. Fer'te juo dalle buokkaid giitit ja ii dušše muttomiid namahit. Álmái mii læ namahuvvun dies, læ várra mál'bmi buorre álmái, in mán dan gal oaivil. Mán ár'valan atte diesa bid'djujuvvu daggár dajaldat dien saddjái:
•Stiv'ra giitá, ei'seváldi mat læt lëmaš væk'kin atte organisašuv'na læ áž'žun ekonomálaš doar'jaga.

Jeg vil her komme med forslag om endring på et sted i årsmeldingen, side 6, nederst, det som begynner med «At NSR oppnådde et ekstraordinært tilskott på kr. 15 000,-...osv.» og resten av avsnittet. Jeg foreslår at dette strykes og isteden settes da følgende setning: «Styret vil takke myndigheter for medvirkning til at organisasjonen har fått ytet økonomisk støtte.» Min begrunnelse for dette er at det kanskje ikke er så heldig å navngi bare enkelte som har virket til at organisasjonen har eksistert. Det er mulig flere som burde vært tatt med i en navnrekke når man først skulle navn. Vedkommende er sikkert en alle tiders mann, det er ikke det. Men det er kanskje uheldig å ha sånne uttalelser i en årsmelding. Jeg vil dermed levere inn min endringsforslag til dette.

Anders Somby:

Mán váilahan væhá jakkidiedáhusas ja mii maidái ii læt diedihuvvun báikálaš serviide, ja dat læ dat atte dábbe læ fák'kestaga guok'te áibas ærá lákkodárkástæddjít (revisorat) gå dat mat dii'bmá ávtajienalažat dák'kehuvvujeddje jakkičoak'kimis. Ja man læn maidái boattán gullat died lákkodárkástæddjiin

(revisorain) atte ii ba læt boattán gážaldat ge atte duon maŋit rekketoalo dákkehít ja diet váiłahan dán jakkiedáhusas læ atte láv'digáddi bargot dat árrut mæſta mendu njár'badat. ná mä dálbe læ mui'taluvvun. Ja á.m.d. in diettán bælistan mii læ dat láv'digád' di mii 2.1 vuol'de ábbanassii læ ge, sii'do 2. Ja de læ fas 2.3 das læt dat riikačoak'kima namahuvvun láv'digáddit. Ja de čuož'žo dás atte stiv'ra hálidivče riikačoak'kima atte galgašivče vál'dit dáid láv'digáddiid áddá mænnodébmái ja atte dábbe galgašivče stiv'rallattot miel'de. Muttu mán gal in oaivildivče dan. Mán oaivildivčen atte áv'dal juludivče «observatorat» stivra hælas dain láv'digáddiin. Ja de læ velá 4.1. sii'do 5. ja sii'do 6. Dás boattá NSR čálli birra ja das árro dan lákkái atte ii læt dákkaš ác'ci boattán dan maŋit áigi gá læi áccan jådos. Mu mielas gal ii árrun gá almohuvvui bar'go rappasin, de ii árrun mu mielas boattimin doar'vái čiel'gasit áv'dan atte mii læ dákkaš jaa mii ii læt dákkaš, atte sá'tá dien lákkái mænnduvvut nu mä stiv'ra dás læ dakkan. Ja dat maŋimus maid mán áigon dál vel daddjat, dat læ dat maid Peder vel lágai dás «Generelt» vuol'de. Dat læ dat atte mui'taluvvu atte Norga Sámiid Riikasærví kántuvra bælis læ sád'dejuvvun álo báppárat ja atte dat æi læt vás'tiduvvun báikalaš serviid bælis, muttu mu mielas ii sátte giepparui'to giek'tat nubbi giepparuito das gá NSR's ii ain juo min sær'vi læt áž'žun álo diedoid dan stipendaláv'digáddi birra, muttu jás læmaš sád'dejuvvun ja mii æt læt áž'žun, jás ærá særvit læt áž'žun dan de, de mán gal ánon áinas án'dagassii fas.

På norsk:

Jeg savner noe i denne årsmeldingen og det er noe som ikke er kunngjort for lokallagene, og det er det at her nevnes det to andre revisorer enn de som ble godkjent på årsmøtet i fjor. Det kommer ikke frem at det siste regnskap som er kommet ut at det er revidert og godkjent av revisoren. Og slik som det kommer frem av årsmeldingen, så høres det ut som om de valgte komitéene har arbeidet svært lite, og det kommer altfor lite frem av årsmeldingen hva de har gjort. F.eks. her på side 2, under punkt 2.1. «Utvalg til å utrede spørsmål om samenes offisielle status» visste jeg ikke hva det var i det hele tatt. Og på side 3, under punkt 2.3 nevnes landsmøtets oppnevnte komitéer. Og så står det her at styret ønsker at landsmøtet skal ta disse komitéenes arbeid under ny vurdering og at styremedlemmene bør være med i disse komitéene. Min mening er at det ikke bør være styremedlemmer med i disse komitéene, men at styremedlemmer er der som observatører. Så er det på side 5, under punkt 4.1. Der står det om NSR's sekretær, og der kommer det frem at det ikke har vært kvalifiserte søker etter siste gangs utlysning. Da det ble annonsert om denne stillingen, så syntes det ikke å komme riktig frem hva slags kvalifikasjoner som ble forlangt. Det siste jeg vil ta opp, er det som står på side 12, under punkt 10, «Generelt». Det ble sagt her av formannen at det er sendt ut mange skriv til lokallagene, uten å ha fått svar. Jeg synes det at når det er to sotete panner, så kan ikke den ene sote den andre, for vårt lag har ikke fått så mye opplysninger om f.eks. stipendfondet. Men hvis det er så at andre lokallag har fått og at det er et hendelig uhell at det ikke vårt lag har fått, så ber jeg om unnskyldning for det.

Peder Andersen:

Dat læ far'ga dat atte rekketoalo maid læi gal'gat vál'dut áv'dal gá lui'tujuvvui ságastallamii dás. Daina gá dat læ čielgas atte dat masá båttet ák'tii ja diet leddje bid'dujuvvun maŋnálágai. Muttu liiká dat mii lákkodárkástæddjiide (revisorade) guos'ká, de áigon mán vuos daddjat atte dat læi dan lákkái atte gá mišaddaimet mál'sot kasserára gas'ka jagi. de dat dárkástæddjít (revisorat) maid jakkičoak'kin læi vál'jen díi'bmá, dat gal'ge gá áddá kasserár galgai baddjelis val dit bargo, de fer'tejeddje bar'ga-goattit dalle ja aiduhit (revideret) rekketoalo. Ja gá dat bádii dan mud'ui atte dát namahuvvun dárkástæddjít gal'ge bar'gagoattit, de ii læn gá dat vuostaš daina namahuvvun ál'bmuin gii válđii dan bargo. Dat nub'bi namahuvvun dat ii vál'dán. Ja mii gártaimet Edel Hætta ávžohit atte ii gá sán vækket Johán Mátte atte aiduhit dien. Ja dat bargai dalle, ja fer'tiimet mák'sit væhá vel bargo ávdas. Ja Edel ii læn namahuvvun dalle ja dat nub'bi maid riikačoak'kin læi namahan, ii bar'gan. Edela æt læn dát'tun gájus'ta dalle bar'gat. Johán Mát'te giitii dalle dan áskáldas vuoda ávdas maid NSR læ sudnje čajehan ja vál'dalii dan atte sán galgašii bæssat nu atte æt noadot su šat æmbu, muttu dajai atte ii dat mívse dan atte sán ii šat doarju NSR'a dan dittii. Dat læi čielgas atte stiv'ra fer'tii namahit áddá ál'bmuid mat gal'ge rekketoalo mannat čada nu atte læ gárví dán jakkičoak'kimii. Diet ii læt mikkige evtehusaid, díi gal'gabettet ieža vál'jet fas dál æráid.

Ja čoaggis 2.1 dan berrešii Án'de gal ád'det maid dat daddjá, «Utvalg til å utrede spørsmål om samenes offisielle status». Dat læ hál'ljuvvun viekka álo Iv'go riikačoak'kimis ja ávdit riikačoak'kimiin. Ja ain vál'daluvv gá dat aš'ši ii jáde, ja mii vál'dalat ain dál.

Diet sá'tá læt riek'ta nu gá dien čoag'gás 2.3. Nu gá mii oai'dnit, atte jakkičoak'kin guorahallá ja gávnaha linjá mii læ riek'ta. Muttu muttin fer'te buk'tit evtehusa nu atte læ juoga vuodđo man al'de mil gal'gat háladit.

Ja mán sár'gun gal dábbe dadis gá Án'de hálai. Ja de læi čál'liáccamuša birra, 6. siidos loappas. Mii daijaimet dalle das dien lákkái atte galgai læt «kvalifisert» ác'ci «lønnsmessig» ja bál'ká (l.tr.) 20 - 23. Ja

dat læ ád'det dalle atte gá gæc'cat thovedoverenskomst maid berre čuovot, atte das ii báze mikkige ráigid. Mii ád'det dan dan lákkái atte dat læ universitetta dahje allaskuvla ál'bmut. Dat læi dat vuodðo maid mii leimet guorahallan. Bál'ká (l.tr.) gal'gá gal dábálažžat čujohit juokke ák'tii atte maggár læ vuodðoi'vil.

De læi vel "stipendfoanda" birra. Das ii læt ák'tage áž'žun, danne gá diet áš'si læ nu atte mii læt æska manjil juovlaid ál'gán dieina bar'gat ja ænaš áí'gi læ mannan ságastit. Oslo Sámiid Sær'vi læi maid gidda das. Dat boares láv'digáddi' di livčii gal'gan vuos bar'gat, muttu dat mii læi namahuvvun 1975'as ii læn vejulaš dan láv'digáddi čák'ket. Ádministrašuv'dna NSR'as læ ságastan dan birra mii njuol'ga læ čad'nujuvvun diesa, nu gá á.m.d. Dædnugádde Nuorat maidái. Datávdeš, boares njuolgadusat daddjet atte láv'digáddis galgai maidái Dæno Sámiid Sær'vi læt fáros. Dat læ čielgas gá æi læt ærá njuolgadusat boattán, de mii fer'tet namahit mat læt dás dad'djuuvvun. Dan mađe gukkás manai atte mánnó læi velá riikačoak'kimii, ja mii fer'tiimet dalle namahit láv'digáddi nu atte ii galga nu gævvat atte dát áš'si ii šadda boattit ba ságastallamii ge dás. Dien lákkái ii sätte, fer'te juoi'dá dakkat. Likkos áž'žun man, gá stiv'ra addii munne fámodusa, John Trygve Solbakk, mii álgahii láv'digáddi ja dál læt boattán nu gukkás atte mii ain ge fer'tet ál'git guorahallat daid ruðaid. Læ garrisit vái'dalat'ti atte æi læt áž'žun died čállagiid. muttu liiká læ dan lákkái atte boattit manjnit, gá ii goas'sige.

På norsk:

Jeg synes for det første det at vi burde tatt regnskapet også med det samme for han som hadde innleget, kom direkte inn på regnskapet og revisorene. Jeg skal likevel ta det med en gang for saken var den at da vi kom til å skifte kasserer midt i regnskapaåret, så var det jo klart at vi henvendte jo oss til de landsmøteoppnevnte revisorer og skulle få de til å revidere. Men det viste seg at det var bare Johan M. Klemetsen som ville tre inn og begynne å revidere. Mikkel J. Hætta hørte vi ikke noe fra, så vi måtte da ringe til Edel Hætta og få henne til å være nummer to for å revidere. Hun sa seg villig til å revidere regnskapet, men heller ikke mer. Når de da var ferdige med det, så beklaget Johan Mathis Klemetsen det at han var så ølastet at han ville takke for den tilliten som NSR hadde vist han og han håpet at han slapp ifra det, men det betød ikke det samme som at han ville arbeide for NSR. Dermed var det klart at vi satt uten revisorer og styret måtte da oppnevne noen som fungerer inntil neste landsmøte. Det er da skjedd.

Så angående punkt 2.3. Det er ihvertfall et forslag og jeg synes at et eller annet sted må det komme forslag og det er til diskusjonsgrunnlag og det står opp til landsmøtet å finne ut hva som er rett. Videre side 6 ang. søker og utlysning. Der er det noe som heter «hovedoverenskomst» når du kunngjør stillinger. Jeg kom i kontakt med folk som kjenner dette med ansettelsesmåter og de var så velvillige at de ringte og da ble det opplyst at lokale organisasjoner ikke var bundet, men at man allikevel holdt seg til hovedoverenskomsten. Vi fant ut at når vi sier høyere utdannelse og lønnstrinn 20 - 23. så ville enhver førststå det at det er ment høyere utdannelse, og høyere utdannelse er universitets- eller høyskoleutdannelse. Noe annet forstår ikke jeg.

Og så var det siste ang. Stipendfond. Det er ikke bare ungdommem i Karasjok som ikke har fatt skriv om det, ingen av lokallagene har fått det. Forholdet er det at når vi kom så langt at vi plutselig en dag fikk en melding fra Oslo om at det var et fond som var opprettet i Karasjok Sparebank og den har da stått så og så mange år, og at det da hvert år skulle vært tildelt stipend av det og at så ikke er skjedd. Så måtte vi da først begynne å undersøke. Jeg kjente ikke til dette fondet før jeg begynte å rote i arkivet og fant en mappe der og da var det klart. Så begynte vi å aksjonere, men det viste seg at denne komitéen som var oppnevnt i 1975 var vanskelig å få til å møtes. Det er også i de gamle bestemmelser sagt at det er Oslo Sámiid Sær'vi og Dædnugádde Sámiid Sær'vi og NSR som må være representert i utvalget. Og da er det trekant med en gang og man må jo kontakte alle parter. Til slutt var det ikke mer enn 1 måned til landsmøtet, og vi oppnevnte da et tremanns utvalg. Jeg synes at dette utvalget har vært et meget hurtigarbeidende utvalg. Den har klart å oppnevne personer for stipendutdeling for 1975, 1976 og 1977. dessuten har de også tenkt på hvordan man skal utnytte dette fondet for å få det ut av verden. Man bør gi honnør til et slikt hurtigarbeidende utvalg og prøve her å vurdere hva som er rett og hva man bør gjøre. Jeg bil råde at man nå fordeier midlene av dette fondet.

Odd Ivar Solbakk: Jakkitiedáhusas læ láv'digáddiud bar'go namahuvvun. Mán læn ávdasálmái æláhus-ja ekonomálaš láv'digáddis, ja duotta læ gal atte æt mii læt bar'gan nu gá livčiimet gal'gan. Dat læ ák'ta gal áš'si, muttu hui stuorra bábirdun'gá, ja dat bábirdun'gá bál'kestuvvu min njune vuollái ja de dieđihuvvu atte díi gal'gabettet dál dien móanos mannat čada ja das'tu buk'tit iežaset čiel'ga oai'vil. Ná, mii dat gal dieđosge diettit atte dat mieldisbuk'tá váddisvuodaid láv'digáddiide dan bar'gat nu gukká gá mis á.m.d. ii læt ák'tage ráddiad' di riikasærví bæles, nu mā á.m.d. čál'i dahje juris'ta. Mii gæc'čaleimet álgus dakkat dan lákkái atte gá dieggár áššít duv'dujuvvuje min njune áv'dii, de mii gæc'čaleimet gil'vit bargo dan lákkái atte miellattot dadistage geč'čet daid báppariid ja de buvtešivče oai'viliid čoak'kimii. Muttu min bar'go hui farga bieđ'ganii dan sivas gá ænas, ná buokkat dat ál'bmut gæt læt fáros min láv'digáddis, dain læt sin báiválaš virgit ja danin læi sis væddjetmæt' ton joat'kit dieggár stuorra bargo.

Jás mis livčii ærá lágán bar'govuokki nu gá atte min láv'digád'di dadistaga čujoha áššiid stiv'rii dahje ærá láv'digáddiide, nu mā á.m.d. guovlo serviide, atte maggár áššit læt dætalazža sámiid bæles vál'dit bajás. Män gal oai'dnán atte dat livčii dætalæbbut gá atte ei'seváldiid ræŋ'ga læt. Dan sivas árro mu mielas várra vähä unuhas stivra bæles gá daddjá 12. siidos dan 10. čoag'gás atte dat læ hui dænalaš bæiválaš bargos riikasær'vái atte mii gal'gat doallat diegg'ar mærridusaid maid ei'seváldit buk'tet áššiin. Atte jás mii at vás'tit dan mærrádusa sisa, nu gá á.m.d. stuorra dokumentaide, æt læt mii dat ráddiad'dit sámiid ávdas gá gal'gat læt. Mu mielas árro diet mæs'ta grovis ja berrešii eret vál'dut, muttu män in áigu gal buk'tit gal njul'gestaga evtehusa dasa. Das'tu gá män namahin dies atte ák'ta dain dætalæmus sivain læ atte mis ii læt ráddiad'di riikasærvís, dat læ dan čál'li duokkin ja mu mielas árro atte min stiv'ra læ læmaš mæs'ta lái'vi dien atte oažžot čál'li. Dan livčii berren gá áinii atte læ vähä váddis oaž'zot dábálažžat ál'bmuid dien bar'gui, de livčii gal'gan mannat Sábmái ja njul'gestaga fállat ál'bmuide gæt bittet dien bargo doaimahit, æi ge vuor'dit atte dat áccet. Gá mii diettit atte sábmelažžat gæt læt ád'ne čadnun ærá virgiide, dæfalaš virgiide ja stuorra bálkáin læ, atte dat gal æi diedosge ane fuolan atte áccat riikasær'vái čál'lin, muttu dat várra gæččašivče ærá lágán čalmiin jás dat njul'gestaga ážžušivče fállaldaga riikasærvís.

På norsk:

I denne årsberetningen så er det bl.a. komitéarbeid nevnt og i den forbindelse, så sitter jeg som formann i nærings- og økonomisk utvalg og det er klart at vi ikke har skjøttet vårt arbeid slik vi burde ha gjort det. Jeg kan være enig i de punktene som er nevnt om at hvilke årsaker kan være de viktigste til at vi ikke har fått det til å virke skikkelig. Jeg vil likevel presisere at vi har idag et litt vanskelig arbeidsrutine for de saker vi vanligvis får til behandling, det er store dokumenter som da myndighetene har funnet ut at dette er viktig for NSR å gi en uttalelse om. Og det er klart at når vi i tillegg til disse svære dokumentene får en svarfrist på f.eks. en måneds tid, så vil det være helt umulig for oss å utrede dette grundig nok. For det er klart at dersom det kommer en uttalelse fra NSR's hold eller dette næringsøkonomiske utvalget, så er det klart at de vil behandle det med viktighet og at det er samisk utvalg som har uttalt seg. Det er klart at vi finner det svært lite tilrådelig for vår organisasjon at i løpet av en måneds tid å gi en grundig analyse pluss konklusjon i viktige saker når vi ikke har en vanlig rådgiver f.eks. en organisasjonssekretær eller en hovedsekretær som f.eks. en jurist eller annen høyt utdannet same eller en som kan dette her. Dersom vi imidlertid hadde hatt et annet arbeidsopplegg, at vi foreslo for NSR eller tok selv opp saker som var viktige for samer og utredet det og kom med forslag til hvordan disse burde løses og anmodet f.eks. lokale Sámiid Sær'vi med underutvalg om at dette her var viktig for samene å utrede. Det er klart at dersom vi hadde hatt denne arbeidsrutinen, så ville vel muligens mer ha vært gjort, f.eks. i vårt utvalg. Men vi står fremdeles i stampe, men jeg håper og tror at årsaken stort sett ligger i det at vi ikke har sekretær som daglig steller med disse sakene. Jeg vil her presisere at jeg synes at NSR styre har vært litt for tung på en måte når de ennå ikke har fått ansatt en hovedsekretær eller en organisasjonssekretær. Når de ikke har fått kompetente nok søkere, så burde NSR's styre, de kjenner samene både i Finnmark og forøvrig, så burde de ha gått ut til samene og tilbuddt denne jobben her til skikkelig lønn. Så tror jeg at kompetente samer ville muligens ha tatt tilbuddet til etterfølgelse og sagt ja. Men jeg tror at det blir litt vanskeligere å få kompetente samer som sitter i gode stillinger idag og få dem til å søke seg på en sann jobb. Det tror jeg blir jeg blir mer vanskelig.

Ivar Utsi:

Dál læ bajáslák'kujuvvun jakkidiedáhus ja mán'gasíid beljiide soai'tá gul'lut daina lágin atte læ læmaš láikasuotta NSR stivra bæles, ja maidái daid bar'goláv'digáddiid bæles. Muttu gá mii guorahallat jakkidiedáhusa, de mii gávnahit atte álo læ dak'kujuvvun daid váddisvuodaid ek'tui man vuol'de sii bar'get. Gá mii gæč'cat dan ekonomálaš bæli áššis, de ii læt læmaš gæppas atte čoak'kái gáč'cot daid bar'goláv'digáddiid, miellattoin gæin læt gukses mátkit ja várra dat læmaš dasa sivvan atte læ unnán šad'dan dak'kujuvvut daid láv'digáddiid bælis. Ja gæn sivva dat læ? Li dat læt gáit sin sivva, ii ge læt stivra sivva, muttu ei'seváldiid gæt ruðaid gal'get juogadit. Sii læt nu lássadit čák'kán ruttasækka al'de gá guos'ká sámiide ja sin organisašuvna hárrái. Gá mii oai'dnit man gæp'pasit dat juogaduvvujit rudat ærá áššiide, dalle gal læ ál'ki oaž'zot ruðaid. Dan dittii ii áru gal mu mielas atte mis læ dasa ág'ga atte lái'tit NSR stivra ja ii ge vel daid láv'digáddiid mat læt bar'gan. Dušše árta unna gážaldagaša áigon divvot stiv'rii, ja dat læ 7. siidos, čoag'gá 4.3 ja dat læ atte bajás lák'tet miellattomávso. Mu mielas árro dat dás vái'lomin atte guðe áigis gal'gá dat ál'git. Jás dat gal'gá vuostaš bæivi rájes dán jagis, de gal soai'tá šad'dat lássadin daid báikálaš serviide mat læt juo doallan sin jakkičoak'kimiid ja læt mærridan sin miellattomávso. Vai læ gá nu atte dat gal'gá boattit fábmui vuostaš bæivi boattejagis?

På norsk:

Vi har fått opplest årsmeldingen og det kan høres for mange ører således at det har vært slapphet fra NSR styres side og også fra de arbeidskomitéers side. Men når vi betrakter årsmeldingen, så finner vi ut at her er meget gjort i forhold til de vanskeligheter de arbeider under. Når vi ser den økonomiske siden av saken, så har ikke det vært så lett å innkalte arbeidsutvalg og komitéer, medlemmer som har lange reiser og derfor også har kanskje vært årsaken dertil at det har vært og blitt gjort lit fra utvalgenes side. Hvem sin skyld er det? Det er ikke deres skyld her, det er ikke styrets skyld, men det er de bevilgede myndigheters skyld. Dem har sittet tungt på pengesekken når det gjelder samene og deres organisasjonsarbeid. Når vi ser hvor lett penger kan bevilges til andre formål, da er det lett å få penger. Så jeg synes at vi har ikke noe å kritisere NSR styret for og heller ikke utvalgene som har arbeidet. Men det var bare et lite spørsmål som jeg ville stille til styret. Det gjelder side 7, punkt 4.3. og det er om opphøyelse av kontingensten. Det er bare det som jeg synes mangler her, når skal den begynne å gjelde. Hvis den skal gjelde fra 1.1.77, da kan den kanskje bli en liten økonomisk byrde for de lokale Sámiid. Sær'vi som har holdt sine årsmøter og bestemt årskontingensten. Eller skal dette gjelde fra 1.1.78?

Anders Somby:

Mán in áigu dál vál'dit nu hir'bmat álo, áigon dušše 4.1 dien čoag'gá, sii'do 5 ja 6. Mu mielas ii áru lamen NSR stiv'rii, dat gæt namalassii lež'zet dan čál'livirgi almohan rabasin, diettu áš'si dat atte gáv'dnuit mán̄galágán allaskuvlat ja universitetat, á.m.d. gáv'dnuit guolástæddjin allaskuvlat ja muk'kegoaivojin maid. Ja universiteta oap'pa sát'tá maid nu ád'dejuvvut atte «forberedende»s bar'gat. Mu mielas diet læ degu bilidan NSR sámiid gaskas, jus'ta diet gá nie læ atte ii læt čiel'gasit dad'djujuvvun atte mii gái'biduvvu. Ja daggu bák'te læ várra vähä suollemas riidot čuož'žilan ja dat sát'tá lasihit dan, mu ád'dejumi miel'de, æppedáttó ál'bmuin čál'lin á'l'git sámmá lákkái gá dat ávdit čál'listui'bmi læi.

Áigon vel daddjat 8. čoag'gá birra, sii'do 10. Stipendláv'digád'di. Vaiku vel læ ge móanno dassá gá riikačoak'kin læ, dan dittii ii hæite poas'ta játtmis ja dan dittii ii læt væddjetmæt'ton sád'det báikalaš serviide dieðo.

På norsk:

Nu skal jeg ikke si så mange ord, det var om punkt 4.1, side 5 og 6. For de som har avertert denne sekretærstillingen, så fortører det seg slik for meg at de ikke er klar over at det finnes mange slags sekretærstillingen, utenom universitetet. Så finnes f.eks. høyskoler for fiskere og for jordbrukere, og de som tar klart og tydelig hva som kreves. Og at det kan ha forårsaket uenigheter p.g.a. det og etter min oppfatning, så kan det medvirke til motvilje for søkerne, liketan som det gikk med den forrige sekretæren.

Når det gjelder punkt 8., side 10, om Stipendfond, så mener jeg at om det bare var en måneds tid til landsmøtet, så gikk dog posten likevel og det hadde gått an å sende det ut.

Mari Teigmo:

Vuostažin, mán dat län Kultuvrapolitiikálaš láv'digáddis áv'daálmuš ja mán fer'ten daddjat atte læ vahát gá ii læt šad'dan ænet bar'gut. Ák'ta čoak'kin læ dällun Oslos gálgutmános. Dalle læi biddjan bajás bar'goprogram'ma, bušæt'ta ja maidái má čoak'kimat gal'get dál'ljujuvvut. Buot dát læ čál'lun ja ad'djujuvvui NSR stiv'rii. Mañnil mán län ád'den atte NSR'as læ læmaš hui váddis ekonomálaš dilálašvuotta. Dan dittii mus læmaš hui álo jurda dien hárrái atte mā mii gal'gat daid vähä ruðaid buoremus lákkái gæč'calit gævahit. Arro mu mielas lamen nu læmaš atte gá mii gal'gat á'l'git játtit Oslui, de dat læ viekka álo rutta mii manná dasa. Jā ák'ta ærá mii várra maidái boattá daggár ášši sisa. dat læ maidái gá manná nie doares bællái nu má Oslui doallat sámi kultuvrapolitiikálaš láv'digáddi čoak'kimiid, de læ maidái dat ál'bmum dábbe áibas ærá áššiugin bar'gamin gá dat mat dábálažžat gus'ket sámiide. Nu atte mán län maidái mán̄gii jurdašan gá daggár láv'digáddi biddjá bar'gui, de berre maidái jába gáv'dnat sámiguovloin ge ál'bmuid mat bæiválažžat áž'žut daggáraš ænet dæfalaš áššiid maiguin sii háliidit bar'gat. Mii leimet maidái evtuhan atte seminara doallat sámi kultuvrapolitiika birra. Daðimiel'de gá mán län guorahallan daid ruaid hárrái, de læi hui váddis mu oaino miel'de gás ge nu álo ruðaid oáz'žot, gá mii rekkenussaimet atte boattá ain ge mák'sit 40 - 50 000-. Dat læ læmaš gal hui váddis bar'godilálašvuotta gá ii læt čál'li NSR'as. Ja nu má mii ge kultuvrapolitiikálaš láv'digáddi bæles, at mii læt diedosge áž'žun várra nu buorre ák'tasaš bargo stivrain dan sivas gá ii læt čál'li mii sád'de daid báppáriid daid sierranas láv'digáddiide.

På norsk:

Først vil jeg si at det er jeg som er formann i Kulturpolitisk utvalg, og jeg beklager at det ikke er blitt gjort mer. Det er blitt holdt ett møte i oktober i Oslo. Da var det oppsatt på sakslista arbeidsprogram, budsjett og hvordan møtene skulle avvikles. Dette ble skrevet og levert NSR styret. Etter hvert så har jeg jo forstått at den økonomiske situasjonen i NSR har vært veldig vanskelig. Derfor har jeg hatt veldig betenkigheter hvordan disse pengene skal utnyttes best mulig. Det synes for meg at når vi skal f.eks. reise til Oslo, så koster jo det mye penger. En annen ting også som spiller inn når man skal reise så avsides som til Oslo for å holde same kulturpolitisk møte, så er folk der optatt med helt andre ting enn det som vanligvis berører samene. Så jeg har tenkt at når slike komitéer blir satt i arbeid, så bør medlemmene finnes i sentrale samiske bosettingsområder som daglig er optatt med sakene.

Vi hadde også foreslått å holde et samisk kulturpolitisk seminar. Jeg kom til det at seminaret kom til å koste ca. 40 - 50 000,- kr og derfor hadde jeg betenkigheter om hvor man skulle få pengene ifra. Men også det at NSR ikke har hatt sekretær, har jo skapt problemer. Og av den grunn har heller ikke vi kulturpolitisk komitéen fått så godt samarbeid med styret som vi hadde hatt behov for, fordi det ikke finnes sekretær som administrerer.

Jens Kristian Eriksen:

Mán dajan dán Oslo Sámiid Sær'vi ávdas atte dát lær boattán áv'dii dás atte stiv'ra lær áž'žun sivahallama daina gæžil gå dat ruðat mat lær álgus ad'dujuvvun dan stipendas æi lær mannan nu árdnet miel'de gå galgašeddje, ja dat smavva báikáláš særvit æi lær áž'žun dieđo dan birra. Danin mán Oslo Sámiid Sær'vi ávdas gii'tán stivra gå lær boattán nie fii'nát čada dien váddis áššis. Ja danin vel atte mis lær gal'gat ák'ta álmuš dan sær'vái nu gå lær mærriduvvun, muttu stiv'ra lær čadahan dan ášši nu bures atte mii fer'tet Oslo Sámiid Sær'vi bæles gii'tit gå lær nie čábbát čoav'dán dien ášši. Ja Mári gii dás lær es'ke mu áv'dal, gii'tan buot maid leppet díi bar'gan, ja velá Solbakk ja Keskitalo gå leppet buori bargo bar'gan.

På norsk:

Det gjelder den kritikken som styret fikk av Anders Somby når det gjaldt behandling eller utvalget som skulle dele de pengene fra Stipendfondet som er satt opp. Jeg vil si det med en gang at jeg er veldig takknemlig for styret som har greid å få dette i stand, og dette takker jeg på vegne av Oslo Sámiid Sær'vi som skulle ha representert dette, men som sagt, vi har ikke hatt representant i dette utvalget, men jeg er veldig glad for at dem har greid å utføre og ettersom jeg ikke kan se, så tror jeg at de har funnet de riktige kandidatene til dette dtipendium. Og derfor takker jeg, ikke kritiserer. Tusen takk for det fine arbeidet dere har utført. Og samme sier jeg til Mari Teigmo og Solbakk og Keskitalo som har utført arbeid.

Leif Halonen:

Danin gá mán sáni vál'dan, lær gá Odd Ivar ságastalai daid áššiid birra mii guoskaha daid ei'seváldijid vás'tádusaid sin stuorra báppáriida. Mii diettit diet lær hui stuorra gážaldat sikke NSR'ii ja NRL'ii ja soai'tá NSR'ii læmaš dáid jagiid stuurát váddisvuotta diet doallat gá'i'bádusaid goas dat gal'get dat vás'tádusat sis'te gå sis ii lær læmaš čál'li. Muttu mii æt galga dan dittii daddjat atte mii æt galga vás'tidit, mii sáttit NSR bælis jærrat ei'seváldiin atte gukkidit vás'tidan áigi. Ja diet lær mutton vejulašvuotta. Muttu dat mii guos'ká atte báikáláš særvit æi vás'tit, dat lær dábálaš bar'goál'bmut, dat lær sin virgiin juokke sajis, dat lær bæivi bargos ja gæč'čalad'det vel sámipolitiika fiervridit iežaset friddje áigis. Dan váddisvuoda æt nagat mii man ge lákkái čoav'dit. Dan váddisvuodð ii sätte ærá lákkái gå atte NSR'ii čuož'žiluvvu buorre čál'lingåd'di, unnimusat gáit ge guok'te čál'li. De háliidan daddjat moad'de sáni čoag'gá 4.4. birra atte gal'le stiv'ralatto gal'get stivras dás maŋás. Mii mui'tit díi'bmá jakkičoak'kimis Gárásjágas atte dat lær evtuhuvvun stiv'rii atte vál'dit bajás dien ášši ja maidái jærrat dan báikáláš serviin. Dat lær ák'ta čála maid stiv'ra lær čállán dien čállagis 24.9.76 atte lær sád'dejuvvun báikáláš serviide. Dat lær jakkičoak'kin mii díi'bmá gáč'coi stivra vál'dit bajás dien gážaldaga ja jakkičoak'kin gal galgašii oaž'žot gullat dan čállaga dál. Mán gal bælistan in lær bæssan oai'dnit dien čállaga ja livčii sámá gullat mii lær čál'lun dasa. Mán ád'den maidái atte dat lær stuorra váddisvuodat dasa čadnun atte lasihit stiv'ralatloid viðas čieža raddjái. Mán ád'den dat lær ruttagážaldat mii dan het'te, dan vejulašvuoda atte lashit vaiku vel livčii lær ge hui buorre. Dat ruttagážaldat NSR stivras lær čájehan hui bures atte ei'seváldit ja ei'seváldiid vejulašvuotta duol'bmat sábmelazžaid ja sámi bargo, dat lær atte man uccán sii middjiide ad'det ruða. Dan mi dál' dat ávdeš áigi, dat lær dušše vəhá čik'kujuvvun dál. Dál díi gal'gabettet jas'ka árrot gå dál díi leppet nie ja nie álo ruða áž'žun, muttu dat lær gáit dan mađe atte mii æt bir'ge organisašuvna bargo čadahit al'bma lákkái, ja æt bir'ge iežamet gá'i'bádusaid hái'gat nu bures mā juo livčii hállo.

På norsk:

Grunnen til at jeg tok ordet var Odd Ivars innlegg om dette med de korte svarfrist av svar for store dokumenter som sendes ut. Det er vel et problem som sannsynligvis blir litt evigvarende, men også for NSR har det vært et problem det siste år på grunn av at man ikke hadde fast sekretariat som kan gjøre dette der. Men at lokalforeningen får korte svarfrister og kanskje ikke klarer å overholde svarfrister, er et problem som ikke går an å løse så lettint. Vi vet hvilke mennesker som daglig jobber i NSR og lokalforeningene, det er vanlige arbeidsfolk, det er vanlige mennesker som har sitt virke hele tiden for å tjene til livets opphold. Disse menneskene driver da samepolitikk i fritiden sin og disse menneskene har ikke alltid overskudd til å kunne gå gjennom store dokumenter og prøve å avgjøre svar på slike store dokumenter. Dette må vi forstå. Jeg tror at den eneste muligheten til å prøve å få gjennomført, skal vi si også lokalforeningens arbeidsstyrke, det er at man bygger opp et sterkt sekretariat for NSR med misnøt 2 heldagsansatte. Så var det spørsmålet om punkt 4.4 i årsmeldingen om antall styremedlemmer. Vi minnes fra landsmøtet i Karasjok i fjor at landsmøtet påla styret å prøve å utrede spørsmålet om økning av styremedlemmer fra 5 til 7. Det refereres i årsmeldingen at rundskriv sendt 24.9.76. Det var landsmøtet i fjor som påla styret å utrede dette spørsmålet, og jeg synes det er rimelig at landsmøtet også får forelagt og referert det brevet som er sendt ut og det rundskriv. Personlig har jeg ikke sett dette rundskrivet. Jeg er klar over at det er mange ting som er ute og går når det gjelder spørsmålet om å ikke utvide, bl.a. økonomi, selvom det sikkert skulle vært meget ønskelig at antall styremedlemmer øket fra 5 til 7, så ville man antagelig ikke ha råd til dette her. Og NSR styret har jo på en fin måte vist hvordan myndighetene prøver å hemme samene og samenes organisasjonsarbeid. Fra tidligere kjerner vi det problemet godt, man vil at de samiske organisasjoner skal stå på et passelig nivå som passer myndigheter. De skal alltid være et skritt foran. De vil ikke at NSR og NRL skal komme på like for.

Marit Stordahl:

Mii oai'dnit dán jakkidieðáhusas mutton čoag'gá vuol'de atte læ vál'dujuvvun bajás áš'si dan atte bajás nuk'set sámifoanda. Mán batten jurdasit jus'ta ðan ássi birra maŋŋil gá dat stattaráðdi Øksnes læ doallan iežas sár'dni dás. Sán lágai dan atte siddjiide lét vissis váddisuodat gá sii gal'get dáid ruttauokkimiid biddjat jåttui, gása si gal'get daid «kanaliseret». Sán lágai atte dåbbe oai'veei'seváldit lét bar gamin ássin atte manna lagin sami assit gal get nál'dahuvvut. Ja oag gu jus'ta læt sabmelažza ieža gæč'calan čoav'dit dan gážaldaga daina lágin gá læt evtuhan bajáshuk'set sámifoanda. Dággár foan'da dat dagašii dan atte livčii vejulaš áministreret dahje doallat sámi organisašvna bargoid jádos ja atte ii dárbašivčii álu mannat áive ánöhämen čadat ruðaid. Ja dan dittii fer'te ge álmuš jærrat manne sán ii dak'kujuvvu dát vai čoavdašivče daid váddisuodaid oai'veei'seváldiide. Ærá dinga fer'te vis'sa maidái jærrat atte ii gá dát álmuščær'da galga læt ieš dat gii rádi ad'dá daida oai'veei'seváldiide, nu atte gá dat gal'get čuovvot sæmmá vuogi mii guos'ká ærá organisašvnaid bargoid jádihit, dát álmuščær'da ieš das'tu biddjá áv'dan daid vál'ljejuvvun ál'bmuid mat gal'get buk'tit rádi daida. Álmuš árro degu oaž'zomin dan oai'villa atte státtaei'seváldit gæč'calit mutton lági miel'de fámohæbmin dakkat sabmelažaid gá oavildit sii gal'get ásahit daid "organaid" mat gal'get ad'dit rádi sámiid birra. Ii dat guoska dušše Norga Sámi Ráddái, nu gá dat mii læ namahuvvun ráddehusas. Muttu gá mii gæč'čat dan ádda boazodoallo lága, de lei maidái evtuhevuvun atte «fylkesmánni» gal'gá namahit dan stivra. Ja mán dáton jærrat ga oai guos ka degu buandaid sær'vái ja guolastæddjijid sær'vai, livče ga dat dasa duttavažžat atte ærat gal'get læt ráddiad'dit sin ávdas státtaei'seváldiide. Muttu gá dat guos'ka riikasærv stivra bar'gováddisuodaide, de læ dat organisašv'dna nu sturrun ja áž'žun nu álo áššiid bar'gat atte čál'lingád' di læ áibas dárbašlaš jás gal'gá ábbanassii ge sáttit jádihvuvvut. Dan dittii mán áigon daddjat dan atte álo dát lái'támušat mat læt div'vujuvvun stivra vuos'tá læ vähá boasto saddjai bid'djujuvvun. De læ áš'si mii guos'ká miellattoruttii. Dán miellattoruða miel'de mii læ sisá mák'sujuvvun, de dat mui'tala atte riikasærvs læt 578 miellatto. Mán gal doaivon atte læt æmbu. Árro vähá lájkasuotta gá guos'ká dasa atte čuovvot daid njuolgadusaid maid mii ieža læ rákkadan. Nu gá dat čuož'zo dain njuolgadusain atte báikálaš særvit gal'get doallat jakkičoak'kima áddajagi dahje guovvamános ja jakkidieðáhus ja miellattorutta sád' dejuvvut riikasær'vái. Dat ii čuož'zo vis'sa gal njuolgadusain atte dat gæt æi læt miellattoruða riikasær'vái sád'den atte dat æi oaž'zo biddjat riikačoak'kimii sáddatál'bmuid, muttu mu mielas árro gal nu atte dat berresii nu læt atte dain ii galgašii læt gáit jienastanvuoi'gatvuotta mat æi læt mák'sán miellattoruða. Livčii buorre oaž'zot gal dan lågo báikálaš serviin álo miellattot dain læt.

På norsk:

Vi ser et punkt i årsmeldingen hvor det nevnes at man har tatt opp dette spørsmålet med opprettelse av samefond. Og jeg kom til å tenke nettopp på dette etter at statsråd Øksnes hadde holdt sin hilsningstale til konferansen. Han sa det omrent slik at for dem byr det på visse vanskeligheter å vurdere hvor mye og hvem de skal kanalisere sine penger til. Og han nevnte da at på sentralt hold arbeider man med saken om hvorledes den samiske administrasjon skal organiseres. Og her har samene selv prøvd å løse dette spørsmålet ved å foreslå et samisk fond, et fond som vil organisere samenes organisasjonsvirksomhet og

som vil gjøre at samene ikke behøver å ga med tiggerstaven til myndighetene bestandig. Så man kan jo da bare spørre hvorfor det ikke blir gjort dette som vil lette dette hodebry for samvittigheter. En annen ting må en vel også spørre om: Skal ikke denne befolkningsgruppen selv være rådgiver for myndighetene, at de følger samme system som ellers praksiseres når det gjelder andre organisasjoner at denne folkegruppen selv skyver frem sine tillitsmenn og at disse da opptrer som rådgivere for staten. Man får det inntrykk at statsmyndighetene prøver på en måte å umyndiggjøre samene ved at de mener at det er de som skal opprette organer som skal være rådgivere for samene. Det skjer ikke bare når det gjelder Norsk Sameråd, det som er oppnevnt av regjeringen, men vi kunne også se det i forslaget til ny reindriftslov, hvor fylkesmann skulle oppnevne styre for flyttsamene. Og jeg vil spørre om, f.eks. bondeorganisasjoner eller fiskeorganisasjoner ville godta det at det er andre som skal være rådgivere for statsmyndigheter enn deres egne organer. Nar det gjelder vanskelighetene for riksforbundets styre med å arbeide, så er også denne organisasjonen blitt såpass stor og har fått såpass stor saksmengde at et sekretariat er helt nødvendig hvis det skal fungere i det hele tatt. Og derfor vil jeg si at mye av den kritikken som reises mot styret, er kanskje malplassert. Sa var det ang. medlemskontigenten. Etter kontigentinnbetalingen som er skjedd, så vil jeg si at Norske Samers Riksforbund har 578 medlemmer. Og jeg tror nok at det er noen flere. Det ser ut for at det er en viss slapphet når det gjelder å følge opp de vedtekter som vi selv har vært med på å vedta. Det heter i vedtekten at man skal innen januar-februar holde årsmøte og sende inn årsmelding og kontigent til riksforbundet. Jeg vil si at man bør skjerpe dette. Det står riktignok ikke noe i vedtekten at man ikke kan sende representanter til årsmøtet hvis man ikke har betalt kontigent, men jeg lurer på om ikke man i hvertfall burde innføre den praksis at de foreninger som ikke har betalt kontigent heller ikke skal få stemmerett på årsmøtet. Det ville vært ønskelig hvis man kunne fått på årsmeldingen antall medlemmer som lokalforeninger har, altså et samlet antall, jeg mener ikke spesifisert antall.

Aslak Nils Sara.

Män áigon dušše oanehažžat daddjat dan atte ii mu mielas ge áru læmen mikkige ág'gan dasa atte gal'gá buk'tit daggár vái'dalusaid ativra vuos'tá gá læ læmaš sær'vi daid maŋimus ágiid degu vuollin. Dat læ min buokkaid ávdasvás'tádus, dat ii læt dušše stivra. Æt mii sätte dušše stivras gá'i'bidit daggáriid. Mii gal'gat gæč'cat mii læ NSR'a bar'gon ja mii læ NSR'a dàrbášlašvuotta min ád'ná servudagas. Juokke organisašvnain læ dár'bo jas dat gal'gá oaž'zot dan ávki servudatvuodas mii das ad'dujuvvu vejulašvuottan. Gal'gabetet mui'tit maid NSR læ ágiid čadda bar'gan ja mii læ NSR oai'vepolitii'ka læmaš læn. Dat læ stuorra ášsit, dat læ dan ávdidanfoanda bar'go mii læ boattán, dat læ NSR'a læmaš læn. Dat læt boattán? Viessohuk'sengážaldagat sámi guovloin, mat maidái læmaš læn hir'bmat dætalažža sámiide, dat læ maidái álgahuvvun dággar čoak'kimiin mat mis læt dál. Sämmä læ maidái dat sámi skuv'ládi bargot ge. Dat læ maidái, ja dat maidái dál jádos. Min institut'ta oaž'žo namahit, dat læ maidái sámiid organisašvunaid bargot. Ja dat árro juo læmen væhá dál gá mii læt dás čák'kán ja hálestan, mii árrrot læmen duo vajádut'timin daid oai'vegážaldagaid mat mis æt, min sárvíss læt. Atte duo gá ád' dejubmin atte ál'bmum gæt čák'kájít ja gul'dalit dás, dat gá'det atte dat læt áibas ærá bargot maid NSR læ hám'mán. Mu mielas dat árrut diet maid mán dás læn namahan, mat læt dat oai'vedoaimat læmaš læn ágiid čáda ja dál ge. NSR. nu gá mán læn dál'ván stivra bargo maŋimus jagi, dat læ hir'bmadit smiet'tan jus'ta æláhusa, giela, skuv'laáššiid birra, mā gal'gá nagadit buoridit sámi servudaga ja mā gal'gá nagadit buoridit NSR'a bargo nu atte dat sá'tá vuos'távál'dit daid vejulašvuodaid maid min riika servudat ad'dá ja gæč'calit buoridit gággú riika servudat ii nagat fálfaldagaid ad'dit sámiide, gæč'calit buoridit daggu, duk'tit daid rágiid daggu. Dien mii fer'et mui'tit. Ja män áigon ge died sániiguin ja daid maid mán es'ke buk'ten ár'valusa, ávžohit dál atte mii buorrin dákkehátt jakkiedáhusa nu mā læ, dušše dieina ár'valusain mii læ ad'dujuvvun čálo bæle dál.

På norsk:

At NSR har vært i en bølgdal i den siste tida, det er ikke berettiget å kritisere styret for det. Det er vårt alles ansvar, slik at styret alene ikke klandres for det. Jeg vil likevel nevne, i og med at jeg nå har ordet, og minne dere på om hva NSR's funksjon er. Vi har tidligere på årsmøte i Tana diskutert organisasjonens funksjon i vårt moderne samfunn, hvor nødvendig det er å ha en slik organisasjon som kan artikulere spørsmålstillingen slik at de kan gjøre seg nytte av de godene som samfunnet ellers gir til befolkningsgruppen. Jeg vil i denne sammenheng minne dere på et par ting her, som NSR har vært med på opp igjennom tidene, og som vi har i virksomhet idag: Samisk utdanningsråd som nå er i funksjon, som vi hørte i lederen i sted sa, boligaksjonen som er igang i samiske områder, ressursutvalgets arbeid, utviklingsfond. Det er tanker som har vært diskutert i NSR i flere år inntil de kom opp. Og idag slik som jeg kjenner NSR styre og det arbeid de holder på med nå, så er det akkurat slike spørsmål man diskuterer hele tiden, hvordan skal man bedre samenes situasjon, hvilke tiltak er nødvendig for at vi kan nyttiggjøre tilbud som samfunnet gir oss. Og hvis det er ting som ikke i vårt store samfunn er slik de bør være, så

prover de a sette spørsmålsteign ved det. Jeg synes debatten her har vært litt skjev slik at tilhørene som har sittet og hørt på, har muligens sittet og tenkt på hva er det nå NSR gjør for noe. Men jeg vil bare minne dere på disse tingene her og at det er i grunnen det som er hovedarbeidet og hittil har vært NSR's hovedarbeid, akkurat slike viktige spørsmål. Man kunne også nevne her f.eks. rettighetsspørsmålene som NSR arbeider med, instituttet og. Og med dette vil jeg da anbefale at vi godkjenner årsmeldingen slik den er, med den forandringen som er levert skriftelig her.

Olav Dikkanen:

Dát læ dál gá mii læt čoak'kanan dei'ke riikačoak'kimii ja gal'gat biddjat daid láv'digáddiid bar'gui ja ál'get resolušuvnaid rákkadit, de mán læn ád'den dat læ degu NSR stiv'ra gii gal'gá bar'gat daiguin gá riikačoak'kin læ rákkadan resolušuvnaid, atte dat læ dušše dat gii gal'gá daiguin áššiiguin bar'gat. Muttu dii gal'gabettet mui'tit atte gá riikačoak'kin resolušuvnat gá båttet, dat læt buot sámiid resolušuvnat, dat gus'ket buokkaide. Ja jás dat bargot bal'get čađa mannat, ja dat læ bære ávta lákkái atte buokkat læt miel'de bar'gamin.

På norsk:

Nu når delegatene begynner med disse komitéarbeid og lager resolusjoner, det er faktisk disse som er veilegende og stikker veien frem hvordan fremtiden skal bli for oss. Og det inntrykket jeg fikk at det er styret i NSR som skal arbeide med disse sakene som blir vedtatt, da er vi på feil spor. Dette går ut til samtlige lokallag som arbeidsdokument. Det må vi huske.

Ole Henrik Buljo:

Nu gá mii dál læt čoag'ganan dasa, de læ dat mis dál dat alimus čoag'ganæbmi mii sámiin sá'tá dáppáhuvvat gá nášuvnalažžat, gá mii jurdašad' dat atte mii læt nor'galažžat dás, doallat dán čoag'gana, de læ diedosge væhá vái gat gal jurdahallat ja gullat atte gá ænaš oassi dan áigis šad'dat mii gævahit mæs'ta dasa juo atte vái'dalit atte duot ja dát bar'go ii menestuva ja duot ja dát ii læt nagadan bar'gat nu bures gá livčii gal'gan. Dan diedosge dagaha ruttavádnivuotta. Dát mii læ dáppáhuvvan daiguin gá'i'bádusaiguin maiguin riikasær'vi læ bar'gan áv'dal, nu gá maidái Áslat Niilas maid dajai dás áv'dalis, atte læ stuorra gá'i'bádusat mat læt dalle boattán, mat læt šad'dan állášuvvat, muttu læ dušše jeraldat atte læt gá sán dat álu állášuvvun jus'ta min oai'vila ja jur'dagiid miel'de. Dat árro mannan dan guy'lui atte vaiku læt ge čáv'dujuvvun dat stuorra gá'i'bádusat nu atte mis læ ressursutval'ga ja mis læ sámifoan'da dei'ke sis'kit guvloide ja viessohuk'sen væk'kjumit, muttu de læ dat mii árro mu mielas mannanmin mæd'del ja dat læ dat atte dat sámi alimus čoag'gan dahje sámi alimus mii læ gáit mis Norgas, Norga Sámiid Riikasær'vi, ii áru bæssamin fárrui riek'ta dan politiikálaš vuoda bæles. Nu atte ain ii læt dat gii čujoha ja rákkada ain gæino dahje ávdusuguv'lui njuolgadusaid. Dat šad'dá daina lágin diedosge daggár čoag'gamin atte mis galgašivče, masa mis læ nu stuorra doai'vo, mæs'ta degu boagostakkan, atte gá buot maid mii jagis ain háp'pehit bar'gat, dat læ atte dakkat mæs'ta atte dakkat alcesæmet æmbu ja æmbu vád'dásiid gá æt nagat oaž'zot játtui daid maid hálidivčiimet. Ja jás ávtas ge læ dát'to dalle atte dat gal'gá ain læt daina lágin ja erenoamázít gáit daina gæin læt ruttaávdasyás'tádus min riikas, de dalle gal læ hui ál'ki jurdahit, jás dat dállet ain nu bas'kin ruttasækka gá dán ráddjái læ dál'lujuvvun Norga Sámiid Riikasærvi ek'tui, de dat gal diedosge bisso ain jus'ta danin, daggáražžan gá dat maidái ád'ne læ læmaš. Nu atte nubbiin sániiguin daddjat, atte dat mii læ dak'kujuvvun stivra bæles dan manjimus jakkičoag'gima rájes, dat læ hui ál'kit dat maid dat ábba sáttii ge nagadit bar'gat daiguin vejulašvüodaiguin maid dat læ áž'žun ruttæi'seváldiin, erenoamázít gáit dan bælis. Dat læ čielgas nu gá maidái Leif Halonen dajai, atte jás dat ábba læ ge oai'vil riikaei'seváldiin atte gul'dalit sámiid sin iežaset organisašuvna čađa ja huk'set dan bajás, de dat fer'tet læt dat mii læ vuostaš atte nan'net čál'lingåddi. Dat ii doala atte dušše ávta čál'li oaž'zot. Dat læ čielgas atte mii fer'tet oaž'zot buori, nana čál'lingåddi ja atte mii fer'tet maidái oaž'zot ráddiaddiid (konsulæntaid) dan vuollái. Dalle sá'tá æs'ka dat dáppáhuvvat maid ráddéhus læ gæč'čalan dán ráddjái, degu viež'zat vækki atte sád'dot daggár dokumentaid nu gá æláhuslái'digáddi áv'daálmai maid lágai maid galgašii jádánit vás'tidit. Jás dat læ dat ái'gomuš dalle daid ei'seváldiid bæles atte gul'dalit sámiid, de dat sáttasívče dalle doaimahuvvut jás čál'lingåddi'li livčii nanos ja atte dábbe livčii buot fágalaš væk'ki mii ad'nu maid atte sáttit læt ráddiad'din ei'seváldiin. Ák'ta unna áv'damæraš maid mán mer'kejin dás, dat læi, in mán áigošivčii gal diedosge soar'dit guðe ge lákkái, muttu dat dajai gáit skuv'larádi áv'daálmai atte dat læ hui vuoras ja buorre sudnje boattit gullat dál dás gá læt álo sámit maid dat oaivildit. Væháš baldiha mu dieggár oai'vil danin gá mu mielas galgalivče skuv'laráddi nai læt jus'ta jur dat maid mii oaivildit mä dat gal'gá bar'gat, ii ge daggár lii'ge elemen'ta, mii læ dušše daggár guossastal'li min gaskas. Loappalažžat mán dál áigon daddjat daina lágin atte gáit ge dat dilli man sis'te Norga Sámiid Riikasærvi stiv'ra ja buot láv'digáddit læt bar'gan, dat læt bar'gan jus'ta dan made gá daina lágin sá'tá nagadit, mä dán ráddjái læ læmaš jás dat ii šadda buoret maidái ekonomálaš dilálašvuotta. Ja daggú dáfos mán jákkán atte læjierbmálaš mis atte mii buorrin dák'kehít dan jakkidiedáhusa dál nie gá læ.

som
bare
SR's
ålene
ngen

ui ja
in gå
'gat.
amid
ikkái

m er
et er
ut til

sát'tá
gana.
vahit
at nu
iguin
dalis.
aldat
v'u'lui
is læ
nielas
t mis
atte
lágin
degu
ikkat
as ge
zádus
ái læ
an gá
stivra
ur'gat
at læ
"dalit
atte
ž'zot
Dalle
d'dot
t. Jás
dalle
atte
mán
at læ
a mu
å dat
azzat
buot
ddjái
te læ

På norsk:

Slik som vi nå er samlet her, så er det med de tanker at Norske Samers Riksforbund er det høyeste organ vi samer har, dette for norske samer. Da er det litt veldig å føle at man her liksom har på enkelte måter prøvd å skyve skylden over på andre for det at det ikke er blitt gjort så mye som man skulle ha gjort. Dette er jo selvfølgelig en vanlig ting når fattigdommen råder, da er det jo så at når man ikke kan få utrettet det man vil, så vil det også oppstå slike situasjoner at det blir heller å hakke på hverandre. Hvis man tenker tilbake på det som man egentlig har oppnådd, som også Aslak Nils var inne på. Det er mye man har oppnådd, vi har fått i stand boligtiltakene og fond for indre Finnmark eller sentrale samiske bosettingsområder, så har da skoleråd også. Men det som synes ikke å bli fulgt opp og som kanskje ikke kan bli fulgt opp på denne måten, det er at Norske Samers Riksforbund får også være med i fremtiden og støtte videre fremtidspolitikk i de respektive områder, la det nå være skoleverk, næringsvei eller annet. Og hvis noen har de tanker at det skal gå slik, så er det jo en meget lett måte at man sitter tungt på pengesekken og ikke slipper mer enn, særlig det som er blitt sluppet ut nå når det gjelder NSR, så er man sikker på at dette ikke kan fungere. Det har også det siste året vist. Jeg må få skyte inn at dette også at NSR må til og med ta lån fra Kreditbanken for å få i stand styremøte. Det skulle ikke høre hjemme i et slikt samfunn som vi bor i. Så hvis det er meningen fra myndighetenes side å virkelig gjøre samenes tanker om at de selv kan være med på å løse sine problemer på alle områder, så er den eneste muligheten å styre sekretariatet. Od ikke bare de, men også engasjerte konsulenter til det området som er nødvendig for at Norske Samers Riksforbund skal kunne være det organ som man da skal kunne kalle samenes talerør, hvor man da henter inn opplysninger og også sender inn dokumenter som man vil ha uttalelser om. Så Halonen var jo også inne på dette at det som mangler, det er det at administrasjonen er for svak og at dette må bygges ut. Så det er bare det at hvis man ikke skal oppleve enda et slikt arbeidsår som det siste året har vært, så har man behov for større budsjett og at man på den måten kommer dit at samene selv får være med. Det som nå er et faktum, det er det at det som man har fått i stand, så som utviklingsfond, de har sitt styre. Det er etter mitt skjønn slik at alt som er blitt gjort for samene, det Norske Samers Riksforbund har arbeidet for; det er liksom imøtekommert på en måte, men når det gjelder den fremtidige politiske styringen av dette, så er det liksom lagt stengler i veien ved at vi ikke har anledning til å velge styret for disse organene man jo har fått i stand. Og at også økonomien i Norske Samers Riksforbund holdes så pass nede at det ikke skal fungere. Til slutt vil jeg si at tross alt, så det som har skjedd i løpet av siste året, så er det vel det kloreste av oss å godta årsberetningen slik som den er nu med kanskje med noen små endringer som f.eks. Aslak Nils var inne på. Så får vi da ønske og håpe at norske myndigheter vil fortsatt være med på å gi samene en smule muligheter til å stå for sine egne saker ved å forhøye bevilgningene til NSR.

Anne Hætta:

Angående det å øke styremedlemmer fra 5 til 7. Jeg for min del er helt enig i at det burde vært 7 styremedlemmer istedenfor 5 i en så pass stor organisasjon og så spredt som vi bor. Men når den økonomiske situasjonen er så vanskelig, så tør man jo nesten ikke å si noe og jeg tør slett ikke å fremme forslag om at sa skal skje, men personlig er jeg av den bestemte oppfatning at det burde være 7 og i sær med tanke på sør-samene at de må være representert i NSR styre. Selv om det nå er 2 sør-samer med i styret, så betyr jo ikke det at det alltid skal være slik. Og for den saks skyld, så er jo den ene av de som nå sitter i styret, kan jo like godt regnes som en nordsame som er sør-same. Så jeg mener at i alle fall må NSR sørge for at sør-samene alltid er representert i styret. Så hvis det ikke av økonomiske grunner lar seg gjøre å få økning fra 5 til 7, så skal jeg jo gå med på det. Men jeg vil ihvertfall støtte fullt ut Halonen om at det rundskrivet som er blitt sendt 24.9.76 blir referert her, for jeg kjenner ikke til det rundskrivet. Derfor synes jeg at det er så rart når det står her: "På dette grunnlag mener NSR's nåværende styre at det ikke er forsvarlig å innstille for en endring av §6 punkt 5A." (side 7). Jeg vet ikke på hvilket grunnlag det ikke er forsvarlig.

Gustav Kappfjell:

Jeg må få takke og be om å få lov til å gi en oppmerksomhet ifra vårt sydsamiske område. Vi vet at skal vi makte å reise oss kulturelt, så skal det jo være økonomi bak. Det gleder med å få være med på Norge Sámiid Riikassær'vis landsmøte og bla gjennom dokumentene og få høre hver sin mening. Jeg kan heller ikke beklage eller kritisere noe som er kommet her. Vi vet alle, og det står i beretningen her om den økonomiske vansken vi har. Men vi sydsamene her i Midt-Norge, vi bor på et veldig lite landsstrimle hvor naturen er ganske hårdhendt, men nå er det ikke bare det, men det er utviklingen som er den mest hardhendte. Vi er nå kanskje kommet litt for sent, men hjelper det egentlig når vi oppdager hvordan alt

foregår. Vi har bare fått litt kjennskap til hvordan teknokratien opererer bak, selv våre myndigheter. Det synes som om det er en stat i staten som ingen makter over. Jeg vil takke for at reindriftspr. ble utsatt, og jeg gleder meg over at reindriftssamers organisasjon har greid å gitt så pass lyd ifra seg at selv myndighetene fant ut at den måtte utsettes. Et gammelt ord sier jo at ved lov skal landet bygges, og ikke ved lovleg øydas. Der er jo skremmende dette med teknologien at går de etter noen lover. De legger bare kun regnskapet foran øynene og sier at kan vi leve foruten dette. Så er det dette med samefondet. Det synes jeg vi må avsolutt sette krav om å få opprettet fortest mulig. Uten dette kan vi ikke fortsette som vi har kommet til idag. Jeg vil be Norske Samers Riksforbund samt Reindriftsforbundet at de må arbeide sammen om å imøtegås de vansker som de vil komme til å møte. Jeg vil takke for meg og ikke hørte bort for mye tid.

Sámigillii:

Mán áigon buk'tit därvuodaid dábbe lullisámiid báikiin. Mii diettit atte jáš mii gal'gat bissot kultuvralažat, de fer'te læt ekonomia duogá bæl'de. Ja dat illodat'tá mu atte mán bæsan læt miel'de dán riikasærvi čoak'kimis ja gullat oai'viliid. Mu mielas ii áru mikkige áššiid dasa atte lái'tit stivra bargo, danin gá mii diettit daid ekonomálaš váddisuodaid ja nu gá dat juo čuož'žo ge dás. Muut luttisámit dábbe gas'ka Norgas, mii árrot unne oasšsis dán riikas gás luondo bæles læ garas. Muttu ii læt gat dušše dat, muttu dat áigimannodat dat læ buot garrasémus min vuos'tá. Væddjá gat nu atte mi boattit nu bære manqnit ja maid dat áboha gá mii fuomáshit dál má dat læmannamin. Mi læt áž'žun dušše væhá gullat maina lágin teknii'ka bar'gá dábbe duogábæl'de. Dat árro degu livčii stát'tá státtta sis'te maina ii ák'tage bir'gi. Mán áigongii'tit álgus dan ávdas atte dat ádda boazodoallokkje šaddai maŋiduvvut ja illodat'tá mu gá min boazodoallo organisašvne ál'bmut læ nagadan ad'dit dan møre jiena gul'lujuvvut atte ei'sevLDIT LÆT VÅL'dán vára ja dat gávnaheddje dan buorrin dák'kehit atte manqdit. Dad'djujuvvu gal mutton sádniváddjasis atte lágabák'te gal'gá rii'ka huk'sejuvvut. Dat árro jur baldihæmen-dát teknokratia, atte čuovvo gá dat lAga? Sii dušše biddjet rekkegiid min áv'dii ja läkket atte sát'tit gá mii dien haga ællit. Ja de læi dien Sámifoanda birra. Diet gal árro mu mielas atte fer'tejádálaemus lági miel'de huk'sejuvvut. Dien haga mii et sätte gal ábba joat'kit ge bargo, daina lágin gá ádnázii læt bar'gan. Mán dátton goabbážiid dáiid sámiid oai'veorganisašvnaid atte dat ávtas bargášeiga mannat áv'dan daid váddisuodaid čáda mat battet mináv'dii. Giitán iežan ávdas ja in áigu ájihit æmbu.

Peder Andersen:

Først ti Ivar Utsi. Det var om denne kontingensten: Når den skulle gjelde. Det får landsmøtet bestemme. Jeg kan nok delvis være enig med Ivar i at midt i perioden, da de fleste har gjort opp sine kontingenter for 1977, er uhøyelig. Det jeg mente var at de skal trekke inn fra 1. januar 1977 slik at denne forhøyelsen er da med i januar innbetalingen i 1978.

Så var det litt om styremedlemmers fordeling. Det synes som om mange ikke har forstått det når styret sier "på dette grunnlag". Dette punktet her, det deler vi i to, vi setter en strek mellom 1. og 2. avsnitt og da begynner det å klarne litt. Og da er det klart at de rundskriv som noen her har bedt oss å referere. Det er litt vanskelig fordi disse hovedutskriftene er arkivert og skal vi begynne å lete frem alle de skriv som er sendt. Det er atskillige skriv som er sendt året rundt, så man har vanskelig for å gjette når man pakker inn materiell med seg til landsmøtet, hvilke av disse skrivene er det man kommer til å forlange. Altså vil det si i praksis at man må ha med hele arkivet. Jeg vil da si at vi har ikke med dette rundskrivet av 24.9.76 og heller ikke den av 6. januar 1977. Men det vil jeg si at de er sendt til alle sámiid særviene og det kan kanskje selvfølgelig være at enkelte av disse medlemmene ikke har vært til stede når formannen har referert på sine møter. Så er det klart det at når man snakker om tredjedel, og når man vet at vi har 18 sámiid særvier, så vil det si det samme som at 6 har svart. Og det er likt, 50 - 50, 50% der og 50% den andre veien av de 6. Så er det 12 som ikke har avgitt svar. Vi har ikke i styret festet oss så særlig meget ved det. Det vi har prøvd er å ikke få et tungrodd maskineri og heller ikke å belaste økonomien mer enn det ellers er nødvendig. Det er vårt råd til landsmøtet, med selvfølgelig er det ikke vi som bestemmer. Vi har bare antydet det, og jeg synes det er veldig greit at landsmøtet oversender saken til redaksjonskomitéen og ber de vurdere, og så får vi den i forslagsform den siste dagen når komitéen legger fram sitt arbeid.

Så var det et punkt der hvor man vurderte styggelig på medlemsantallet 580. Det er skremmende og jeg vil si at det var de revisorene midt i perioden som reviderte dette regnskapet, og det viste seg at det var ikke en gang 580 som hadde betalt. Som de fleste av formennene her eller de som sitter i de forskjellige sámiid sær'vi styrer vet, så har vi kjørt hardt ut. Vi har likevel sagt at dersom kontingensten ikke gjøres opp, så vil vi overveie å stoppe delegaforsending. Så på den måten har vi fått en hel del kontingenter, men en del av kontingenstene er da selvfølgelig ikke kommet med i 1976 års regnskapet. Det er heller ikke noe å legge skjul på at vi nu for 1976, altså i januar, vi har med de to sámiid særviene som nettopp

har rekonstruert seg, de har styret samtykket i at siden de har vært nede noen år, så skal de behandles som alle nye sámiid særviene, altså kontingentfri. Og Dæno Sámiid Sær'vi har da fått fritt leide, liksom Almáivággi Sámiid Sær'vi som er ny med sine 50 medlemmer. Vi kommer da når det gjelder medlemsantallet et sted mellom 800 og 850 idag. Det er jo en pen økning det.

Sámitillii:

Dás oaivildeimet mii atte ii dat mii læ mak'sujuvvun. Dat vál'dujuvvu nu atte dat boattá vuoi'bmái 1. áddajagimános d.j. ja de šad'dá dalle rekkenusut fárrui áddajagimános 1978 gá dat miellatorutta mák'sujuvvu.

Dat mii guos'ká dan 4. čoag'gai, das mas hállat gal'le stiv'ramiellatto gal'get læt. Mán háliidan vuos atte mii biddjat sár'gá vuostaš ja nubbi ás'sehusa (avsnitta) gas'kii. Mán jákkán atte dalán gá dien sár'gá oaž'zot diesa, de čiel'gá áš'ši vähá. Bajábæl dan sár'gá, de šad'dá dalle gážaldat atte, nu gá læ dát'tujuvvun, atte läkkat čállaga 24.9.76 ja 6.1.77. Das gal háliidan daddjat dan lákkái atte jás nu læ atte daggár čállagat mat jagis sád'dejuvvujit gal'get lák'kut, de mieldisbuk'tá dan atte stiv'ra boatteáigis fer'te nagadit fievriderit árkiiva. Daina gá dat æi læt nu uccán čállagat mat sád'dejuvvujit, mat æi dasa læt mer'kejuvvun nu atte ái'rasat ái'dnet man álo čállagat. Dat læ váddis jurdašit Gárášjágas gá læt vuol'gimin ja pák'kemin atte mii læ dat čállagiid mii' gá'biduvvu dábbe lák'kut. Jás gal'gá iežas "garderet" dan vuos'tá, fer'te vál'dit fievro maina nagada fievriderit árkiiva. Vuolábæl'de dan sár'gá dalle mii galgai vähá čil'get, dat čuož'zo ák'tagoalmádas. Dat læ dalánaga čielgas atte gá mii diettit dan atte læt 18 særvit, atte dalle læ 6 mat læt vás'tidan. Ja gá mii maidái diettit dan atte ledje vuos'tá ja 3 dát'tu viididit. 12 særvi læt dalle mat æi læt jienádan. Muttu ii liiká læt stiv'ra biddjan vuodđodæddo diesa gá dien lákkái læi. Mii læt guorahallan dien ášši atte mā livčii jás mii livčiimet čák'kán 7 stiv'ramiellattoin ja á.m.d. fer'te dalle maid bar'goláv'digád'dái miellattoid lasihit. Man álo lássadit livčii dat šad'dan sukkat dan. Ja das'tu gá ekonomálaš váddisuotta vel boattá dasa fárrui, mii sáttá vel fák'kestaga boattit ain, de sáttá šad'dat nu atte gá stiv'ra dárbašivče, de ii læt vejulašvuotta oaž'zot dan čoak'kái ekonomálaš sivaid gæžil. De stiv'ra ii læt daddjan atte gal'gá læt nu, muttu mii daddjat dan dien vuodo ala mii jurdašit, de oaivildit mii atte ii berre bajidit. Min oai'vil læ dalle atte ášši sád'det redakšvna láv'digád'dái ja atte dat guorahallet dan diebbe ja manjimus čoak'kinbæivi oaž'zot mii dalle konkretálažžat buk'tujuvvut báppáriid ala atte man lákkái gal'gá ja man lákkái ii. Die læ dat vuodđo man ala mii læt jurdašan ja mán háliidan dalle loappas daddjat, jás dat læ loap'pa, atte mán gii'tán stivra ávdas buot dáid mat læt dad'dujuvvun. Dat læ sámmá riek'ta dat atte čuo'i'got gá fæila šad'dá, gággú álmuš ád'de atte læ værrot dak'kujuvvun danin gá mii dárbašit buokkat oappa. Stiv'rii læ hir'bmat buorre atte muttomat čuo'i'gut atte duoggu livčii berren dakkat ærlákkái, nubbelákkái. Ja dat læ dalle dan lákkái atte gæt ain vál'ljejuvvujit dál, ammal dat mer'kejít atte dien lákkái dáttói dalle riikačoak'kin atte nie galgai giettadallat ja duot stiv'ra dagai duon lákkái, mii æt daga nie. Dat atte rissiid oaž'zot læ sámmá dætalaš gá oaž'zot rámi. Mán gii'tán áv'dal dáid gæt vähá árvuštallet gá daid mat ráb'mut.

NORGA SÂMIID RIIKASÆR'VI
Norske Samers Riksforbund
9730 Karasjok

REGNSKAP FOR 1976

STATUS PR. 31. DESEMBER 1976

	<i>Aktiver:</i>	<i>Passiver:</i>
Kasse	kr. 136.80	
Bankkonto 7594.05.01938	» 2 152.22	
Bankkonto 4740.36.02139	» 1 319.79	
Postgiro 34.89200	» 4 140.75	
Televerket abon. lån	» 1 065.00	
Inventar	» 15 000.00	
Debitor	» 106.00	
Kapitalkonto	» 3 820.44	
Kreditorer		kr. 12 289.00
Skattetrekk		» 6 128.00
Skyldig arbeidsgiveravgift		» 3 324.00
Norsk Kulturråd		» 6 000.00
Sum	kr. 27 741,00	kr. 27 741,00

Karasjok, den 31.12.1976
21.4.1977

Peder Andersen
formann
sign.

Petter Nedrejord
revisor
sign.

Marit Stordal
revisor
sign.

Nils A. Bieska
kasserer
sign

DRIFTSREGNSKAP FOR TIDEN 1. JANUAR TIL 31. DESEMBER 1976

	<i>Debet</i>	<i>Kredit</i>
Lønninger — sosiale utgifter	kr. 31 446.80	
Administrasjonsutgifter	» 31 644.04	
Inventar-utstyr	» 8 982.75	
Oversettelse av Alta-Kautokeino vassdraget	» 19 782.00	
Landsmøte	» 49 015.50	
Styret	» 11 808.55	
Forsikring	» 670.00	
Leie av kontorlokaler	» 2 450.00	
Frakter og transport utg.	» 3 975.00	
Statstilskott		kr. 125 000.00
Tilskott til oversettelse		» 19 000.00
Medlemskontigent		» 5 780.00
Renteinntekter		» 398.82
Sum	kr. 159 774.64	kr. 150 178.82
Underskudd		» 9 595.82
Sum	kr. 159 774.64	kr. 159 774.64

REVISJONSBERETNING
TIL REGNSKAP FOR 1976 FRA NORGA SÁMIID RIKASÆR'VI

Udertegnede har etter styrets anmodning revidert regnskapet fra og med bilag nr. 57 (10/8—76) og ut året 1976.

Regnskapet forut er revidert av Johan M. Klemetsen, Kautokeino. Regnskapsavslutningen for 1976 er revidert av undertegnede.

Revisjonen har notert at kjøp av kontorutstyr, bilag nr. 111 kr. 345,- er blitt betalt to ganger. Kassereren vil ta de nødvendige skritt for innfordring av beløpet.

Ellers vil revisjonen påpeke at oppgavepliktige utbetalingar i regnskapet må registreres og innberettes slik som bestemt av forskriftene om sådanne.

Inventarforskriftene må settes opp og holdes løpende ájour. I forbindelse med regnskapsavslutningen tilstilles revisjonen kopi av den.

Kontingent innbetalingen er mindre bra, noe som må strammes opp betraktelig.

Det avsluttede regnskap viser et underskudd på kr. 9 595.82 som må søkes dekket inn så snart som mulig. Det er å bemerke at virksomheten må søkes svpasset de til enhver tid disponible bevilgninger.

Med disse merknader innstilles Norga Sámiid Rikasær'vi regnskap for 1976 godkjent.

Karasjok, 21. april 1977.

Petter Nedrejord
rev.

Marit Stordahl
rev.

MERKNADER TIL REGNSKAPET

Aslak Nils Sara:

Mus lœ dušše gážaldat. Dá čuož žo Norga Kultuv'raráddái 6 000.. Læ gá nu ád'demis atte lœ væl'gi Kultuv'raráddái?

Ærá mærkašubmi lœ dat mii gullá miellattorutti. Mu mielas árro væhá unuhaš dat gá min organisašuv'dna, mii lœ állés riika organisašuv'dna, ja jás mii dan ieža lœt smiet'tan dan lákkái atte mis lœ dár'bo dasa ja jás mii dan oai'dnit atte min organisašuv'dna doaimaha bargoid rievtes lákkái, áv'kin buokkaide middjiide, de mu mielas árro lamen atte diet oassi galgašii boatteáigi šad'dat mihá, mihá mihá stuorát nu atte mii æt juokke evre duokkin dárbaš lœt ei'seváldiid hálodos. Mán ják'kán atte min ábba norga sábmelazzat ge, nagadivčiimet æmbu vækkehit iežamet organisašuvna jus'ta ruðaid ek'tui.

På norsk:

Jeg har et spørsmål. Kanskje jeg ikke hørte riktig godt etter eller at jeg ikke skjønner meg så mye på regnskap. Men jeg synes det var litt merkelig at Norsk Kulturråd står under passiver med kr. 6 000,-. Er det gjeld til Kulturrådet eller hva er det for noe eller er det andre ting?

Det var en annen merknad jeg hadde. Det er ikke så mye til regnskapet og dens former, men når jeg ser på medlemskontingent, kr. 5 780.-, så tenker jeg som så at vi anser vår organisasjon for å være så viktig og hvis vi anser at vår organisasjon gjør virkelig ting som er av vital interesse for oss og at den i fortsettingen skal kunne arbeide under økonomiske trygge forhold, slik at vi ikke behøver til hver enkel liten ting be myndighetene om penger. Når vi tenker på samebefolkingen i hele Norge, så synes jeg at vi burde anse vår organisasjon så pass viktig at vi i fremtiden kunne få den delen atskillig høyere opp for derved å gi organisasjonen vår arbeidsmuligheter økonomisk. Det var i grunnen de merknadene jeg hadde. Spørsmålet var bare Norsk Kulturrådsmedler, hva er det for noe?

Nils Anders Bieska:

Åslat Niilas jærai atte mii lœ dat 6 000.- Norga Kultuv'raráddái. Norga Kultuv'raráddi lœ juollodan 6 000.- ruvno Norga Sámiid Rikasær'vai ja dat ruðat lœt čadnujuvvun nu atte mii lœt fievridan dan diednasin gal, muttu dan sæmmás lœt biddjan væl'gin dušše danin gá gævahuvvujit dat ruðat, de manná dat 6 000.- álgus.

På norsk:

Aslak Nils Sara stilte spørsmål om hva de 6 000.- kroner som står under Norsk Kulturråd står for. Norsk Kulturråd har bevilget kr 6 000.- til Norske Samers Riksforbund og de 6 000.- kr er øremerket. Det 6 000.- er ført over t.d.k. og samtidig har vi da kreditert status med 6 000.-, for når beløpet betales, så gjøres det opp med de 6.- som står under Norsk Kulturråd og dermed skulle det gå opp.

Leif Halonen:

Dát rekkedalloo čájeha min sámid dilálašvuodá stuorra ál'bmugiid sis'te. Dat rekkedalloo čájeha atte mis læ járran rutta 160 000.- dán jagi. Mii diettit buokkat atte mis ii læt lëmaš állés jagis ge čál'li. Jás mii galgašivčiimet jurdašit atte maggár ruttadilis livčiimet mii jás mis birra jagi livčii čák'kán čál'li. Mán balan atte mis ii livče doar'vái rutta mák'sit bálká dan čál'lái. Die læ min dilálašvuotta ád'ne. Dán jakkái læ juolloduvvun 200 000.-. Ii ge dán jagis læ lëmaš vel čál'li. Læ gå diet ællin berušvouatta sámi ál'bmugii. Mán bære jérän daid gážaldagaid, ieža oaž'žobettet vás'tidit. Ja de áigon gæččadit dan gædnegasvuodá mii mis alcemet læ dain gæt čák'kájít dán jaččikoak'kimis, maggár gádnegasvuodat mis læt. Revišuvna čállagis dad'djujuvvu atte miellattorutta ii mák'su. Miellattorutta læ mák'sun masa 600 miellatto ávdas. Ei'seváldit lávejit daddjat atte sámít læt unna álmuščær'da. Gal'gá gå min organisašuv'dna læt "mini" organisašuv'dna? Dat læ min juokke ávta bar'go atte lasihit miellattoid sær'vái. Mii gal'gat álu mui'tit atte dat bar'go mii dak'kujuvvu organisašuvna čáda, dat læ dat ái'dna bar'go mii sát'tá sámiid vejulašvuodáid buoridit. Dat ii læt ák'tage ærá stuorra ál'bmugiin gæt hálliidit sámiid bargo bar'gat min ávdas. Mii fer'tet mutton lákkái dien čoav'dit. Mán læn jurdašan atte várra dárbášuvvu ænet oap'po, dáža láve daddjat "skolering", buot daid ál'bmuide gæt bar'get báikálaš serviinbirra Norga. Mis vái'lo várra juoga diebbe. Mán in dieðe. Muttu gå boattejagi mii dasa joav'dat fas daggár riikačoak!kimii, mán gal bælistan doaivon atte juokke ák'ta gii dán čoak'kimis læ čák'kámin dál atte dat bar'get, gæč'čalit atte mii gáit ge læt dubbalas'tán miellattolågo mii dál læ mis.

På norsk:

Dette regnskapet avspeiler den situasjon samene står inne idag. Vi har en omsetning på kr 160 000.-. Vi vet at inneværende år har det ikke vært heldagsansatt sekretær. Det vil si at derseom vi hadde hatt heldagsansatt sekretær, er det ikke sikkert at det hadde vært muligheter for NSR å betale lønninger til denne sekretæren. Vi har for inneværende år fått kr 200 000.-. Vi har heller ikke i år hittil hatt heldagsansatt sekretær. Vi kan tenke oss situasjonene videre. Dette avspeiler den stillingen samene står i i storsamfunden idag. Vi blir avspist med småpenger. Så noen ord til det indre arbeidet i organisasjonen. Revisjonsanmerkningen sier at kontingentinnbetalingen er svak. I henhold til regnskapet som viser det at det er betalt kontingent for ca. 600 medlemmer. Myndighetene kaller samene for et lite folk. Vi skal ikke la myndighetene få lov til å kalle de samiske organisasjoner for miniorganisasjoner. Det er vår egen plikt, tillitsmenn over hele landet, å prøve å rette opp dette. Vi må prøve i dette år som kommer å øke medlemsanslutningen og å få medlemmene bedre skolert. Jeg har en tanke at det muligens svikter på skoleringsiden. Jeg vet ikke.

OVERSIKT OVER MEDLEMSKONTINGENT FOR 1976 OG NÅR DEN ER BETALT

Kárásjága Sámiid Nuoraid Sær'vi	kr. 860.-	Bet. 4.11.76 (for 76)
Bergen Sámiid Sær'vi	» 300.-	Bet. 12.11.76 (for 76)
Nordkapp Sámiid Sær'vi	» 670.-	Bet. 15.12.76 (for 75-76)
Kárásjága Sámiid Sær'vi	» 800.-	Bet. 12.01.77 (for 76)
Helgeland Sámiid Sær'vi	» 320	Bet. 12.01.77 (for 75-76)
Vadsø Sámiid Sær'vi	» 315.-	Bet. 17.01.77 (for 76)
Trondheim Sámiid sær'vi	» 340.-	Bet. 24.01.77 (for 75-76)
Porsanger Sámiid Sær'vi	» 770.-	Bet. 11.02.77 (for 76)
Trondheim Sámiid Sær'vi	» 20.-	Bet. 23.02.77 (for 76)
Máddá Varjat Sámiid Sær'vi	» 250.-	Bet. 11.03.77 (for 76)
Alta Sámiid Sær'vi	» 250.-	Bet. 11.03.77 (for 76)
Nord Trøndelag Saemien Sær'vi	» 160.-	Bet. 20.04.77 (for 76)
Unjárga Sámiid Sær'vi	» 1 300.-	Bet. 11.05.76 (for 76)
Dædnugádde Sámiid Sær'vi	» 410.-	Bet. 9.05.77 (for 77)
Guov'dagæino Sámiid Sær'vi	» 1 040.-	Bet. 3.06.77 (for 76)
Sum	kr. 7 765.-	Tilsammen 776 medl. (for 76)

Kontingent som ikke er kommet i 1976 regnskapet:

Trondheim Sámiid Sær'vi	kr. 160.-	16 medl.
Oslo Sámiid Sær'vi	» 200.-	20 *
Álmáivággi Sámiid Sær'vi	» 250.-	25 *
Dæno Sámiid Sær'vi	» 100.-	ca. 10 *
Sum		ca. 847 medl.

KOMITÉEN FOR URDELING AV STIPEND FRA OVERSKUDDET AV

1. LP MED DÆDNUGÁDDE NUORAT

Komitén har vært samlet til møte i Karasjok 15. juni 1977 og i henhold til mandatet besluttet følgende enstemmig:

Utdeling av ærespris, stipend for årene 1975, 1976 og 1977 skjer slik:

1975: Dædnugádde Nuorat. Medlemmer det året:

Irene Pettersen
Hartvik Hansen
Leif Wigelius
Ingvald Guttorm

Dædnugádde Nuorat bidro til at dette fondet ble opprettet i sin tid. Komitéen finner det derfor rimelig at gruppa bare av den grunn gjør seg fortjent til utdeling av fondets midler.

Samtidig har gruppa fortsatt sitt arbeid innen musikken og gjort deler av den samiske kultur kjent innen grupper av storsamfunnet som en kanskje ellers ikke ville nådd.

Hvert av medlemmene tildeles kr. 2500.-

1976: Berit Ellen Somby Balto. Orginal joik.

Johan N. P. Eira (Duvvá). Orginal joik, plateinnsplinger.
Iver Jåks. Bildende kuns.

Berit Ellen Somby Balto har uten tvil vært inspirasjonskilden for mange av de unge som idag arbeider med tradisjonell joik. Selv er hun fortsatt en av de mest aktive utøvere av joik og er en unik kilde i så måte.

Komitén finner henne som en verdig representant for de eldre joikere til å motta ærespris fra fondet.

Tildeles kr. 2500.-

Johan N. P. Eira er i likhet med Biret El'le en tro tilhenger av den tradisjonelle joiken og har vist at den er i høyeste grad levende blant de yngre. Samtidig har han latt seg høre gjennom radioen, dette ikke minst på grunn av de plateinnspillinger han har vært med på.

Tildeles kr. 2500.-.

Iver Jåks er en av de få samiske kunstnere som har oppnådd anerkjennelse utover Samelands grenser. Ikke minst gjennom sine utstillinger har han bidratt til at større folkegrupper har fått øynene opp for at det på Nordkalotten lever et folk med rike tradisjoner. Mye av disse tradisjonene har Iver Jåks eksponert gjennom sin kunst da han uten tvil henter inspirasjon herfra.

Tildeles kr. 2500.-.

1977: Nanny Westerfjell. Sørsamisk visekunst

Nils Viktor Aslaksen. Poesi og scenekunst i forbindelse med sine egne dikt

Nanny Westerfjell er en av de unge samer som gjennom sine viser vil bidra til en samisk bevisstgjøring. Hun lager selv både tekster og melodier samtidig som hun har laget melodier til andre sørsamiske dikt. Hennes utmerkete stemme vil sikkert gjøre sitt til at flere og flere vil bli oppmerksomme på samisk visekunst generelt.

Tildeles kr 2 500.-.

Nils Viktor Aslaksen har i løpet av de par siste år blitt kjent som en skarsindig iakttaker av ting som rører seg i samisk sammenheng og denne skarsindigheten har han på en utmerket måte tilkjennegitt gjennom sine dikt.

Spesiell oppmerksomhet har han vekket ved framførelsen av disse både på scene og i radio og TV. Det er derfor ikke tilfeldig at han har vært en nærmest fast bidragsyter ved samiske sammenkomster i Indre Finnmark det siste året.

Tildeles kr 2 500.-.

Karasjok, 15.juni 1977

Mari Teigmo

*John Trygve Solbakk
formann*

Inga Eira Keskitalo

KOMITEEN FOR UTDELING AV STIPEND FRA OVERSKUDDET AV 1. LP MED DÆDNU-GADDE NUORAT

Komitén har vært samlet til ett møte i Karasjok 15. juni 1977 og i henhold til mandatets annen del besluttet følgende enstemmig:

Fondet er idag, før utdeling av æresprisene, på kr 65 441,83. Renteinntektene siden første innskudd 13.6.75utgjør ikke fullt kr 5 000,-.

En utdeling av rentene på grunn av fondet anser vi derfor ikke formålstjenelig, da det er klart at renter pr. år ikke ville overstige kr 3 500,-.

Videre er det innlysende sett på bakgrunn av statuttene for fondet, at med en slik sum vil en ikke nevneverdig kunne bedra med inspirasjon til hele spekteret av kulturelle aktiviteter. Tanken med et slikt forn har vel nettopp vært dette.

Vi vil derfor foreslå at dette fondet avvikles og at NSR's landsmøte henstiller til eksisterende samiske spesialutvalg under Norsk Kulturråd om at disse oppretter årlig stipendier som kan tjene det formål som blant annet dette fondet var tiltenkt. Aktuelle komitéer eller utvalg er Kulturrådets utvalg for samisk musikk, Komitéen til fremme av samisk litteratur og Kulturrådets utvalg for samisk kunst og brukskunst.

Resterende midler av dette fondet foreslår denne komitéen blir nyttet til avholdelse av den fra NSR's side lenge planlagte Kulturkonferanse. Slik kan midlene best komme flest mulig til gode i løpet av kort tid.

Karasjok, 15.juni 1977

Mari Teigmo

*John Trygve Solbakk
formann*

Inga Eira Keskitalo

SØRSAMISK RADIO - NÅ OG I FREMTIDEN SØR-LULESAMISKE SENDINGER

Elle Holm Bull

Fra komitéen til å utrede samespørsmål oppnevnt 3. august 1956, og innstillingen lagt fram for Det Kongelige Kirke- og Undervisningsdepartement 13. august 1959 heter det:

"Videre er komitéen klar over at med en sending bare på Finnmarksamisk, vil samene i Nordland og Trøndelag føle seg utenfor, da de vanskelig kan forstå Finnmarksamisk. Komitéen vil etter nøyte overveiing foreslå følgende tiltak når det gjelder sendinger på samisk og sendinger for samer."

I punkt 3 heter det:

«Spesielle sendinger for sør-samene på norsk eller sør-samisk dialekt sendes over Trøndelag og Bodø kringkastere, 1 gang pr. uke like etter at middagssendingen for riksprogrammet er slutt.» osv.

Når det gjelder kringkastingen for samene, så ble den lagt fram for Norsk Rikskringkasting som tok hvert enkelt punkt opp til drøfting, og Norsk Rikskringkasting kom med følgende merknader: (St. medl. side 43)

"Når det gjeld kravet om spesielle sendinger på norsk eller sør-samisk dialekt over Bodø og Trøndelag kringkastarar ein gong i veka etter kl. 1400, opplyser avdelingskontoret i Bodø at alle samane i Nordland forstår norsk, og at det lokale programrådet svarar m.a. at det frå samane i Nordland "ikke er reist krav om utvidelse av de samiske sendinger eller om mere varierte programmer". Men rådet legg til at det "må under alle omstendigheter understreke nødvendigheten av at en utvidelse av sendingene blir sikret høyest mulig kvalitet."

Jeg siterer videre:

«Avdelingskontoret i Trondheim opplyser at dei medarbeidarane i Namsos og på Røros som har faste lokaalkronikker kvar veke, og som begge har godt kjennskap til samane i distriktet, alltid syter for at det kjem stoff av interesse for samane.»

Kontoret meiner at "samenes interesser i Trøndelag er vel dekket på denne måten" og gjer ellers merksam på at det ikke finst noko sør-samisk skriftspråk og at ein difor vil møte store vanskar om ein vil gå i gang med faste sendingar på samisk for dette distrikt. Det lokale programrådet ved Trøndelag kringkastar seier at det ser med sympati på komitéinnstillinga. Når det gjeld serskilde sendingar for sør-samane, seier rådet at ein plan "vil være avhengig av om en nærmere undersøkelse vil vise at slike sendingar er praktisk gjennomførlige." Etter dette finn ikkje Norsk Rikskringkasting grunn til å ta opp framlegget til verksetjing no.

Sammendrag fra Norsk Rikskringkastings uttalelse under punkt 3 blir da som følger:

"Komitéframlegget om serskilde meldingar på norsk eller samisk over Trøndelag kringkastar 1 gong i veka reknar ein for imøtekomne i og med dei «Fjellkronikkane» som kjem frå Røros eller Namsos kvar veke."

Og videre i St. meld. 21 (1962-63) lyder følgende::

"Kirke- og undervisningsdepartementet er oppmerksom på at styrking av kringkastingsvirksomheten på samisk krever progampersonell med spesielle kvalifikasjoner. En må regne med at blant annet dette gjør det nødvendig med en gradvis gjennomføring av flere sendinger påsamisk."

og videre heter det:

"Når det gjelder forslaget om spesielle sendinger for sør-samene, viser en til uttalelsen fra Norsk Riksringkasting."

Jeg har merket meg i Samekomitéens innstilling: "Spesielle sendinger for sør-samene på sør-samisk dialekt sendes over Trøndelag og Bodø kringkastere osv." og de uttalelser fra Det lokale programrådet ved Trøndelag kringkastar som sier "at en ser med sympati på komitéinnstillinga." Som før nevnt så avsluttet NRK med følgende sammendrag: "som står å lese i St. meld. 21 punkt 3: "Komitéframlegget som serskilde meldingar på norsk eller samisk over Trøndelag kringkastar 1 gong i veka reknar ein for imøtekommne i og med dei "Fjellkronikkane" som kjem frå Røros eller Namsos kvar veke," og så har jeg merket at St. meld. 21 har bekreftet dette: "Når det gjelder spesielle sendinger for sør-samene, viser en til uttalelsen fra NRK."

Mitt spørsmål blir: Er samekomitéene innstilling blitt "imøtekommert" på dette felt og inntil St. meld. 21 (1962-63) kom, var "komitéframlegget om serskilde meldingar på norsk eller samisk over Trøndelag Kringkastar 1 gong i veka" rekna for å vera imøtekommne med de fjellkronikkene som kom fra Røros eller Namsos kvar veke? Til en viss grad ja, men hvor ble det av *sør-samisk* som samekomitéen hadde lagt vekt på. Den forsvant, i alle disse uttalelsene.

La meg få lov å stille et spørsmål: Norsk språk - hva er det? Nynorsk, bokmål, er ikke begge et norsk språk? Samisk språk - hva er det? Sør-samisk, lulesamisk, nordsamisk, er alle tre et samisk språk?

Fra St. meld. 21 (1962-63) og til vi på sør-samisk område over Trøndelag kringkasting år 1973 fikk sør-samiske sendinger hver 4. uke, så hadde det likevel skjedd en utvikling til det bedre, sett ut i fra et sør-samisk synspunkt. Vi hadde i hver fall fått et sør-samisk skriftspråk. Jeg vil få lov å sitere fra Norges offentlige utredning 1975:7, der det i formålsparagrafen nr. 4 fra Utvalgets forslag til ny kringkastingslov heter:

"Norsk Riksringkasting skal ha en særlig forpliktelse overfor samfunns- og kulturlivet i vårt land."

Videre heter det:

"Med dette ønsker utvalget å understreke at NRK har en særlig plikt til programmessig å engasjere seg for vårt samfunns- og kulturliv i videste forstand, hva enten det gjelder vårt arbeids- og næringsliv norsk kunst, litteratur, musikk eller norsk språk i sin mangfoldighet - i det hele det man kunne kalte vår nasjonale egenvirksomhet. Også samisk samfunns- og kulturliv omfattes av lovens formulering."

Jeg har merket meg følgende "også samisk samfunns- og kulturliv omfattes av lovens formulering". Jeg oppfatter samisk sånn rent generelt og jeg tror også det er ment slik. En gruppe samer med dets språk skal vel ikke prioriteres framfor andre. Da burde det i hvert fall vært sagt i fra om det, men så lenge ikke det er gjort, så oppfatter man at lule- og sør-samisk er med i betegnelsen "samer".

En ting til: Når det heter at "også samisk samfunns- og kulturliv omfattes av lovens formulering", vi oppfatter også at samisk språk og kultur stilles på like linje med den øvrige kultur innen vårt land og som "NRK har en særlig plikt til programmessig å engasjere seg i".

Jeg har også merket meg at "Norsk kultur og språk er utsatt for press utenfra" osv., og at det er "livsnødvendig at NRK deltar aktivt i det nasjonale kulturelle selvforsvar". Siden "norsk kultur og språk er utsatt for press utenfra" osv., hva skulle man da ikke si om sør-samenes språk og kultur? Minoritets-språkene har vært og er under enda sterkere press enn majoritetspråkene. Vi tenker da på samisk i sin helhet og sør- og lulesamisk i særligheten. Siden sør- og lulesamisk er en språkgruppe er også det en kjennsgjerning. Det må derfor være en oppgave for NRK å stille til disposisjon det som måtte være nødvendig fra deres side for å ivareta minoritetsspråkene i et minoritetsspråk, og i og med det så har de også vært med og gjort den nasjonale kulturarven enda rikere.

Det var nok en liten milepæl for mange, da de faste Åarjel saemien programmh, Sør-samiske sendinger, ble åpnet i oktober 1973, og likadan da de faste lulesamiske sendingene begynte å sendes fast. I begge disse tilfellene er det det å si at en sending på ca. 12 - 15 min. en gang i måneden er alt for lite. Det er alt for lite, så folk glemmer for hver gang at det er sending, selv om de kommer hver 4. mandag til fastsatt klokkeslett.

(Når det gjelder faste lulesamiske sendinger pr. måned over Bodø, så er det pr. idag ingen slike sendinger. Det skyldes kort og godt at det er ikke bryt verdt. For en tid siden ble det oppnevnt en komité for å se og få en videre utvikling for de lulesamiske sendingene.) Når det gjelder de sør-samiske sendingene som går over Trondheim, så er det også det å si at sendingen ikke dekker alle sør-samene. Samene i Elgå f.eks. får ikke programmene og likedan når en kommer lenger innom Nordland fylke.

Siden sameskolen startet på Snåsa i 1968, har her vært undervist i sør-samisk språk og kultur, både i barne- og ungdomsskolen. Tidligere har det ikke vært undervist i sør-samisk i det hele tatt. Språket har blitt levert muntlig fra eldre til yngre gjennom generasjoner, og takket være en "strenge oppdragelse" av å bruke språket har det beholdt seg. Den strenge oppdragelsen av å bruke språket har vært sør-samenes "språkvern" gjennom tidene. Jeg vil tro det var lettere å holde den slags språkvern også før. Man var tross alt mer isolert enn man er nå. Boforholdene, kommunikasjonene og ingåtte ekteskap norsk-samisk har gjort det slik at majoritetsspråket har blitt det sterkeste og det som flyter utover. Med isolert mener jeg, man fulgte alltid med tiden, men samene bodde mer i grupper og konsentrasjonen ble mer innenfor og omkring gruppen. Jeg husker bare fra min egen barn- og ungdom. Egentlig husker jeg ikke når jeg lærte å snakke verken norsk eller samisk. Jeg lærte det så noenlunde samtidig, for vi var til sine tiden naboer med ikke samisktalene. Der er det vel at jeg lærte norsk. Vi lærte gjennom leiken med ikke samisktalene. Fra det jeg husker, så ble vi barn irtessatt av våre foreldre når vi kom hjem og snakket norsk. Vi fikk simpelthen ikke lov. Det var den tidens språkvern og takket være dem for det. Det kunne vært mye å si om dette med tospråklighet. Men det var egentlig ikke det jeg skulle gjøre. Poenget her var hvordan man drev "språkvern". Det kan ha sine årsaker at ikke det har blitt gjort.

Sør-samene har til sine tider blitt så oppskrytt for at de har vært slike foregangsmenn og kvinner når det gjelder de forskjellige organisasjonsarbeid og forskjellige andre møteforetak, og jeg synes å merke at vi ennå ikke har begynt. De har vært så flinke til å kommunisere og gjøre seg forstått med være høye herrer-lensmenn og prest og myndighetene ellers. Og takket være dem for det. Men hva har vi ikke måttet ofre for å gjøre oss forstått.

Men hva har vi ikke måttet gi på offerets alter. Språket. Språket har vi nesten måttet ofre for å gjøre oss forstått. Og så har vi vært så flinke.

Jeg må tilbake om dette med språkvern igjen. Jeg er klar over at den slags språkvern som våre foreldre og besteforeldre brukte ikke alene makter dagens påtrykk av norsk innflytelse. Men at den til en viss grad også idag hadde vært meget effektiv, er man heller ikke i tvil om. Strukturen pr. idag er forandret både hos den ene og den andre. Og det må man bare se i øynene og finne seg i og gjøre det beste ut av det. Men likevel må man ha det for øye at det må være en viss balanse og rettferdighet mellom de enkelte.

De sør-samiske sendingene har pr. til idag vært av oppbyggende og underholdende karakter, lærerike påkulturstoff og en nyhetskilde samene i mellom. Men det største av alt, mener jeg, er at denne sendingen bidrar med sitt i det sør-samiske «språkvern». Jeg tør nevne at i ungdomsskolen benytter vi oss meget av disse programmene. Jeg har faktisk tatt opp på band (de fleste i hvertfall) og så går vi igjennom de på skolen. Det er kanskje ikke lov.

Det er mange måter å arbeide med stoffet på som jeg ikke skal gå nærmere inn på her. Det er jo ikke bare Anna Granefjell (ansvarlige for programmene) som snakker i disse programmene, så barna får venne seg til å høre flere dialekter.

Det er her jeg mener at de sør-samiske sendingene har og bør ha den største oppgaven. Den skal bidra til det sør-samiske språkvern. Men for at det skal kunne skje, så må sendingene være oftere. Det er det stadige dryppet som må til — sending hver uke må det absolutt være, sending hver dag må være målet, enn si flere ganger daglig. Jeg minner om at NRK skal ha en særlig forpliktelse overfor samfunns- og kulturarbeid i vårt land, og den skal være med i vårt nasjonale selvvarsar.

Programredaktør for sør-samiske sendinger i NRK (og radiosendinger på lulesamisk). Brev sendt bl.a. til Norsk Sameråd fra Saemien Sijte, Snåsa datert 18.5.76 (og brev sendt Norsk Sameråd fra lulesamisk område datert 10.6.76). Uten å lese brevet som her er sendt, skal jeg få lov å sitere det vedtak som Norsk Sameråd gjorde når det gjaldt denne foran nevnte sak:

«Sak 29.76

Programredaktør for sør-samiske sendinger i NRK og radiosendinger på lulesamisk

Brev fra Saemien Sijte, Snåsa, av 18.5.76

Brev fra Kåre Urheim av 10.6.76 om radiosendinger på lulesamisk.

Vedtak:

Norsk sameråd er av den oppfatning at både lule- og sør-samiske sendinger over NRK bør få en tilfredsstillende dekning, noe samerådet har gitt uttrykk for tidligere, jfr. sak 17.69 og sak 4.73. Samerådet er

kjent med at NRK har nedsatt et utvalg ved Bodø distriktskontor med mandat til å vurdere spørsmålet om utbygging av sendinger på lulesamisk. Rådet formoder at tilsvarende også blir gjort for sendinger på sør-samisk.

I begge tilfeller kan det være spørsmål om samarbeide med naboområdene på svensk side. Skulle dette samarbeide ikke føre til resultater bør saken løses internt. Arbeidet bør gis høy prioritet. Til å forestå sendinger mener samerådet at det bør knyttes fast ansatte programsekretærer, såvel for lule- som sør-samiske sendinger inntil sendernettet blir bedre utbygget. Sendingene bør forsøkes utvidet til minimum 10 minutter pr. uke og i forbindelse med distriktssendingene om ettermiddagen. Samerådet forutsetter at tiden for de samiske sendinger for samtlige dialekter blir betraktelig utvidet når sendernettet er utbygget.

Enstemmig.»

År 1967 den 10. - 11. oktober holdt Samerådet møte på Majavatn hotell, Majavatn. Vi ser at det har vært arbeidet med saken opp til flere ganger, men at vi likevel ikke har kommet lenger.

Programredaktør eller programsekretær som vil være den riktige betegnelsen, har også vært lagt fram for Det lokale programrådet for samiske sendinger, 4. august 1976, hvor Det lokale programrådet for samiske sendinger henviste til tidligere uttalelse av 28.2.75 om saken og henstilte til NRK å ta opp spørsmålet med sikte på å styrke de sør-samiske sendinger bl.a. ved utvidelse av sendetid og ansettelse av fast medarbeiter.

Som jeg nå har forstått:

For det første: Det er ingen ting å gjøre før vi får program 2 utbygd eller lokalradionene er utbygd.

For det andre: Vi får vente å se til da.

Og for det tredje: Når program 2 er utbygd eller lokalradionene, da får vi forsøke å oppnå samarbeide med svensk radio og få samsendinger på sør-samisk.

Dette er vel og bra. Men samtidig mener jeg at her dør kua, mens graset gror. Det må da kunne gå an å gjøre noe her i mellomtiden mens vi venter på at program 2 blir utbygd.

For det første: Få en ukentlig sending på sør-samisk.

For det andre: Dersom vi skal søke samarbeide med Sverige, så mener jeg at vi på norsk side må arbeide med planløsningen av sør-samiske sendinger, som om vi fortsatt skulle arbeide for oss sjøl. Jeg mener vi må ha en plan å legge fram for svensk radio og så ut fra det søker om samsendinger på sør-samisk i tilfelle. Det er for seint å begynne med planløsninger når det er ferdig utbygd. Vi blir i hvert fall mye forsinket.

Et utvalg (ingen sør-samer) for Sameradioen i Karasjok, oppnevnt av kringkastningssjefen, har utarbeidet og lagt fram noe så fint som «Sameradioens framtidige programpolitikk». Dette er en meget bar sak etter mitt skjønn. Den største skuffelsen i denne planen er at sør-samene så vidt er nevnt på slutten. Men så er den også et gjenskinn av St. meld. 21 (62-63) som var veldig positiv når det gjelder sendinger på *samisk* i motsetning til sendinger på sør-samisk som bygde på Norsk Rikskringkastings uttalelser.

Tilbake til «Sameradioens framtidige programpolitikk». Jeg kunne tenke meg å oppfordre de rette myndigheter til å nedsette et utvalg til å utrede «Sør-sameradioens framtidige programpolitikk» i likhet med «Sameradioens framtidige programpolitikk». Det kunne vært av betydning å fått vurdert også her:

Den daglige sendetids lengde
Programprofilen
Samarbeide over landegrensene
Programsekretær
Programmedarbeidere

De sør-samiske organisasjoner f.eks. Saemien Sijte, Sør Trøndelag reinsamelag, Nord Trøndelag reinsamelag, Helgeland Sámiid Sær'vimatte ha forslagsrett til utvalgets medlemmer og Distriktenes Oslokontor (for å få faglig bistand.) Komitéen bør ikke bli for stor, men samtidig viktig å få en spredning av medlemmene

Jeg kunne også tenke meg å fått utarbeidet spørreskjemaer etter sør-samiske forhold hvor vi kunne fått registrert lytterforhold, behov og fremtidige ønsker for sør-samiske sendinger.

DISKUSJONEN ETTER ELLA HOLM BULLS FOREDRAG:

Nils Mathis M. Eira:

Mán áigon sámi-giela blírra hubmat. Munnje ároi nu suttas gå lullisábmelažzain maid læ sámigiella divras. Das læi gal oalle gukkes hubman, muttu mán in árrun gal dál'kamin in væhá ge, gå mii boazo-sábmelažat, mii gáit æf ba bir'ge ge sámigiela haga. Danin gå báč'cu guolga mii æt sátte ge čil'get sámi giela haga ábbanassii ge, nu maid báč'cučoar'vidago. In mán ái'gun šat æmbu, muttu giitán dan ávdas gá dain læ maidái nu divras sámigiella, sæmmá gá mis.

Jeg har lyst til å si noen ord om det samiske språket. Det var en ting som gledet meg, og det var det at også for sørsamene er samisk språk dyrebart. Selvom foredraget var ganske langt, var det veldig interessant, så jeg ble ikke lei av å sitte og høre på, fordi samer, og særdeles reindriftssamer, vi klarer oss ikke uten samisk i det hele tatt, f.eks. reinhår det kan vi ikke forklare på norsk og samme når det gjelder reinhorn. Jeg ville bare uttrykke min takknemlighet over at det samiske språket er dyrebart også for sør-samene.

Ivar Utsi:

Det var hjerterørende foredrag som vi har hørt, hvorledes minoritets folket og dets språk er blitt behandlet, og hvordan den i rosende toner kan fortelle at de forstår norsk. Tenk! Men hvilken skade har det lille folket fått? Det lille folket har mistet sitt språk. Og det er det majoriteten til alle tider har forsøkt, for dette lille folket, samefolket, har den store majoriteten alltid hatt frykt for. Det ser således ut, for det lille samefolket er blitt delt under flere riker. De er under Sovjet, de er under Finnland, de er under Sverige, de er under Norge. Slik har det vært til alle tider, å få dette språket bort. Og som vi hørte i dette foredraget, der er løfter. De har vært gode, og medhold har de fått fra alle kanter, fra de lokale komitéene og like til Stortinget. Men hva er skjedd? Intet er skjedd. Når det gjelder sør-samisk, og det er nettopp dette folket som har mest fått kjenne, både på legeme og sjel, hva det betyr å være en same. De sentrale bosettingområdesamene har ikke hatt den følelsen av majoriteten. Og så vidt jeg kan skjonne og tenke, her må nesten av denne forsamlingen lages en resolusjon eller et krav til myndighetene at vi påberoper det løftet de har gitt, at det skal holdes. For det er virkelig en skam hvis det lite språket som disse folkene har her, skal gå til grunne.

Dat læi jur vái'bmui dáp'pehat'ti sákka maid mii læt gullan dál, mā dat unnit čærda ál'bmut læ šad'dan giedahallujuvvut gå guos'ká gillii, ja mā dat ráb'mujæd'dji ságaguin sá'ta mui'taluvvut nu atte dat gal ibmirdit dáruigela. Jurdaš dan! Muttu maggár vahágiid ii læt dat ucca ál'bmugas áž'žun, dat ucca ál'bmugaš læ iežaset giela mas'sán. Dat dat læ ge maid stuorra ál'bmut buot ágiid læ gæč'čalan, das'tu dan unna ál'bmugis, sámi ál'bmugis, das læ degu ballan álu stuorit álmuščær'da. Nu dat árro čáiehæmen, danin gå dat læt juk'kujuvvun mánga rii'kii. Dat læt Ruošša vuol'de, Suoma vuol'de, Ruota vuol'de. Ja nu læ læmaš buot ágiid čada atte gæč'čalit ážžudit dán giela eret. Ja nu gå mii gulaimet dán ságas, láppáodusat læt læmaš buori ja læt áž'žun ávtamielalašvuoda buot guovloin sikke dain báikálaš láv'digáddiin ja dábbe Stuorradiggis. Muttu mii læ dáppáhuvvan? Ii mikkige. Gå dat guos'ká lullisámigilli, ja jus'ta dat ál'bmut læt ænemus šad'dan dál'dat sikke rubmašis ja sielos maid märkaša læt sábmelaš. Dat stuorimus báikit gás ænemus sámít árrut, dat dat æi læt šad'dan gal dan dál'dat dan stuorát ál'bmugis. Ja daði miel'de gá mán sá'tán ibmirdit de fer'te dán čoak'kimis vuolgahuvvut daggár «resolušuv'dna» dahje gáí'bádus ei'seváldiide atte mi čujohit daida láppádusaide maid læt ad'dán atte dat gal'get dál'lujuvvut, danin gå læ jur vuoi'ga hæppat jás dat ucca gielaš mii dáiñ ál'bmuin dábbe læ, gal'gá duš'šat.

Pål Doj:

Jeg arbeider for sameradioen i Sverige. Mitt oppdrag i Sverige er å sende over Norrbotten, Västerbotten og Jämtland på svensk, fordi jeg har bare 30 minutter i uken å sende programmet på. Og skulle vi sende på alle tre språkene i Sverige, så skulle vi behøve en og en halv time. Derfor mottok vi med glede på svensk side da det skulle bli lokalradio, for i lokalradioen så står det i avtalen med staten at man skal tilgode se minoriteten både kulturelt og språklig. Hva har lokalradioen blitt til i Sverige? Det har blitt én fast ansatt medarbeider for det nordsamiske området, ingen for det lulesamiske og en halv tjeneste for Västerbotten og Jämtland, dvs. en kvart tjeneste i Västerbotten og en kvart tjeneste i Jämtland. Denne her tjenesten er ennå ikke tilsatt selvom denne personen skal begynne å arbeide 1.juli. Idag har vi den 20. juni. På 10 dager skal de altså lyse ut tjenesten og ansette denne personen. Det sier litt om hvordan lokalradioen i Sverige arbeider når det gjelder de sydsamiske forholdene. En lulesamisk medarbeider, over Jokkmokksområdet og det språkområdet, er ennå ikke påtenkt. Derfor har jeg med stor glede lyttet på Ella Holm Bull's foredrag der hun ønsket et samarbeid over grensene. For meg virker det veldig vanskelig med det samarbeidet til tross for at vi i Sverige har fått lokalradio som skal tilgodese minoritetene. Takket være at de nordiske radiobilagene har arbeidet sammen og ansatt 2 medarbeidere

for samarbeide over grensene i nord, så finnes det et bra samarbeid mellom Norge, Sverige og Finnland. Så skal man jevnføre den situasjonen med at lokalradioen i Sverige ikke har ansatt en lulesamisk medarbeiter og det finnes ingen på norsk side, så har jeg vanskelig for å tenke meg et samarbeid på det lulesamiske området når det ikke finnes noen å samarbeide med. Så til det sydsamiske samarbeidet. Det skal altså bli en halv tjeneste for Västerbotten og Jämtland i Sverige. Det finnes en freelance medarbeiter på norsk side som sender en gang i måneden. Med tanke på reiseavstander innom Jämtland og Västerbotten, så kan man rolig regne med at denne her halvtidsansatte som skal ansettes i Jämtland og Västerbotten, på den halvtids tid det gjelder, dvs. 20 timer i uken og på det store geografiske området det gjelder får anvende totredjedel til å reise, 6 timer skal gå til reelt programarbeid. Lokalradioen i Sverige det skulle altså innebære bedre muligheter for minoritetene å bli tilgodesett. Og med tanke på denne halvtidstjenesten innom Jämtland, Västerbotten, så er det vanskelig idag å tenke meg i det hele tatt noe samarbeid. Jeg skulle bare gi ett eksempel på hvor urimelig det er at det skal bare bli en halvtidstjeneste innom Västerbotten, Jämtland. Lokalradioen innom Västerbotten har hatt 3 samiske medarbeidere ansatt på timebasis. Hver av disse medarbeiterne har arbeidet 14-18 timer pr. person. De har altså arbeidet gjennomsnittlig 15 timer og 3 ganger 15 er 45 timer i uken. Min ordinære arbeidstid er 38 timer, dvs. det blir 7 timer overtidsarbeid. Gjevnføre da dette med at en halvtidstjeneste skal rekke til begge de sydsamiske lenene, så da forstår dere hvor ganske umulig det så er den her tiden og noen år fremover, å tenke seg et utvidet samarbeid mellom de sydsamiske områdene i Sverige. For å vise at dette her ikke er noe spesifikk norsk problem, som sydsamene har å arbeide med og lulesamene, så skal jeg bare nevne at Sveriges radio sender hver dag på 5 ulike minoritetsspråk for innvanderne. En gang i uken så sender man på 3 innvanderspråk i TV. De får altså et 15 minutters program hver uke. Lokalradioen i Stockholm som har startet alldeles nylig, sender på 5 innvanderspråk hver dag. Det skal altså jevnføres med viljen hos Sveriges Radio og motsvarende som vi har hørt hos Norsk Riksringkasting å tilgode se de samiske minoritetsminoritetene. Jeg støtter helt Ella Holm Bull, men jeg tror ikke at det her kan bli virkelighet på de nærmeste 5 år.

Mán borgan sámirádios Ruotas. Mu bar'go Norrbottenis, Västerbottenis ja Jämtlandas sád'det ruotagillii rádios, danin gá mus læ dušše 30 minutta vákkos sád'det. Jás mii galgašeimet buot gál'bma gillii sád'det dábbe Ruotas, de dat manašii bænnut dii'bmo. Dan dittii váldiimet mii iloin vuos'tá dan sága atte galgai šad'dat daggár báikálaš sádda, danin gá evtehusas státtain čuož'žo atte gal'gá geč'čjuvvut bærrái unnit čerda ál'bmuga kultuv'ra ja giella. Mii læ šad'dan Ruota báikálas rádios? Dat læ ák'ta fas'ta mielbar'gi gal šad'dan dávvisámiguovlo várás, ii ák'tage lulesábmelažaid várás ja bælle Västerbottenii ja Jämtlandii, mii märkaš njælljádas oassi Västerbottenii ja njælljádas oassi Jämtlandii. Muttu dat bar'gíi læt velá namahuvvun vaiku galgašii ál'git bar'gat 1. suoi'dnemámos juo. Ja dál læ mis 20. gæssimámos. Dán lági bævis de gal'get biddjat dan ál'bmu bar'gui. Dat dušše čájeha maina lágin dat báikálaš rádio Ruotas bar'gá gá guos'ká lullisábmelažžaide. Lulesámiela mielbar'gi rádios, dat ii lætvelá ba jurdašuvvun ge. Dan ditti læn hui stuorra iloin gul'dalan Ella Holm Bull ságastallama gá sán sávvá maidái ák'tavuodda bargo baddjel riikaráji. Mu mielas gal árro hui hei'tut dat ák'tavuoda bar'go áv'dánæbmi vaiku mii læt áž'žun báikálaš rádio mii galgašii bærrái gæč'čat unnit álmučærdaid. Dan gæzil gá dávviriikaid rádiosærvit læt ávtas bar'gan ja biddjan 2 mielbar'gi mat gal'get bar'gat ák'tavuoda bargoin dávvin, nu atte gáv'dnu gal buorre ák'tavuoda bar'go Norga, Ruota ja Suoma gaskas. Gá de sulastat'tá daina dilálašvuodain atte ii læt bid'djuvvun velá ák'tage bar'gi lulesámiela sád'dagiid ávdas Ruotas, ii ge Norgas ge. Dan dittii mus læ hui unnán doai'vo dan ák'tavuodda bar'gui, gá ii gáv'dnu bar'gi maina bar'gá ávtas. Gal'gá šad'dat ák'ta bælle bar'gi Västerbottenii ja Jämtlandii Ruotas. Gáv'dnu gal Norgabæl'de daggár frid'djaáigi bar'gi gii sád'de ák'tii mámos. Gá de jurdaša daid mátkiid mat læt dábbe, de sáttá jurdašit maid ák'ta bællebar'gi sáttá doaimahit nu gá dat märkaša 20 diimo vákkos. Gá jurdaša daid gukkes mátkiid mat vál'det jur issuras áigi dušše mátkuštemin nu atte šad'dá dušše 6 diimo várta dušše bar'gat daina prográmmain. Báikálašrádio Ruotas galgai gal váikohit atte šad'det buoret vejulašvuodat sámiide. Gá læ nie unnán bar'git Jämtlandas, Västerbottenis, de árro váddis jurdašit mai'dige ák'tavuoda bargo oaž'žot. Mán áigon dušše ávta áv'damærka buk'tit atte man dat árro værrot atte dušše ávta daggár bælleáigasaš bar'gi biddjat Västerbottenis, Jämtlandas. Báikálaš rádios læt læmaš 3 sámigel bar'gi mat læt diimoid miel'de bálkáhuvvun. Sii læt bar'gan 14-18 diimo ráddjái juokkehaš nu atte sii læt 45 diimo vákkos bar'gan. Gá 38 bar'godimo læt, de šad'det 7 diimo baddjeláigi bar'gujuvvun. Jurdaš de gá daggár dušše bælleáigasaš bar'gi gal'gá álihit buot daid lullisámi gul'dalæddjiid. Danin árro nu væddjetmætton jurdašit dán dilálašvuoda vuol'de atte sáttá mikkige ák'tavuoda bargoid šad'dat lullisámiid guovloin Ruotas. Dušše čájehit atte diet váddisuotta ii guoska dušše norga lullisámiide ja lulesámiide. de namahan atte Ruota rádio sád'de bæiválažžat 5 gillii sád'dagiid daggár ál'guriikagilli prográmm'a. Nu atte si áž'žut 15 minutta prográmma juokke vácko. Dat báikálaš rádio Stockholmas mii æska læ álgahan dan bargo, dat sád'de maidái 5 sierranas ál'guriikagillii juokke bæivi. Dies dat čájeha atte maina lágin dat geč'čet bærrái daid unnit čerda ál'bmugiid unnit cærda ál'bmugii sis'te. Doarjon Ella Holm Bull, muttu in doaivu atte dat læ vejulaš gáit dan vuostaš viða jagis.

Henry Ulvenes:

Mán dátton Troandiima Sámiid Særví bæles buk'tit áv'dan resolušuv'dnaevtehusa NSR'a jakkičoak'kimii. Dat læ ná:

Norga Sámiid Riikasærví čoak'kimis Arbores 20. - 22. gæssimános 1977 ávžoha NRK atte lule- ja mæddasámigiel sád'dagiid áš'ši mærriduvvu játtilemus mii gullá vir'gái biddjat fas'ta programma doaimahæd'dji dáid gielaid várás.

Dár'bo læ viididit bæiválaš sád'dagiid oaž'žot sád'dagiid ærá gielaid ek'tui.

Jákkičoak'kin gái'bida maidái buori gul'dalan vejulašvuodaid buot giellaguovloin. Gái'biduvvu maidái atte biddju bar'gojoav'ko mii čil'ge madda- ja lulesámirádio program'mapolitiika. Goabbašat gielat fer'tejit oaž'žot viidis saji láv'digáddis. Maidái fer'te namahuvvut program'maráddi mas sámit læt ænet lágos goabbašat gielaid ek'tui.

Jakkicoak'kin gæč'čá vuogasin daid suobmanniid dáfos atte livčii ák'tavuoda bar'go rájáid baddjel.

Jeg vil lese dette resolusjonsforslaget fra Trondheim Sámiid Sær'vi for landsmøtet:

Norske Samers Riksforbund's årsmøte i Hattfjelldal 20. - 22. juni 1977 vil overfor Norsk Rikskringkasting be om at spørsmålet om lule- og sør-samiske sendinger tas opp til avgjørelse straks med henblikk på fast ansettelse av en programredaktør i helstilling for hver språkgruppe.

Det er også en forutsetning at sendetiden må økes betraktelig slik at man får daglige sendinger i likhet med sendinger på andre språk.

Det er også et krav fra landsmøtet at man får en tilfredsstillende geografisk dekning av begge språkområdene.

Det er også krav at det nedsettes et utvalg som skal utrede sør-same- og lulesameradioens framtidige programpolitikk. Begge språkgrupper må utifra samiske synspunkter være tilfredsstillende representert i utvalget. Videre må det nedsettes et programråd hvor samene er i flertall for begge språkgrupper.

Landsmøtet ser det som en fordel for de berørte språkgrupper at det tas sikte på samarbeid over riksgrensene.

John Trygve Solbakk:

Jeg er NRK-ansatt i Sameradioen i Karasjok, men vil dermed ikke bli oppfattet som en representant direkte for institusjonen NRK. Jeg velger foreløpig å snakke på norsk, idet dette her er først og fremst til sør- og lulesamene, muligens for å gi et bilde av hva dere bør ha som mål for sameradio i de sørlige sametrakter. I Karasjok har vi idag 2 sendinger daglig, nyhetsbulletinen klokken ti, den går da over hele landet. For de lulesamiske områdene og for de sør-samiske områdene så har den selvfølgelig ingen verdi. Forutsetningen for disse sendingene var at det skulle være for Finnmarkssamene som var utflyttet. På denne bakgrunnen kom disse ti-sendingen i stand i sin tid. Så har vi vår hovedsending om ettermiddagen, idag kan vi si at det er gjennomsnittlig et kvarter. Den er i tilknytning til distriktsprogrammene, etter at Tromsø og Vadsø har fått gjort ferdig sett, så får vi da det siste kvarteret før riksprogrammet overtar igjen kl. 1740. I tillegg til disse to sendingene, så kan vi i våre to fylker der vi sender, kan vi også få inn Kiruna, den felles nordiske sendingen, dvs. Kalottnyhetene kl. 0750. Dette går 6 ukedager, slik at det tilbudet vi har i Troms og Finnmark, nordsamisk, sammenlignet med det man har her, det er jo da et kjempegodt tilbud. Det man har her lenger sør, er så godt som ingen ting mot dette, selvom Ella Holm Bull kunne isted fortelle hvilken verdi man har av de 10 minuttene man får pr. måned over Trondheim, sør-samisk. Med dette mener jeg å si at kanskje dette bør være det målet man bør streve mot i lule- og sør-samiske distrikter, selvom det kanskje i morgen ikke er realistisk å få dette til. Det må et utviklingsarbeid til, selvfølgelig. Man begynte på bar bakke når det gjaldt nordsamiske sendinger for 30 år siden. Det var snakk om månedlige sendinger, ukentlige sendinger, videreutvikling: to ganger i uka, så har man da til slutt idag kommet fram til disse to sendingene som Karasjok-redaksjonen har ansvaret for. Jeg vil i denne forbindelse måtte ta Ella Holm Bull fatt litt grann når hun retter en liten pekefinger kanskje mot den såkalte Karasjokkomitéens innstilling, hvis man kan kalte den for det, komitéen som har utredet sameradioens programpolitikk. Jeg har vært med i denne komitéen og også lederen ved sameradioen i Karasjok har vært med i denne komitéen, og forutsetningen for vår det til å kunne bidra med noe der, var at det var selvfølgelig snakk om de sendinger som gikk i Troms og Finnmark. Vi skulle legge opp et praktisk program, og så rammen for de sendingene. Men vi var nødt til da i et punkt på slutten, reservere oss for områdene lengre sør. Vi hadde ikke muligheten til å komme med noe konkret her, dette må overlates til andre. Dette måtte vi selvfølgelig få med til kringkastingssjefen slik at vi ikke uttalte oss på vegne av områder som vi ikke hadde forutsetninger for å gjøre. Så vi fikk da på en måte en klausul om at noe måtte skje i de respektive områder lengre sør.

Og når det i denne forbindelsen er tatt med lokalradioen i Sverige, så er det bare å beklage at pr. tiden er ganske kaotisk på svensk side. Lokalradioen har ennå ikke funnet sin form, forholdet

sameradioen i Sverige og lokalradioen, Sveriges Radio, er heller ikke avklaret. Hvem skal ha ansvaret for de samiske sendinger på svensk side, er pr. dags dato ikke klart. Man har fra, hvis vi kan bruke uttrykket vår side, dvs. at man har et nordkalott radioarbeidsutvalg, hvor også sameradioen er representert. Man hadde nylig et møte i Rovaniemi og man ba innstendig Sveriges Radio og også lokalradioen, de respektive sjefene i Stockholm, om snarest å få klargjort hvem som skal ha ansvaret for samesendingene på svensk side, for på denne måten også få løst dette samarbeidet som man forutsetter man er nødt til å ha over landegrensene lenger sør, dersom man skal få fullverdige sendinger i og med at språkgrensene her tross alt ikke går langs med kjølen, men på tvers. Det var dette jeg hadde til sør- og lulesamene. Til slutt må jeg da si at kravene selvfølgelig må komme fra dere. Sameradioen i Karasjok er ikke tenkt som noen løsning for andre enn samene som kan gjøre seg nytte av nordsamiske sendinger, men de kan kanskje være forbilde for dere lenger sør. Og jeg har for så vidt tidligere hatt et utmerket samarbeid med han som hadde ansvaret for de lulesamiske sendingene, Kåre Urheim, som jobbet sammen med Inger Kuoljok i Jokkmokk, og den bistand vi kunne komme med, hjalp de antagelig noe på vei, men dessverre det strandet på, jeg vet ikke kanskje ikke tilstrekkelig velvilje fra NRK'S side. Det resulterte da til slutt i at prøveperioden gikk ut og forat det ikke skulle skje mer, så nedsatte man et utvaig som skulle vurdere disse sendingene. Dette utvalget har for så vidt ikke komme med noe konkret, derfor har vi fra sameradioens side i Karasjok gjennom Reidar Hirsti som er kontorleder for Distriktenes Oslo kontor bedt om at han tar initiativet til at det skjer noe i de lule- og sør-samiske områdene når det gjelder radiosendinger. Men der har selvfølgelig Ella Holm Bull, som nettopp har holdt et utmerket foredrag her, en avgjørende finger med i spillet i og med at hun sitter i, jeg får si, Sameradioens lokale programutvalg, selvom hun ikke da ihvertfall kan gjøre seg nytte av Sameradioens sendinger ifra Karasjok. Men foreløpig har dette programutvalget også hatt ansvaret for sør-samiske sendinger, selvom også dette er en uhyrlighet. Selvfølgelig burde det være et eget programutvalg for de sør-samiske sendinger, et eget programutvalg som hadde ansvaret for de lulesamiske, slik at man slipper unødvendige gnissninger mellom de tre hoved dialektene eller hovedspråkområdene, konflikter som jeg mener da er helt unødvendig, motsetninger som egentlig ikke burde finnes, men at vi burde kanskje hjelpe hverandre til å få NRK og de rette myndighetene til å tilrettelegge slik at man kanskje får like forhold for de samiske befolkningsgrupper. Jeg tror ikke det skal være nødvendig å oversette til samisk, i og med at dere lenger nord vet hva sameradioen i Karasjok stort sett står for.

Gustav Kappfjell:

Det ble sagt om sydsamiske sendinger i lokalradioen. Så var det en som kom med et framlegg her som ble lagt fram, det var om dette. Men jeg ville ihvertfall minne om at kravene også berørte litt av riksprogrammene slik at samer, sydsamer, både i Oslo, Stavanger og Bergen området og så langt nord som landet ligger, på sydsamisk, for sydsamene er da blitt så bevegelig nå. Vi er overalt i landet og i norden. Det skulle ikke være for mye forlangt å få, i hvert fall en gang i måneden, over riksnettet, til en beleilig tid slik at alle kunne følge opp det.

Šaddai dad' djujuvvut lullisámigiel sád'dagiid birra báikálaš rádios. Muttu dat ii livče ilá álo jas gái'bádus maidái boadášii rii'karádiui nu atte buot sámit mat dábbe læt lulli Norgas nu guk'kin gá læt, anáše ávki ja oažžuše gullat lullisámigillii. Gá nu læ šad'dan dán áigi atte lullisámít læt maidái sirdašan ja gáv'dnuuit miettá Norga. Ii dat áruše lämen nu ilá álo gái'biduvun jás gái'bidivčii nu atte juo ba ák'tii mános šaddašii lullisámegillii sád'dejuvvut rii'karádio baddjel ja daggár vuogas áigi vál'lješii atte buokkat sáttáše gul'dalit.

Jens Kristian Eriksen:

Det var til Ella Holm Bull dette her gjelder. Ella Holm Bull, hun legger fram problemene sine på den måten der, og jeg vil si at han Utsi som bruker å være tolk, han var ikke tøff nok idag. Du skjønner det at skal du rekke fram, så må det sies mye, mye skarpere. For det første, så må man fortelle myndighetene at ingen skjede er sterkere enn det svakeste leddet. Jeg kan jo bare si sånn' at vi kan gradere litt, i løpet av 5 år, så finnes ikke sør-samisk, 15 år ikke nordsamisk, 50 år ikke norsk i Norge. Hvorfor jeg sier dette? Jo, fordi man ser hva som er i ferd med å skje her i Norge. Det er nemlig det at det er engelsk som kommer til å bli det dominerende språket her i Norge. Vi kan ta et lite eksempel, hvorfor jeg ter si det. Jeg fikk nemlig oppringning fra en organisasjon i Oslo som hadde fått tak igjennom en annen om at jeg kunne samisk. Og det gladt da å oversette noen få ord. Og når jeg oversatte dette, så skal jeg bare fortelle hvordan det gikk for seg. Jo, jeg oversatte dette, men for å være helt sikker på at jeg gjorde det riktig, så ringte jeg til Thor Frette. Det kostet meg 1 kr. 65 øre for telefonen. Det var staten. Så sendte jeg den med konvolullen og arket kostet meg 10 øre og det var ark og papir som også får delvis statsstøtte. Og så gikk jeg på postverket. Jeg fikk ikke sendt den for 80 øre, den var ikke tryksak. Det ble kr. 1,50 og det kostet

meg nøyaktig kr. 4,00 å få gitt bort 4 samiske ord. Vet du hva det koster å få innført engelsk? Jo, bare ta et lite eksempel ute i Nordsjøen. Hva var det som hendte der? Oljelekkasjen, som alle kjenner til. Det resulterte i at det kommer amerikanere for å tette igjen det hullet og så brukte de ordet «blow out», og så fikk de 30 millioner for det ordet. Ja, det kostet 5 millioner. Amerikanerne får altså 30 millioner for noen ord, mens vi betaler kr. 4,00 for å få lov å fortelle det, altså oversette. Slik er forholdene idag og det må vi prøve å fortelle myndighetene at hvis ikke vi tar vare på språket, så er vi ute og kjører. For en vakker dag, så har vi ikke norsk i Norge mer. Derfor vil jeg foreslå for Ella Holm Bull at du setter opp et virkelig stykke som går direkte ut, for da først oppdager dem hvor farlig det er å ikke begynne å reparere på det svakeste punktet på en kjede. Og jeg kan bare si at tenk på det ordet der, det kostet altså 30 millioner kroner og hele Norge svelget det i seg uten å gulpe opp, unntatt to. Den ene var oljeministeren eller han som stelte med det, og han gulpet så mye at han sa til Gjerde at vil ikke du overta dette her. Og den neste var Bratteli, han fikk en ekstra klump, og så sa han, du Oddvar du overtar etter meg, dette greier ikke jeg mer av. Det var resultatet av 30 millioner mens å bevilge en kanskje 300 000,- til samiske språkene, det er ikke verdt. Derimot bevilger vi masser av penger for å få innført utenlandske ord eller utenlandsk språk hit til Norge. Nei, vi har olje selv i Nord-Norge, og dermed kan vi si at den dagen de skal bore nord for 62. breddegrad, og de som skal kjøpe olje, må kunne samisk. Det er klart.

Ella Holm Bull:

John Trygve, du kan så gjerne rette en liten pekefinger imot meg. Det gjør ingen ting. Komitéen er nedsatt av kringkastingssjefen, og det er vel ingen sørsamer med i den komitéen. Videre vil jeg si det at vi ikke får til noe samarbeid over grensen i første omgang, og jeg sa jo også det at vi bør arbeide som om vi skal stå på egne ben. Hver for oss, i hvert vårt land, både de på svensk side og vi, her på sør-samisk og lulesamisk område. Skal vi vente til vi får samarbeid over riksgrensen, så dør kua mens gresset gror. Vi må gjøre noe i mellomtiden og da mente jeg også at vi utifra det skulle da iherdig prøve å få til vår programpolitikk slik som vi ønsker og bør få den. Og jeg er helt enig med Gustav Kappfjell når han nevnte at det ikke er nok med disse lokalradioene. Jeg glemte å si det, og det var fint at du kom med det. Vi bør også få våre sendinger på riksnettet. Og mitt forslag her er da også at vi må få dette i likhet med de nordsamiske sendingene. Vi må ta mønster av det, og det var fint at du nevnte det, John Trygve, at hvis vi får ha det som mønster. Utifra disse forhold, vi skal ikke være noe som bare aller nådigst får henge med, men vi skal ha det i likhet med de andre. Det må være vårt krav og vårt viktigste poeng i hele denne sammenheng.

Nanny Westerfjell:

Jeg synes at program som blir sendt på sydsamisk, skal også bli sendt nordpå. Dette fordi folk nordpå, de har bare godt av å høre sydsamisk språk og på det viset så kan samarbeidet mellom sydsamisk, nordsamisk og lulesamisk bli bedre.

(Nanny Westerfjell snakket først på sydsamisk, men da referenten ikke kan sydsamisk, kan ikke den delen av innlegget skrives.)

SAMISK SPRÅK — STATUS IDAG OG I FREMTIDEN

Ole Henrik Magga:

Et språks status avhenger av to ting: Lover og ofisielle retningslinjer for språkbruk på den ene siden, og den faktiske bruk og anerkjennelse hos språkbrukerne selv om omgivelsene på den andre siden. Den formelle status uttrykt i lover og retningslinjer har sitt utgangspunkt i den daglige bruken, men lovbestemmelsene virker igjen stadig tilbake og kommer ved sin fullbyrdelse igjen tilsyn i det daglige liv. Slik er formell og uformell status uløselig knyttet sammen. For eksempel er bokmål i Norge på stadig fremmars på bekostning av nynorsk og finsk i Finland på bekostning av svensk, men begge hindres i å vinne fullt herredømme av klare lovbestemmelser. Men noen slike lovbestemmelser som tar sikte på å bevare samisk, finnes ikke.

Jeg skal her først og fremst konsentrere meg om det samiske språkets status i Norge, men for helhetens skyld må også forholdene i Sverige og Finland berøres.

Et kort historisk tilbakeblikk forteller oss at vi idag står omtrent på et liknende trappetrinn i samisk språkutvikling som i slutten av forrige århundre. En lang rekke navn kunne nevnes på personer som til denne tid har gjort en ypperlig innsats for samisk, men så kan man si at oppgangen atr en brå vending nedover. De skjønnlitterære arbeider like etter århundreskiftet markerer på samme tid en topp i utviklingen ved at samisk da ble tatt i bruk utover rent praktiske formål som forkynnelse og undervisning — altså et kulturelt «overskudd» —, men samtidig tidkronologisk en utebbing til den mørke mellomkrigstid, som i samisk språkutvikling representerer en tid som kan sammenlignes med tidlig

middelalder: lite eller intet skjedde. På 1600- og 1700-tallet var parolen «Et rike — en religion», med 1800-tallets nasjonalromantikk kom slagordet «Et rike — et språk» i høgsetet, og etter 1905 og Norges selvstendighet slo den ut i full blomst mot samene (og de innvandrede finner) og de ble gjerne kalt «fremmede» i sitt eget land. Den norske nasjonalfølelse krevde at de skulle forsvinne, dvs. at deres sær preg måtte bort — assimilisering.

Etter siste krig snudde vinden, og det sies at det var samenes utviste fedrelandskjærlighet som gjorde utslaget. Tydeligvis hadde majoritetsfolket en følelse av at urett var begått, og siden samene og finnene slett ikke var noen forrædere (som man kanskje før hadde trodd), våknet samvittigheten. Det gav en mildere værtyp. Både samisk politisk og språklig virksomhet kunne igjen finne fotfeste. Men de tapte år, omtrent et halvt århundre, kan aldri vinnes igjen. Det var i denne tid at man ikke bare fikk bytte språk, men i tillegg lære seg at

«Vatjera namma læ Gellivare
=Vatjer (gammelt samisk navn) heter Gellivare
Jäula-mano namma læ December
=«Julemåned» (samisk) heter December

Talavatasa namma læ Jokkmokk jala Jockmock
=T. heter J.
Huttana namma læ Kvikkjokk jala Qwickjock»

Eksemplet viser at navn var bare det som var svensk eller norsk. (Eksemplet her er tatt fra en ABC på samisk utgitt i Stockholm 1906, i bruk nettopp i denne svenske og norske nasjonalistiske tid.)

Selv om viljen er aldri så god blandt myndigheter og politikere, og hos oss selv, så er det i lengden de regulerende lover og retningslinjer som bestemmer utviklingen i det daglige liv. Det er jo derfor det finns lover og håndhevere av lovene (som f.eks. i trafikken). Det språk som har loven i ryggen, vinner status ved at loven skaper betingelsene for bruken. Specielt gjelder det språk som tales av et mindretall, som nynorsk og samisk. Hva vil vi selv? Hvilken status vil vi gi samisk? De samiske organisasjoner og foreninger har gjentatte ganger understreket viktigheten av å bevare språket som en del av kulturarven, men klarest har det vel trolig kommet til uttrykk i et vedtak i den fellesnordiske samiske språknemnd som samekonferansen i Gällivare i 1971 opprettet og som fra samekonferansens side har fått øverste myndighet i samiske språkspørsmål. Språknemnda gjorde i november 1973 et vedtak som lyder slik:

«Det bør arbeides for at samisk språk oppnår samme statusnivå i alle tre land som den svensk språk har i

Finland, og man må klarlegge hvor langt dette lar seg praktisk gjennomføre.»

Det svenska språkets status i Finland er ganske solid fordi det lenge var det eneste offisielle språk i Finlan, selv om det nå er i tilbakegang. Finland er offisielt også et tospråklig land. Det heter i den finske grunnlovens § 14 at både finsk og svensk er nasjonalSpråk og likestilt. Samme sted finnes bestemmelser om at enhver finsk borger skal kunne bruke sitt finske eller svenska morsmål foran domstol og hos myndigheter. I en særskilt språklag (av 1922) finnes bestemmelser om språkbruk, bl.a. gjelder at en kommune er tospråklig om minst 8 % taler det andre språket, men også i enspråklige kommuner får man sakspapirer oversatt til det andre språket om man ber om det.

Norge er ikke egentlig tospråklig, men det finnes en lov om målbruk i statsforvaltningen hvor det er fastsatt at i enhver stilling hvor utdanningskravet er minst artium eller lærerskole, må innehaveren beherske begge mål - bokmål og nynorsk - skriftlig, og at enhver henvendelse må besvares på det mål brevskriveren har brukt. (Lov om målbruk i statstjenesta 1930, føresegner om målbruk i statstjenesta i kgl. res. 1932).

Eller finnes bestemmelser om målbruk i skolen (Grunnskoleloven § 40 og § 39). Mens det i Finland er et klart behov når det gjelder oversettelse av sakspapir og muntlig besvarelse ved henvendelser, kan de norske målbruksbestemmelser fortone seg om en språkpolitisk luksus. KUD slo allered i 1947 fast at «Kjennskapen til både måla er no så ålmen og ligg kvarandre så nært at man i enkelte høve kunne tillate seg å trykke brosjyrer m.m. bare på et av måla. Likevel skal det gjelde at styremaktene ikke bare skal stole det eine likså vel det andre, men aktivt gå inn for og bruke det eine likså vel som det andre målet.» Det er viktig å legge seg denne forskjell i minnet når det gjelder samisk, for da gjelder ikke så ofte de samme kriterier som for nynorsk og bokmål, nemlig et kulturelt ønske om bevaring av egen sært og et krav om respekt for en høyst personlig og sjælelig dyptgående kvalitet. Også i løsere diskusjoner om samisk kommer dette aspektet i bakgrunnen, fortrent av en forenklet materialistisk og behovspreget argumentasjon.

Altså når det gjelder samisk: Det er lov å tale og skrive samisk her til lands. Ingen lov forbryr det, men det finnes heller ingen lov som påbyr bruk av samisk. For skolebruk åpner Grunnskolelovens § 40 pkt. 7 adgang til å bruke samisk. Det heter at:

«Born i samiske distrikter skal givast oppplæring i samisk når foreldra krev det. Dei to siste åra i grunnskolen kan elevar med samisk talemål velje samisk som ei av målformene.»

(Lov av 13. juni 1969 nr. 24 om grunnskolen med tilleggslov av 13. juni 1975.)

Også pkt. 1. i samme paragraf kan gi støtte til bruk av samisk:

«I den munnlege opplæringa kan elevane bruke det mål dei talar heime, og læraren skal i ordfang og uttrykksmåte ta omsyn til talemålet til elevane.»

Normalt må det være minst 10 elever i en klasse før foreldrene kan kreve samiskopplæring. Svakheten er at loven er begrenset til «samiske distrikt» og elever «med samisk som talemål». I svært mange tilfeller kan man prise se lykkelig for at språksituasjonen i Norge er slik den er, for samisk kan ofte utnytte den presedens som nynorsk har skapt. Alene ville vi kanskje ikke få såpass gehør som vi faktisk har fått. Derfor har Samisk Utdanningsråd holdt på prinsippet om et hovedmål og et sidemål, og ideelt skal valget kunne skje fritt mellom bokmål, nynorsk og samisk.

I Sverige har samene rett til å sende sine barn til nomadskolean, og ifølge nomadeskolestadgans § 11 skal undervisningen skje på svensk og samisk. For tiden kan opplæringen i samisk i nomadskolan ikke på langt nær sammenlignes med forholdene i den norske grunnskolen.

I Finland skal etter folkeskoleforordningens § 9 samiske barn få undervisning på samisk (muntlig) etter behov, og så langt det er mulig. Også der er forholdene mindre tilfredsstillende enn på norsk side.

Sammenfatningsvis er å merke seg at bestemmelsene åpner adgang til bruk av samisk, men det blir i siste instans opp til den enkelte skole, ja ofte den enkelte lærer, hvorvidt lovens intensjoner oppfylles. Og hele tiden er det kun tale om et klart behov som må være tilstede, ikke en rett. I Norge får foreldrene innvirke på språkopplæringen på en måte som ellers er totalt ukjent innen skolefagene. Ellers forutsettes nemlig læreren å være fagmann og den som avgjør hvordan undervisningen best skal legges opp for barnet.

Utenfor skolen er det praktisk talt bare kirken som har innrømmet samisk språk en status, og prestene har i de samiske områder hatt en helt annen respekt for sitt yrke enn lærerne. Det er ikke hensikten å støte noen når jeg sier at der er merkelig at mange lærere har hatt samvittighet til å ta imot sin lønn når de i svært mange tilfelle ikke har oppnådd kontakt med sine elever. Det naturligste var vel at læreren var ressursperson som også kunne lære seg et språk, og ikke omvendt: at eleven først måtte lære seg å forstå læreren for å kunne nyte godt av hans undervisninger. I retten har bruken av samisk vært tilfeldig. Den enkelte rett godkjener en tolk (Lagmannsretten har ikke spurt om noen kvalifikasjoner en gang, det har jeg selv erfart!) Noen bestemmelser om denne tjenesten finnes ikke. I helsesektoren har diskusjonene blusset opp flere ganger. «Vi føler intet behov» er det svart fra den kanten. Og nå senest er det truet med streik om man påstår at kunnskaper i samisk er vesentlig.

Utover lovbestemmelsene hersker det ingen tvil om at norske myndigheter og politikere er positivt innstilt til samisk språk og kultur. Jeg behøver ikke engang vise til alle komitéinnstillingene og stortingsmeldingene. Men språkets status avhenger også av den daglige bruk, og hva som først og fremst har fremmet norsk og finsk (og svensk) språkbruk i sin tid, er ikke den «fine» bruk av språket i romaner og poesi. Men i skrifter som menigmann må lese, og i den daglige korrespondanse med privatpersoner og myndigheter. De færreste leser nå engang romaner, skuespill og dikt og enda færre skriver slikt selv. Derfor er det viktig hvilken linje myndighetene legger seg på i språkbruken. I de samiske områder glimrer samisk ved sitt fravær i dokumenter og brev. Og den eneste gangen en lærer fant på å skrive samisk til lensmannen sammen med sine elever, ble han og elevene grundig uthengt som om de hadde begått noe kriminelt. Det vil trolig gå lang tid før en annen drister seg til noe liknende.

Om innstillingen til samisk «der hjemme» er negativ, så er vi blitt vant til å vente det positive fra de sentrale myndigheter. Og visselig har de bestrebet seg på å bruke samisk i brosjyrer etc. Men det finnes et par mørke flekker. Avdøde stortingsmann Tønnes M. Andenæs fremsatte 6. desember 1973 i det norske storting forslag om at samferdselsetaten «tar i bruk samisk skriftspråk ved siden av norsk i de samisktalende og tospråklige områder som ønsker det». Samferdselsdepartementet gav følgende svar:

«De fleste etater og forvaltningsbedrifter under Samferdselsdepartement uttaler at det ikke synes å være behov for å ta i bruk samisk skriftspråk ved siden av norsk i større utstrekning enn hittil idet opplyses at samisktalende ofte har vanskeligheter med å lese og skrive samisk, og at den gruppe som henregnes under den samisktalende gruppen ofte snakker norsk like godt som samisk.»

Undervisningen i samisk i skolen begynte som forsøk 6 år tidligere. Er det da vanskelig å tenke seg hvorfor kunnskapene i samisk skriftlig var små? En urett skal føres videre med begrunnelse i en gammel urett. Dessuten mangler departementet grunnlag for sine påstander. Og dessuten er det her også tale om stedsnavn, hvis bevaring har historisk og juridisk verdi. Og vi har alle den nye reindriftsloven og uttalelsene fra landbruksdepartementet i friskt minne. Heldigvis viste Stortinget at det fortsatt står ved de tidligere løfter til den samiske befolkning. De fagre ord må jo ha konkret innhold. Alle de nevnte saker har fortonet seg som det rene knyttneveslag mot alle lærere i samisk språk og alle som arbeider med samisk språkrøkt og status. Hva nyter KUD's iherdige arbeid gjennom side organer som f.eks. Grunnskolerådet og Kulturrådet, når resten av departementene- og spesielt dø koordinerende departement for samesaker - går den rene berserkgang i utjevning av samisk språkstatus med jorden? Stillingen for samisk er ikke så sterk at den i lengden tåler slik røff behandling. De nevnte organer har ihvertfall ikke levd opp til Stortingets uttrykkelig intensjoner.

Samisk undervises som kjent idag på forskjellige skoletrinn, og på universitet. Både i Norge og Sverige har imidlertid de samiske studenter reagert på at undervisningen skjer som i et fremmed språk. I Sverige har man derfor innrettet særlege eksamsins i samisk som morsmål hvor det kreves forkunnskaper når man begynner å studere. Dette høyner språkets akademiske stautus og gir i sin tur anledning til undervisning på lavere trinn som forberedelse til universitetsstudier. På Lærerutdanningen i Alta gjelder for den ettårige studieenheten fra i år at man først må bestå en muntlig test før man kan framstille seg til eksamen, for hvilken nytte har vi av lærere som kan mye om kasus og objekt om de ikke behersker det mest elementære? De teoretiske krav står likevel på høyde med grunnfag ved universitetene.

Samisk institutt og Samisk Språknemnd har tatt initiativ til at samiske navn skal kunne brukes i postvesenet, og den nordiske postkonferansen i 1975 har svart positivt: Samiske poststednaavn skal kunne brukes når postnr. er med og navnet entydig kan fastslås. Derimot har kommunene for det meste stilt seg negative med hensyn til å ta i bruk samiske navn. Argumentet er at de navn som er i bruk, antas å være kjent for alle. På kart har Norges Geografiske Oppmåling derimot for mange år siden allerede endret linje fra den tidligere oversettelses- og forvanskingspraksis: Hvor det finnes samiske navn, skal de være med på kartet. Så får det ikke hjelpe om turisten fra Arendal eller Sør-Frankrike ikke kan uttale Šiččajáv'ri. Andre ting som bidrar til å høyne språkets status, er de tilleggspoeng enkelte utdanningsinstitusjoner gir samisktalende ved opptak, og at denne ordningen nå er i ferd med å komme inn i fastere former ved at det kreves en gjennomgått test før man får poengene. Landbruksdepartementets tolk vil ventelig bidra til mer systematisk oversettelse av offentlige dokumenter til samisk.

Hvilken plass de organer som vi selv har innrettet til å arbeide med språkspørsmål intar vis-à-vis andre organer med lignende oppgaver, er også viktig. Gledelig har det derfor vært å registrere hvilken positiv innstilling som hersker blant de nordiske språknemndene overfor Samisk Språknemnd (og færøysk og grønlandsk). Språknemnda har siden høsten 1974 deltatt på språknemndenes årsmøter og stått i regelmessig kontakt med nemndene. Det synes også å være mulig å få en samisk representant med observatørstatus med i Norsk Språkråd, som jo er opprettet i medhold av lov. Språkrådet har dessuten arbeidet nettopp med språkrettighetsspørsmål for den enkelte borger (oftest nynorsk). Ifølge et forslag om et nordisk språksekretariat (NU-A1977:1) vil samisk språknemnd få en representant med i styret på 16 medlemmer, derav f.eks. 2 for norsk (en for bokmål og en for nynorsk). Vi venter oss ganske meget av dette samarbeid.

Når det gjelder det samiske språkets status slik det kommer til uttrykk i lover og retningslinjer for målbruk, er det langt igjen til språknemndas ideelle målsetting. De få formelle bestemmelser vi kan støtte oss til, er lite koordinert. De er som skjær ute i det store hav og overskyllers av bølger og tidevann. Og den daglige praksis i offisiell sammenheng står lite i stil med de politiske leifter.

Så langt har jeg rettet kritiske blikk mot myndigheter og den majoritetsbefolknings som omgir samene i hvert av landene og i kraft av sin tallmessige overlegenhet bestemmer den offisielle språkpolitikk.

Hva så med oss selv? Lever vi etter de fine ord som vi omgir oss med ved anledninger som et landsmøte i NSR? Svaret er både ja og nei. Altfor mange har ennå ikke riktig tort å erkjenne overfor seg selv at de best fungerer når de kan bruke sitt eget språk. Noen har til og med vendt seg i hat mot sitt eget språk, hvilket er intet mindre enn en menskelig tragedie. Noen er motløse: Hva skal vi vel med samisk? Med samisk kommer man ingen vei. De tidligere tiders tilstander da norsk representerte en faktisk makt i hverdagslivet, har satt dype spor. Men en forakt for språket er forakt for brukerne av språket, fordi språket vokser jo ikke løsrevet fra menneskene. Derfor lever mange mennesker i konflikt med seg selv, og istedenfor å analysere årsakene til denne tilstand, henfaller man til enkle generaliseringer: Samisk er et dårlig og lite verdifullt språk! Mange har sett det som prisen for materiell fremgang å sløye sitt språk. Noen er «skitfine» og tror dannelse består i å forkaste sine egne røtter og å annamme noe nytt og finere. Og til slutt: En masse mennesker er ganske enkelt likegyldige. I den praktiske bruken lar man lånord flomme inn uhindret. Noen synes å tro at man for all del må vise at man kan norsk, ved å blande inn norske ord, og glemmer at mna best viser sine norskkunnskaper ved å snakke norsk, og sine samiskkunnskaper ved å snakke ren samisk. Noen kan dårlig samisk, og tror det er samisk som er fattig, mens det er språkbrukerne som er fattig i ord og fraser.

Så er det de positive i teorien. Dessverre finnes det samisktalende foreldre som i og for seg er positive til samisk, ja endog snakker om det, men i det daglige gjør lite for å leve opp til teorien. De lærer sine barn norsk (svensk, finsk). Verst er det naturligvis når folk som må antas å være forbilder i mange ting, gjør slikt. Derfor må vi innse at hvert ord teller i denne sammenheng, også i det daglige livet. For sikkerhets skyld skal presiseres at ingen vil at samiske barn bare skal lære samisk, naturligvis skal de lære norsk, svensk, finsk, men det er intet unaturlig å kunne flere språk like godt. Tospråklighet har vært og er en naturlig ting for mange mennesker, og forskning på området bekrefter at det ikke hemmer barns utvikling. Hvordan ser vi selv på samisk som kvalifikasjon i samisk sammenheng? Språknemnda hadde overfor Samisk Institutt på dennes forespørrelse svart at instituttets faste personale må kunne samisk. Fra sydligere hold ble det på Nordisk Sameråds møte siste høst kraftig gått imot dette krav med henvisning til at mange samer ikke kan samisk. Men hvordan skal vi da hevde at samisk skal anses

som en kvalifikasjon ved ansettelse annensteds om vi selv firer på et slikt krav? Jeg forstår naturligvis deres situasjon det gjelder, men kan umulig være med på at deres manglende språkkunnskaper skal bidra til å svekke samisk språks stilling også der den tales. Om vi skulle slå oss på en slik linje, vil det være lite hensikt å fortsette med praktisk språkrøkt og utviklingsarbeid. Dessuten er språkkunnskaper en kvalifikasjon som er mulig å forlange i ansettelsessammenheng, mens derimot etniske kriterier er helt uegnet og strider mot de nordiske landenes lover.

Den linje Språknemnda har lagt seg på, tror jeg vil være den riktige fremover. Vi er naturligvis fullt klar over at de historiske forutsetninger er ulike for svensk i Finland og samisk i Skandinavia. Likevel er det en heldig situasjon at det tross alt finnes tradisjoner i Norge og Finland når det gjelder flere språk. Og i lengden er det naturligvis de kulturelle aspekter som er vesentligst. Jeg kan ikke være enig med enkelte skriverier i den såkalte samiske presse at språket ikke er det viktigste i kulturell sammenheng.

Men i lengden er det også klart at det behøves en særskilt språklov som sikrer bruken av samisk. Enkelte kommuner bør kunne være tospråklige, slik som i Finland (finsk-svensk). Fordi det er den daglig nødvendige bruk som mest utvikler språket og høyner dets status. En språklov må inneholde i det minste disse to prinsipper, for å sitere en av arbeidsgruppene fra sannekonferansen i Snåsa 1974:

- den skal trygge retten til å få undervisning i og på samisk og informasjon på samisk
- den skal trygge retten for den enkelte å gøre seg forstått på samisk, å bli hørt på samisk og å få saks-dokumenter på samisk.

En slik språklov bør være felles for alle de tre landene der samisk tales.

For Norges vedkommende vil det være et naturlig siktet mål å arbeide mot, at samisk skal kunne velges som en av målformene i skolen på linje med bokmål og nynorsk - og ikke bare av samisktalende, men av hvem som helst som får sin utdanning i det norske utdanningsverket.

Et viktig moment er at rettskrivingsspørsmålene nå snarest må løses. Ingen må kunne si at samisk ikke har en rettskriving - det finnes naturligvis en rettskriving idag også selvom spørsmålet er oppe til behandling i nordisk sammenheng. KUD har selv fastsatt en rettskriving, men vil ikke hevde denne rettskriving ovenfor avisene som får statlig støtte. En slik linje er ikke akseptabel; igjen er det ikke samsvar mellom teori og praksis - og lærerne stilles igjen i en vanskelig situasjon.

Men det kan ikke understrekkes kraftig nok at det er vi selv som sitter med nøkkelen til den praktiske bruk i fremtiden og representerer den første forutsetning for at samisk skal bevares og språkets status høytes. Det er en privatsak om du vil flytte over åndelig til majoritetsbefolkningen, men velger du å være same har du visse forpliktelser. Og språket er en av dem. Hver og en bør gå inn i sitt lønnkammer og spørre seg selv: Gjør jeg nok og er jeg fremfor alt konsekvent i min lære og min livsforsel.

Vårt språk kan synes å være i en håpløs situasjon, men det har ikke bukket under slik som spådd for lenge siden. Tvertimot er det flere samisktalende idag enn noensinne. Og nå når tanken på det daglige brød ikke behøver å opppta sinnene dag og natt, kan kreftene frigjøres til slike ting som aktiv språkoppførsel. Det er vel på tide at vi tar bibelordet om at «mennesket lever ikke av brød alene» alvorlig og gir plass til andre refleksjoner enn de rent materialistiske - og blant disse refleksjoner inngår omsorgen for en av våre mest dyrebare kulturarv. Selv om de ytre forutsetninger ennå ikke kan sies å være ideelle, må vi selv høyne kravene innad på oss selv - det vil i sin tid ha virkninger utover både hos myndigheter og den menige mann.

DISKUSJONEN ETTER OLE HENRIK MAGGAS FOREDRAG:

Anders Somby:

Jeg vil kritisere myndighetenes språkpolitikk og i det hele deres samepolitikk.

(Ikke kommet på bånd, tatt fra protokoll).

Gustav Kappfjell:

Bibelordet: «Mennesket lever ikke av brød alene....» må nå tas som en realitet, fordi vårt sør-samiske språk holder på å dø ut.

(Bare en del av talen oversatt til norsk. Ikke tatt på bånd, skrevet fra protokollen.)

Odd Ivar Solbakk:

Jeg er en av de foreldre som forsøker å lære mine barn samisk. Alt er gått på en måte bra helt til de begynte på skolen. Barna har bare undervisning i samisk bare i 1. og 2. klasse, og når de begynner i høyere klasser, glemmer de fort den samisken de har lært. Innenfor skolen finner man beklageligvis de største motstandere av samisk. Blant annet påvirker lærerne foreldrene til ikke å velge samisk undervisning for barna deres, p.g.a. framtidig kompetansekrav. En annen del av benyttelsen av samisk er i de såkalte sameavisene. I framtiden må man satse på en samiskspråklig avis.

(Ikke kommet på bånd, skrevet fra protokollen.)

Olav Dikkanen:

Vi tør håpe på at vi har om et par tre generasjoner hundre Ole Henriker. Samisk er gjemt bort bak «Ja, vi elsker dette landet». Vi ser og har følt på oss hvordan vi blir daglig nedtrykket. Jeg tar et eksempel fra min hjembygd. For ikke så lenge siden gikk jeg til lensmannskontoret og sørte om utmåling. Så spurte lensmannen hvilket navn jeg skulle ha på disse utmålingene. Så kom jeg med det, vi hadde samiske navn på de. Nei, sa han, det får du ikke. Jeg gikk ut. Og så kom jeg tilbake igjen. Så sa han: Har du funnet på navn, norske navn. Nei, sa jeg. Så spurte jeg da om han kunne bevise ved lov at jeg ikke kan få samiske navn. Det er en veldig morsom ting. Så måtte jeg da spørre om det ikke var lov å ha samiske stedsnavn. Så sa han at på grunn av at de ikke kan samisk, så er de nødt til å ha norske navn. Det var på grunn av lensmannens manglende språkkunnskaper, han kunne ikke samisk. Så kom det spørsmål om ny lensmann i Nesseby, og da forlangte Unjárga Sámiid Sær'vi at den nye lensmannen som blir ansatt, må være same og kunne samisk. Dette gikk i oppfyllelse. Jeg skal ikke bruke for mye tid på dette, men det er en ting vi samer må gjøre. Vi må sette om at samisk må bli godkjent som voksenoplæring fordi vi støter i Nesseby på problemer. Vi har fått samisk i skolen og da kommer barna til foreldrene og spør hva er dette og hvordan skal de gjøre dette der. Det er ikke mer enn rett og riktig at vi samer forlanger og at vi får gjennomført det.

Mii duos'tat gal doai'vot atte mutton moad'de buolva gæžis, mis læt moad'de čuođi dieggár ál'bmát gá Ole Henrik. Sámigiella læ čik'kujuvvun duogá bællái dan sálma ĩuo, mii rákkistit dán ædnama». Mii oai'nit ja læt maidái dâv'dan aldámet atte mà mii bæiválažat šad'dat vulás njuov'dujuvvut. Dat ii læt nu gukkas ái'gi dasa, áv'damærkaš maid mân váldán mu ruovtogiilis, gá mân mannen lænsmánne kántuv'rii ja áccen oaž'žot ædnama mittiduvvut. De jerahii lænsmán'ne maggár nama dán dâttot daida ædnamiida. Ja mus læi diedosge sámigiel namma dasa. Dasa gal vás'tidii lænsmán'ne atte dien dán gal it sätte gal oaž'žot. Ja de mân fer'tejin de vuol'git álgus. Ná, muttu mân bâtten de fas ruovtoluodda. De jeraui læt gá dán dál gáv'dnan buoret nama, dárugiel nama. Mân fer'tejin diedosge läkkat in. De mân fer'tejin jærrat atte sáttát gá lága bâk'te čájehit dan duottan atte ii læt lábálaš gævahit sáminama. Dat læ gal daggár hui sámás áš'si. De fer'tejin jærrat ii læt láppi gá in oažžu sámigiel nama ædnamiid biddjat. Lænsmán'ne oaivildii dan gæžil gá læ váddis dan guvlos ád'det sámegiel namaid, dan gæžil fer'te gal læt dárugiel namma. Nubbiin sániiguin atte dat šad'dá dáppähuvvut dušše ávta ál'bmá gæžil, lænsmánne, gá sán ii måtte sámigela. De bâdii jæraldat áddá lænsmán'ne Unjár'gii ja dan dáfos, de gáibidii Unjárga Sámiid Sær'vi atte dat gii gal'gá bid'djuvvut lænsmán'en gal'gá mât'tit sámi-giela ja læt sábmetaš. Dát gal menestuvai. Ná, in mân dál áigu admitt nu álo áigi dasa, muttu ák'ta gáit læ maid mii sámit fer'tet dakkat. Mi fer'tet divvot áv'dan gáibádusa atte gá guos'ká sámigillii, de mii fer'tet dan oaž'žot buorrin dák'kehít rávisál'bmú oap'pon siddjiide danin gá mii læt dæviidan dâbbe Unjárga gieldas váaddisvuodaide. Mii læt áž žun sámigela skuv'lii, ja de båttet mánát vánhemiid lusa ja jerret mā mii gal'gat dál dakkat daina. Dat læ diedosge dušše riek'ta ja vuoi'ga atte mii sámit gáibidit dan ja mii maidái oaž'žot čadahit dan.

Iver Utsi:

Vi kan ikke annet enn å takke foredragsholderen for foredraget. Det var grundig og vidtgående. Og gikk også i den retningen at det er som om samene selv som har skyld i dette at språket ikke vedlikeholdes. Men der var ikke spørsmål i det hele tatt hvor skylden ligger. Forskere har ikke gransket hvor skylden ligger og hvorfor de samisktalende foreldre begynte å snakke et gebrokkent norsk til sine barn. Hvorfor det? Det har ikke forskere gransket og besvart. Jo, da fornorskningspolitikken var på det høyeste, kom ifra majoriteten påbud om at samisk ikke skulle tales, ikke på skolen og offentlige steder. Og her er det majoriteten hadde stor hjelp. Det var av de fornorskede samer. Dem brukte de som agenter og håndlangere. Og det var de som stilte det spørsmålet: Hva kan vi gjøre med samisk? Har vi bruk for det? Vi kommer ikke langt med det språket. Nettopp dette presset var det som ble så tungt og stort for foreldrene. Lærerne i folkeskolen påvirket foreldrene at de ikke måtte tale samisk med sine barn. Og barna fikk heller ikke tale sitt morsmål ute på yttersiden av skolen en gang. Dette var det som gikk så tungt og hardt inn på foreldrene at de begynte å snakke sitt gebrokne norsk til sine barn. For de hadde selv fått føle på sin kropp og sjel det spott som de fikk høre fordi de var samer og deres foreldre var samer. Der er det at det kommer fram da, her er det de fornorskede samer kommer inn med sin agitasjon. Derfor er vi kommet dithen idag at språket holder på å ebbe ut, men takket være de samiske ungdommene når de fikk sin skolegang og utdannelse, da begynte de å tale imot dette forferdelige og de eldre forsto det med en gang og gav sin støtte til ungdommen. Derfor er vi kommet dithen som vi er idag at nå har majoriteten fått et stikk i samvittigheten, at her er blitt gjort en urett. Men likevel forsøker de gjennom kanaler å hefte dette arvbeidet for at det ikke skal lykkes å gå så hurtig fram. Derfor har vi ikke annet å gjøre enn å rope med en høyere røst, fortelle om samekulturen. Stedsnavnene ute i marken som er på samisk, de hadde de også visket bort fra sine kart, men som nå begynner å komme fram igjen: Der er en historie bak det.

Mii æt sätte gal ærá gá gii'tít sárdnedoal'li gii doalai dan ságastallama. Dat læi vuodulažzat ja vii'dát daddjun ja manai maidái dan guv'lui atte dat degu livče sábmelažzat ieža gæt læt sivalažzat dal dasa atte gá giella ii áru saei'lomin, ii ge dik'šujuvvumin. Muttu dasa ii gal læn ábba jæraldat ge atte gás sivva dien áš'sái gal'gá gáv'dnut. Diettoác'cit æi bar'gan dan ala atte gáv'dnat gás sivva læ, ja man dittii sámigielalaš vánhemat læt á'l'gán hállat sin hejus dárugiela iežaset mánáiguin. Manin nu? Dien æi læt áš'sibajásčuv'gejæddjít vig'gan gáv'dnat, æi ge læt vás'tidan. Juo, dalle gá dároidut'tinpolitii'ka læi buot gievramus, de bádii stuorát á'l'bmugis, sámigiella ii gal'gan gævahuvvut, ii skuvlas, ii ge guðe ge álmulaš báikiin. Ja dien ássis læi stuorát á'l'bmugis stuorra væk'ki. Dat læi dain dároidut'tujuvvun sábmelažzain. Sii gutte leddje dároiluvvan, sin dat alcesæset gævaheddje væk'kin. Dat leddje sii gæt jerre: Maid mii duoina sámigielain sát'tit dakkat? Læ gá mis adno duosa? Æt mii gáit ge boade gukkeli dieina gielain. Jus'te diet buvtii dæddo vánhemiid ala. Oappahæddjít á'l'bmutskuvas gæč'caleddje ávžot vánhemiid atte sámigiella ii oappahuvvu. Muttu maidái álgubæl skuvla ii læn láppi gævahit sámigela. Diedosge diet læi nu lássat vánhemienda atte sii fer'tejeddje bálo gæžil á'l'git oappahit sin mánáidæseset dan heitut dárugiela maid ieža mót'te. Danin gá sii leddje šad'dan dâv'dat alciinæset dan váivi mat dat bil'kinæbmi mieldisbuvttii dan dittii gá sii leddje sábmelažzat ja sin vánhemat leddje sábmelažzat. Diet dat læ gás dat boattá áv'dan atte dat læt dat dároidut'tin sámít mat áv'dan divvut sin ávžohæmiid. Danin mii læt boattán diesa ád'ne atte giella læ farga jáv'kamin, muttu gii'to gá dat sámi nuorat dalán gá sii áž'žu oappo, de á'l'ge sii sárdnot dien hirbmosvuða vuos'tá ja boarrásæbbut gal ad'dejeddje ja fuomáshedde dien daggavide ja ad'de sin doar'jaga sin nuoraidæseset. Jus'ta dan gæžil mii læt boattán dan ráddjái gá mii læt ád'ne nu atte dál læ stuorit á'l'bmut áž'žun čuoggástaga oamedáv'dosæset atte dá læ gággu læ dakkujuvvun værrodakko. Muttu liiká sii gæč'calit mannat juogalágan doares gæino čáda daina ul'bmiliin atte gáit ge gæč'calit goaccat dan sámibargo nu atte dat ii mana nu hir'bmáti jádánit ávdasguv'lui. Dan dittii mis ii læt ærá dakkat gá atte alidit jiena æmbu danin gá min giella læ ái'dna mii sá'ttá mui'talit sámikultuvra birra. Báikiid ja guovloid namat mat læt á'l'gon luondos sámigillii, died leddje maid eret sik'kogoattán gártaid al'de, muttu mat dál fas læt á'l'gán ittigoattit. Dat læt juo álo mui'talusat dien duogá bæl'de nai.

Per Markus Bals:

Mii læt vuojálhal'lujuvvun duobbil dábbil, mii vuojáhuvvui met dábbe ráddjá áruhagain Ruotabæl'de, æt áž'žun dákku játtit šat. Ja dábbe šaddai daggár áš'si duoina atte mii gárzodeimet boazodili duon Sop'pera ja Gárásavvuna báikiin ja danin šad'de máŋgas vuol'git árjesrikiid. Ja mán leddjen dalle nuorra á'l'bmáid, nái'talkættes, čábba ja fáv'ro. Muttu nu fal læi atte in mán nagadan iežan rubmaša stillet. De gá mán báttien Der'nái, dábbe leddje unnán sáminieidat. Ja dán dieðát nuorra á'l'bmáin daina áiras čuož'žo ja riv'got mat leddje valljit, dat dat gal vuddje daid sámibárdniid, mii leimet gál'bma sámibárdni. Mán vál'den vuos'tá dan mii fál'lujuvvui. De mán nái'talin. Ja sus læi daggár rumaš ja mán áž'žun suina njæ'l'je máná. De mán diedosge leddjen mecciu dál'vet ja ároimet gæssibáikis, mán leddjen dušše gæssiáigi mutton vakko ruovtos. Dál gal fer'tein gulahallat aemidiin nu atte dat ii válde ja járgit dážaid guv'lui ja válde daid. Ja de dieðosge gá mán in læn gá gál'bma, njæ'l'je máno ruovto báikis ja æmit dieðosge sárdnoi mánáiguin dan giela maid sán læi oap'pan, ii sán læn oap'pan sámigela. Mán gal læn dál fuomášan máŋnil nu atte mán in læn gal gal'gat nái'talit jur dáruležzain. Muttu dat læi buorre niso, muttu dat læ dál juo vael'lán guok'te jagi skippastábos. Læ áž'žun slága. Ja nu jákkán læ mannan máŋ'ga æráiguin. Dat læ diettelaš atte maid æd'ni sár'dno, dan sár'dnut mánát nai. Duosa dal ii læt dál ærá daddjamus, dat læ luondulaš. Muttu dál læt skuvlat šad'dan. Maggár oappahæddjít mis læt? Læt gá dat sámít, sár'dnut gá dat sámigela ja oappahit gá dat sámi? Dat vuol'gá dieðosge das atte gá mánnaáigi læ unnán sámigella skuv'laáigi danin atte sár'dnut á'l'gulis skuvla dárugiela dähje ruotagielah dahje suomagiela. Mis livčii hui dár'bo nu atte máŋ'ga ædni gá mót'tet sámigela gaigáše oappahällat mánáide ruovtos iežaset sámigillii. Dasa valá lassin á'rvalan mán, jás málulaš læ, oappahæddjít mat sámimánáid vál'det vuos'tá ja daid oappahit, dat fer'tein áinas oap'pat vuos ieža sámigela ja nu oappahit mánáid sámigillii.

Vi er blitt jaget hist og her. Vi ble jaget fra våre beitemarker slik at vi ikke fikk lov å vende tilbake fra øyene. Dette forårsaket at vi fortengte beiteområder på Soppero og Karesuando og måtte flytte til Västerbotten. Jeg var den gang en ungdom, pen og sterkt. Men så kraftig var jeg ikke at jeg kunne stille min egen kropp. Da så jeg kom til Tärna, så var det så at der var få samejenter. Og som vi vet, ungdommen de har sitt begjær, og svenske-damer som jo var mange av, de så langt etter sameguttene. Vi var tre samegutter. Jeg hadde ikke kraft til å stå imot, så jeg tok imot det som ble büdt fram. Og så giftet jeg meg. Hun var så drektig at vi fikk fire barn sammen. Det var jo så at jeg var mesteparten ute på markene, så det var bare noen få ganger om sommeren at jeg var hjemme. Den korte tiden jeg var hjemme måtte jeg ta igjen det fortalte, forat kona ikke skulle vende seg til svensker. Og når det var slik at jeg bare var hjemme ca. fire måneder for året, så pratet selvfølgelig hustruen med barna det språket som

hun kunne, og hun hadde ikke lært samisk. Nå etterpå har jeg oppdaget at jeg skulle ikke ha giftet meg med en svenske. Hun var en god hustru, men de siste to årene har hun ligget på sykestuen, på grunn av hjerneblødning. Jeg tror det er gått likeens med mange andre også. Så det er jo et faktum at det språket moren snakker, det lærer også barna. Og til det er det ikke mer å si, for det er naturlig. Nå har vi fått skole. Hvis jeg får spørre, hva slags lærere har vi. Er det samer og taler de samisk og underviser de på samisk? Det kommer sikker av det at når det er for lite samisk på skolen, og på grunn av det snakker barna helst de andre språkene utenfor skolen. Det er nødvendig at alle mødre som behersker samisk, benytter anledning til å lære sine barn sitt språk samisk. Og i tillegg vil jeg nevne, hvis det er mulig at lærerne som tar imot samebarn og underviser de, de skal først selv lære samisk og så undervise på samisk.

Hans Eriksen:

Mus leddje moad' de ássudaga dán ságastallamii maid Ole Henrik Magga buvtii áv'dan maid mán áigon čujohas'tit juoi'dá dás. De læ vuos sii'do 3, dis læ diet čálo buokkain, dat læi dat mii čuož'zo vuoddoskuv'lalágas: -Born i samisk distrikt... diet ál'gá: -Mánát sámiguovloin.... Ole Henrik Magga čujohii hui čiel'gasit atte dat læ væhá láivis dát dajaldat danin gá dat čuož'zo tmánát sámiguovloind. Dan gæzil han mii gár'zodat daid atte dat sáimimánát guđet læt álgubæl'de sámiguovloid, nu gá makká Oslo gáv'pugis dahje ærá guovloin stuorát báikiin álgubæl'de sámiædnama, sis ii læt lága bák'te dalle gædnegasvuotta gá'bidit sámigiel oappo. Mus læ dalle miella dás, mán in dieđe læš gá mus njul'gestaga láppi buk'tit dás mai'dige evtehusa, muttu mán gáit áigon gæč'čalit gullat må dis læ oai'vil daggu dáfos gá mii guđet bar'gat Sámi Oappahusrádis, mii læt gæččastan aidu doen áš'ši væhá ja livčii vuogas jás mii bæsašeimet sád'destit dán ášši redaksuv'dnaláv'digád'dái ja gullat læ gá dis buokkain diet sæmmá oai'vil atte livčii dár'bo aidu dien nubbástat'tit. Mán bælistan dáttušin dien nubbástat'tit dán vuogi miel'de «mánát gæin læt sábmlaš vánhemat», vál'dit «sámigielguvloid» eret ja biddjat «mánát gæin læt sábmlaš vánhemat». Dalle æt gár'zot mii dušše sámiguovoide, muttu oaž'zot dán vejulašvuoda maidái daid sáimimánáide mat læt álgubæl'de sámiguovloid. Mán bivdán atte redakšuv'dnaláv'digád'di, dahje jás nu hei've, atte dat gæččasta dán ášši væhá æmbu. De læ nub'bi ærá áš'ši mii maid guos'ká dasa gá giela birra hállá. Mii diettit dábbe sámiguovloin, mii väilahit sámigiel oappahæddjiiid. Mii æt dárbáš namahit ærá gá Gárásjága ja Guov'dagæino ja dieid sámiguovloid atte mis læt uccán sámigiel oappahæddjiiid ja ain værrát læ dán gieldain álgubæl'de Gárásjága ja Guov'dagæino. Ii gá sáttéšii, livčii vuogas jás mii bæsašeimet gullat dis rádi må mii gal'gat ávdas mannat atte oaž'zot æmbu sámigiel oappahæddjiiid. Ja de læi Solbakk, gii namahii dán ášši sámigiel girjiid birra. Mán gal cælkán Sámi Oappahusrádi bælis atte mii fal æt mana dákku atte mii ál'git jár'galit girjii vuos. Mán sáttán dál čujohit atte mii læt almohan prošævtaid dien dáfos aidu dál áviisáin ja 24. dán móanos manná ái'gi álgus daida gæt ái'gut dal áccat dieid bargoide. Mis læt dál áviisáin aidu dál dieggár prošævtat maid mii læt biddjan ávdus ja mii dáttot mieldieggár prošævtat maid mii læt biddjan ávdus ja mii dáttot mielbargiid, ja jás din gáskas leš ák'tage gi hálliida min vækkehit daggu bák'te, de leppet díi buresboattin ác'cin dasa. De læi vel ák'ta áš'ši mii læ hir'bmat dætalaš gá mii giela birra hállat. Dat læ dat čál'linvuokki. Ole Henrik Magga namahii dán ássudaga maid. Mán in dieđe må mán galgan dan dás nán'net, dat livčii vuogas atte dat áš'ši čáv'dusii nu jättilit gá vejulaš. Mán aidu dal namahin atte mii ái'got dál girjiid ál'git dakkat ja rákkadit. De boattá dalle gážaldakkan, jás dál gal'gá giella riev'daduvvit, man giela gal'gat mii vál'ljet dalle. Gal'gat gá mii vuor'dit dassá gá dát áðđa čál'linvuokki boattá vai gal'gat gá mii dárbášit dan čál'linvuogi mii dál læ. Dii ád'debettet buokkat atte livčii dár'bo atte mii dán ášši ážžušeimet čoav'dit nu jättilit gá vejulaš.

Det var et par ting i Ole Henrik Maggas innlegg jeg ville se litt nærmere på, s. 3, der står det «Born i samiske distrikt skal gjevas opplæring...». Ole henrik Magga var inne på dette at det var en svekking at det sto samiske distrikt. For dermed begrenser vi dette bare til å gjelde samiske distrikt, eksempelvis en samisk familie i Oslo kan ikke med loven i hånden forlange at barna skal få opplæring i samisk. Vi i Samisk Utdanningsråd er oppmerksomme på dette, og vi har faktisk drøftet den siden. Jeg vet ikke om jeg, rent formelt, har noe forslagsrett, men jeg ville i alle fall anmode forsamlingen her å se nærmere på dette, som jeg nå vil foreslå. Jeg kunne tenke meg å foreslå å endre «samiske distrikt» til å gjelde «born med samiske foreldre skal gjevest opplæring...». Derved utvider vi dette til også å gjelde områder utenfor samiske distrikt. Jeg tror det riktige vil være her å be redaksjonskomitéen se nærmere på den saken. Jeg vet ikke det formelle her, så dere må unnskydde meg hvis jeg kommer med forslag og ikke har rett til det, men dere får se nærmere på det. Så er det en annen side, det er lærersituasjonen. Vi som arbeider i skolene i indre Finnmark, vi vet at det er mangel på samisktalende lærere. Enda verre er det i distrikt som er utenfor kjerneområdene, Karasjok og Kautokeino. Hvis noen har et råd å gi oss i Samisk Utdanningsråd, så er vi glad ior det. Vi vil gjerne arbeide for at det skal bli flere lærere, men hvordan skal vi gå fram. Så er det dette med produksjon av lærebøker. Solbakk var litt engstelig for at man gikk

til det skritt at man begynte å oversette lærerbøker til samisk. Vi er fullstendig klar over faren her, så det kommer vi ikke til å gjøre. Vi har derimot lyst ledig en del prosjekter i disse dager, dere kan lese i lokalpressen og i de samiske avisene en utlysning som gjelder de prosjektene som Samisk Utdanningsråd skal sette igang. Og er vi ute etter medarbeidere, medhjelpere, så hvis noen her i forsamlingen kan tenke seg å hjelpe oss, så velkommen med søknad. Fristen er 24. i denne måned. Ole Henrik Magga var også inne på dette med skriftspråket, og alle skjønner at nå haster det. Dere vet at det er snakk om å endre skriftspråket nå, og i og med at Samisk Utdanningsråd skal sette i gang med produksjon av lærebøker, så haster det med å få klarlagt hva slags skriftspråk vi skal ha, så jeg anmoder at Språknæmnda gjør noe der. Jeg vet at de ikke har det så lett akkurat å få klarert den saken, men det ville være ønskelig å få fortgang i dette, å få det vel i havn, slik at vi vet om det skal komme noe nytt eller om vi skal beholde det som vi har.

Marit Solbakk:

Mán læn ák'ta daid vánhemiid særvis gii læn vál'jen sámi ál'gooappo mánáide skuvlas. Mánát áž'žut 6 díi'bmo sámigiel oappo vák'kui. Daid ærá diimoin oappahuvvu dárugillii jás oappahæd'dji ii beruš oappahit sin sámigillii. Man in læt nu sikkar gá Odd Ivar atte mánáin las'sána sádnigævahæbmi. Dat gal diodosge dakká dan girjálažat, muttu bæiválaš giella gal báccá, nu gukká gá mánát æi diedosge oažžu oappo æd'nigillii juokke diimos skuvlas. Erenoamážit kristalašvuoda diimoin gás hál'lujuvvu hui álo ál'bmuid dávdo ja ællin birra, galgašii sámigiella boattit áv'dan. Dat mii ád'ne dáppáhuvvá dáid mánáide mat ál'get ædnigielain skuvlas, læ atte mánát mas'set dan moad'de sámigiel sáni maid ruovtos læt áž'žun. Galgašii dábálaš læt atte mánát áž'žut oappo juokke diimos sámigillii. Mán læn ád'ne gá'bidan dan, muttu dat ii mana čáda gá æi læt doar'vái juk'kun diimot skuvlaide. Li gá dat livčii áš'si dan áddá Sámi Skuv'laráddái atte bar'gat dasa atte skuvlat main læt daggár fáldat, áž'žut čuotte prosænta æmbu diimoid álgubæl'de dan trammetytallat, gá ád'ne æi oažžu, gá dan maid mán dieðán æmbu gá 18%.

Jeg er en blant de foreldrene som har valgt samisk begynneropplæring for mine barn. Barna får 6 timer samisk pr. uke. De andre timene blir det undervist på norsk, dersom læreren ikke bryr seg om samisk. Jeg er ikke så sikker som Odd Ivar at barna får bedre ordforråd. Det gjør de sikkert litterært, men det daglige språket blir mangefull, så lenge barna ikke får undervisning på sitt morsmål hver time på skolen. Og særlig i kristensostmålene, synes jeg, hvor man jo kommer inn på følelser og slikt, at der måtte det undervises på samisk. Resultatet idag for de som begynner med samisk begynneropplæring er at de mister de få samiske ord som de har tilegnet seg hjemme. Det som skulle være vanlig er at barna fikk undervisning på samisk i alle timene. Jeg har nå krevd det, men det er ikke mulig så lenge det ikke er tilstrekkelig med timer for dette. Er ikke dette en sak for det nye Samisk Utdanningsråd, nemlig å arbeide for at skolene som har et slikt tilbud får det slik at det er mulig å få dobbelt så mange timer i forhold til rammetimetallet. Slik det er idag, så er det ikke mulig å få mer enn 18.

Anna Laila Siri Frogner:

Odd Ivar Solbakk dajai juoga mii dagai atte fer'ten sánisaji vál'dit. Dasa mán boadán maŋnelis. Mán háliidan álgahit daina maid Ole Henrik dajai loappas su ságastallamis atte mii buokkat fer'te ál'git iežaimet. Mii dárbåsat muitohuvvut dan birra juokke bæivi, ja danin maid jæran atte manin mii dággár čoak'kimiuñ jærrat, læ gá dárbålaš dul'kut. Dien ii galgašii dárbåsit jærrat. De áigon Odd Ivarii daddjat atte in læt áibas ávtamielalaš suina gá daddjá atte stuorimus vašálaš læ skuvlas. Li dat læt atte skuvlas ii galga læt vähä gædnegasvuotta dieid áššiid giettadit, muttu dat læt dat atte vašálaš gáv'dnu min iežamet gaskas. Mán fer'ten bære jurdašit dieid mánáid gá mán dieðán atte dán čoak'kimis maid gáv'dnuit dat gæt æi læt bæssan sámigiela oap'pat uc'civuoda rájes. Dat ii læt mánáid sivva, dat læ buokkaid min gæt læt vánhemat. Mii gal'gat dien iežamet ala vál'dit. Muttu gá mán hálan dali vašálažza birra, mán fer'ten bæssat daddjat vaiku soai'tá ii áru dat gul'lut dán áš'sái, muttu mu mielas gal árro dat gullamin. Vaiku ii læt dal nu stuorra vašši, muttu ál'bmu čálmit dat čájehit hui álo. Æt mii gá mán'gii vaiku æt nu vašálaš čálmiin gæčča, muttu vähäš bas'tilis čálmiin gæč'čat daid sábmlažžaide mat æi ádde ja hála sámigiela nu mā mii. Ja de fer'tet boattit, ainat Balsa Piera, buvtii hui mán'ga oai'vil ja dat guos'ká middjide. Ja álmuš ii várra galgašii nu persuvnálaš læt dieggár áššiiñ, muttu mán várra gá boadán dien akkái ja nu gukká læn ællán, de in diede læn gá sámmá oai'vilis dalle, vaiku dál ii dárbås læt dat. Muttu dat læt min mánát ja mán dajan dan. Balsa Piera hálai dan atte æd'ni mii sámigiela hállá, berrežii iežas mánáid sámigiela hállat ja mán læn áibas ávta oai'vilis. Ja dat læ nu buorre middjide atte skál'tet min vähä gæt ieža hállat sámigiela ja soai'tá mii vajáldat'tit ja erenoamážit ga sámi politiikálažat ái'got bar'gat atte juokke bæivi iežamet mánáide hállat sámigiela. Gá boattá bæ'i vi, man ieš dan dieðán, atte mánna maid jærrá atte manne dán gii læt sábmlaš, sámigiela it læt hállan suina uc'civuoda rájes. Muttu man fer'ten daddjat atte eppet galga læt nu atte gæččat bære nissunál'bmuid. Mán dátton gæč'čat daid áččiid, dain læ jus'ta sámmá stuorra gædnegasvuotta hállat dan giela maid sin vánhemat læt oappahan daida.

Jeg hadde egentlig ikke tenkt å ta ordet, men Odd Ivar Solbakk hadde et ord som gjorde at jeg syntes jeg måtte gripe ordet. Det skal jeg komme tilbake til senere. Og jeg vil da ta utgangspunkt i slutten av Ole Henriks foredrag, det at vi alle skal begynne med oss sjøl og jeg synes at det er veldig fint å høre det. Vi bør bli minnet på det så og si hver dag alle sammen. Derfor vil jeg også si det at hvorfor spør vi oss så ofte når vi er på slike forsamlinger som dette og lignende at er det nødvendig med tolk. Jeg synes at et sånt spørsmål er overflodig i denne sammenheng. Så vil jeg komme til det som var utgangspunktet til å ta ordet. Odd Ivar var inne på det at den største fienden, fantes innenfor skolens vegg. Det er litt vanskelig å være fullt ut enig, men jeg tror jeg er det likevel. Men jeg vil da si, hva med oss sjøl. Fienden finnes blant våre egne, og jeg tenker veldig på de som jeg vet finnes i denne forsamling, og som ikke har vært så heldig som oss som har lært å snakke samisk av sine foreldre. Skal vi da, om vi ikke er fullstendig fiendtlig innstilt overfor de, men vi ser det i mange sammenheng. Jeg vil si at øynene er sjelens speil. Om vi ikke direkte ser med så veldig fiendtlig blikk, men vi har mange ganger kanskje litt skarp blikk rettet mot akkurat disse barna. Og jeg vil da også ta utgangspunkt i det med våre barn og i det daglige. Vi har et veldig stort ansvar og kanskje enda større tyngde blir det lagt på den som er med i samepolitisk arbeid. Vi bør vel gå foran som det rette eksempel. Per Bals var inne på mange ting. Vi er i samme situasjon, og om jeg da har de samme meningene når jeg kommer i den alderen, hvis jeg er så heldig å komme, at jeg har det, det vet jeg jo ikke og jeg behøver jo ikke ha det idag. Men jeg tror det at også vi som glemmer det i vårt daglige liv å snakke det språk vi har lært til våre barn. For det er de som senere skal måtte lide for det. Vi er vel kanskje i den heldige situasjon at når barn blir mere modne, så får vi det spørsmålet hver eneste dag og jeg synes at det er veldig positivt: Hvorfor har ikke du som er same, lært meg å snakke samisk? Og Per Bals var ikke på dette med at mødre har et stort ansvar og jeg er helt enig med han. Men jeg vil også rette det samme ansvaret over til fedre som snakker samisk og kanskje er i den samme situasjon som Per Bals sjøl og også jeg som mor er.

]

Marianne Nilsson:

Først vil jeg takke Ole Henrik for et alldelers utmerket foredrag som han holdt om formiddagen. Men det jeg vil si er mer av praktisk opplysning. Vi var noen som reagerte imot at det sto at man ifra sydsamisk hold reserverte seg kraftig mot at samisk anvendes på Instituttet. Er man nordsame, så vil man gjerne dra en rød strek sør om Gällivarre og der er alle altså sydsamer. Er man sydsame, så regnes man faktisk ikke så. Da deler vi oss i sydsamer og lulesamer. Det var altså fra lulesamisk hold den protesten kom. Vi hadde tilfelle igår til å lytte til en alldelers utmerket foredrag av Ella Bull. Sydsamene er vel medvitne om at man idag holder på å miste sitt språk, og man er veldig opptatt med å forsøke å gjenoppta sitt språk og vi behøver altså hjelp, selv fra nordsamene, i det arbeidet. Som sydsame tror jeg at de fleste sydsamer med glede hilser den dagen det kommer et papir på sydsamisk også fra instituttet. Så ville jeg si, til Anna Laila Frogner, se her, om jeg ikke forsto feil, at vi i denne her forsamlingen ikke skulle behøve tolk. Nå er det desverre situasjonen slik at vi må ha det, og jeg vil da si at jeg er som sydsame veldig takknemlig så lenge jeg far regnes med i det samiske fellesskapet, tross at jeg ikke behersker språket.

álgus áigon giit Ole Henrik Magga buori ságastallama ávdas maid sán doalai dás áv'dal gas'kabæivi. Muttu dat maid mán dál áigon daddjat læ æmbu daggár diedáhus lágán bajásčuv'gehus. Dat váikohii middjiide mat læt lullin diet gá dad'djui atte lullisámit læ læmaš vähá vuos'tá atte sámigiella gævahuvvu Sámi Institutta bargos. Jás læ dávvísábmelaš, de dat dáttušii biddjat sár'gá Gällivare bák'te ja daddjat dat mat læt lulábæl'de dan, læt lullisámit. Jás læ lullisábmelaš, de ii rekkenas'tu nu gal. Dábbe mii juogadit lullisámit ja lulesámit. Dat læi dábbe dan lulesámi ássudagas atte dat vuos'tehakko bádii. Mii bæsaimet ik'te gullat buori ságastallama Ella Holm BULL bák'te. Lullisábmelažžat læt ieža áibas vis'sásat dan baddjeli atti sii læt mas'simin sin giellaset ja læt hui án'girat atte fas vuoi'tit giellaset ruovtoluodda. Ja mii dárbašit dalle maidái vækki dávvi sábmelazžain dien bar'gui. Nu gá lullisábmelaš, de mán jákkán atte dat ilos vuos'táváldáše čállagiid lullisámigillii jás dat boadáše instituttas. Ja de mán áigon vel daddjat Anna Laila Frogneri, jás in læžža fal ad'den boas'tot, atte mii dán čoak'kimis æt gul makkás galgaše dárbašit dulka. Dál læ gal dilálašvuotta daina lágin atte mii fer'tet gævahit dulka. Ja mán áigon velá daddjat, gá mán læn lullisábmelaš, læn hui giit'evaš nu gá bæsan rekkenas'tit iežan dan sámiid ák'tavutti vaiku vel in mótté ge giela.

Inga Juuso:

Mán in gal áigu daddjat nu bære álo, muttu mán háliidan daddjat moad'de sáni diesa maid Odd Ivar namahii dan sámiáviisa hárrái ja dan mii guos'ká gillii. Mu mielas gal ii ber'reše ábbanassii ge æppidit maggár giela gal'gá adnit jás gal'gá álgahit sámiáviisa, ainat mii dáv'já moai'tit ieža ei'seváldiit atte sii baddjelgeč'et min giela ja mii maid lakkat iežamet gal'gat nan'net ja gát'tet sámigiela. Mu mielas ieža ge ber'ret čájehit sikke ei'seváldiide ja min mánáide atte sámigiella læ sæmmá dákkašaš giella ávii sagiellan gá ærá giella nai. Ja nub'bi læ atte mán jákkán atte jás sámigiela ál'gá gævahit almulažžat,

aistun «massemedias», de æt dušše oappa mii ieža gævahit sámigiela, muttu dat nai nan'ne ja gát'te giela dieina lágin jás dan ál'gá čállit ja gævahit æmbu. Ná, mán oaivildan atte gá dáža áviisain gævahit dáruigela, de mii æt ábba galgaše æppidit ge atte mii æt sátté gævahit sámigiela iežamet áviisain. Vaiku dáža ál'bmut læt ge ænet álmušlákko gá mii, dat ii galga mærkašit atte mii maid fer'tet gævahit dáruigela, danin gá mu mielas ii ber're læt álmušlákko mii læ mærrádussan maggár giela gal'gá admít, muttu ieš dat giella jás dan gal'gá nan'net ja gát'tet. Ja jus'te danin dat gullá ge «massemediái», gá dat læ hui dætalaš diela dáfos gá dat læ ge mii gævahuvvu juokke bæivi.

Jeg vil bare si noen ord om det som Odd Ivar Solbakk nevnte dette med samisk avis, og jeg vil da komme inn på dette her med språket, hvilket språk man bør bruke i en samisk avis hvis man setter i gang med en samisk avis. Jeg synes ikke det bør være noen tvil om hvilket språk man bør bruke der. Veldig ofte mener vi sjøl at myndighetene ikke bryr seg om å ta vare på samisk språk, og vi mener også sjøl at vi bør bruke samisk språk. Da synes jeg at vi bør selv gå foran med et godt eksempel for myndighetene og vise at vi virkelig kan bruke det samiske språket til avisbruk. For det andre synes jeg at språket, hvis man begynner å bruke det i massemedia sammenheng, så er det ikke bare det at det bevarer språket, men det lærer oss sjøl å bruke språket flittigere. Når norske aviser bruker norsk som massemedia språk, så bør vel også samene kunne bruke samisk som massemediaspråk. Og selvom nordmenn er flere i folketall enn oss, så synes jeg ikke at vi bør bruke det som et argument for at når vi er et mindre folk, så må også vi bruke norsk. Jeg synes ikke at folketallet skal være det avgjørende i denne sammenheng. Det må være språket i seg sjøl som må være det avgjørende.

Jens Kristian Eriksen:

Først vil jeg takke Ole Henrik for det fine foredraget han holdt her. Men det er bare det at tror han virkelig selv at dette er realistisk i nærmeste framtid. Og neste som reduserte min taletid det var Hans Eriksen, han heter ikke Eriksen forresten for ingen ting. Så må jeg si at det var mange fine innlegg av de som har vært tidligere her idag, og derfor kan jeg stryke mye av det som jeg hadde satt på lista og kan redusere tiden til tre minutter. Takk Inga Juuso, Anna Laila Siri Frogner og Odd Ivar og Bals, takker de for at de reduserte min tid. De har sagt masse av det jeg skulle si og derfor er jeg glad for det. Men til Dikkanen vil jeg si litt. Han gikk ut fra lensmannskontoret og kom inn igjen, men da skulle lensmannen gått ut og skjemme seg. Men det kan man ikke vente av en sånn høy person. Jeg har fransk navn på min eiendom. Den heter Caravelle, men lensmannen spurte ikke om jeg kan fransk. Der har vi også et lite moment. Har vi bruk for samisk, spør Ivar Utsi. Joda, hvis vi har noe vi kan selge som har veldig stor verdi for storproduksjon. Da er vi tilbake til olje nord for 62. breddegrad og elektrisk kraft som blir produsert i samisk område. Hvis vi stiller det opp mot hverandre og sier enten eller, enten samisk eller kraft, ktaft eller olje, de får velge. Da slipper vi ihvertfall å gå protesttog mot utbygging av sameområder. Hvis ikke samisk blir gjennomført, det er bare det.

Álgus áigon giit Ole Henrik dan buori sárdnis maid doalai dí. Muttu læi dušše dát atte doai'vo gá sán ieš dan atte dát ábba læ vejulaš dan lagamus boatteágis. Ja nub'bi mii vel oanidii mu ságastallan áigi dás, læi Hans Eriksen, Eriksen ii dat diedosge læt dušše dušši dittii dat namma. Álo čábba ságastallamat læt læmaš dás juo áv'dalis ja daggu bák'te sáttan ge sik'kot álo das maid leddjen ái'gun daddjat nu atte ái'gi almake soai'tá læt doar'vái gál'bma minutta. Giitán Inga Juuso, Anna Laila Siri Frogner, Odd Ivar og Balsa dan ávdas maid læt daddjan. Dat læt juo daddjan ænas maid mán gal'gen ja læn hui ilos danin. Muttu Dikkanii gal áigon daddjat atte sán šaddai mannat álgus ja bádii fas sisa, muttu de gal várra læi fer'tet lænsmán'ne gis mannat álgus væhá hæppanit. Muttu dan gal ii diedosge sátté vuor'dit dieggár alla ál'bmus. Mu ædnamis læ frán'skalaš namma, Caravelle, muttu lænsmán'ne gal ii jærran máttán gá mán fránska. Die læ maidáni mutton unna momen'ta dies. De læ Utsi, sán læi buoret ád'ne. Læ gá mis dár'bo sámigillii, jærrá sán. Juo jás mis læ juoi'dá maid mii sáitit vuov'dit mas læ stuorra ár'vo stuorra buvtadussii (produkšuv'dnii). De mii læt fas áljo lut'te dávábæl'de 62. gáv'dudatgrádda ja rávdnji mii šád'dá dak'kut sámi guovloin. Jás divvot dieid buottalágaid ja daddjat atte jágá sámigiella dahje ráv'dnji, ráv'dnji dahje ál'jo, dies áž'žut vál'ljet ja de mii bæssat eret das atte vuos'tehago čájehit rái'dostallama bák'te. Jás sámigiella ii šadda čádahuvvut.

Mary Skoglund.

Jeg er vel ikke den rette til å ta ordet i dette forum som ikke behersker noen av de samiske språkene i Norge. Det har vært et stort savn for meg å ikke kunne samisk. Jeg har mange ganger følt meg som en utlending blant mine egne. Ole Henrik Magga nevnte at det bør arbeides for at det samiske språk bør få samme status. Men jeg vil si det til dere som behersker samisk, kjemp for at det samiske språket skal få overleve, og overføres til kommende generasjoner.

Mán gal várra in livče rievtes álmuš vál'dit sáni dábbe dán báikis, mán gutte in mótté guðe ge diein sámigielain mat læt Norgas. Dat læ læmaš hir'bmat stuorra vá'i vi munne gá in mótté sámigiela. Mánja háve län mán šad' dan dåv' dat iežan degu á'l'guriikalaž žan guov'du min iežamet á'l'bmuid. Ole Henrik Magga namahii atte ber're bar'guuvvut dan baddjelii atte sámigiella oaž'žo statusa. Muttu mán hálidian daddjat diddjiide gæt mät' tibettet sámigiela, bar'get juo dan baddjelii atte sámigiella šad'dá bisohuvvut nu atte viididuvvu ain boatte buolvaide.

Ardis Eriksen:

Jeg tar ordet fordi mange har fremhevret den rollen som skolen spiller for bevaringen av det samiske språket. Og spesielt blir lærerne ganske sterkt kritisert. For sammenhengen sin del må jeg si at jeg er elev ved Tromsø Lærerskole. Det er lærerskole som stadig har fremhevret alt det de har gjort for samisk språk og for samiske distrikt i det hele tatt. Så sent som i høst da de hadde 150 års jubileum, så sto de frem i TV'en og sa at lærerskolen i Tromsø var den som hadde størst betydning for utdanning av samisktalende lærere. Men i praksis, så viser det seg at det er bare tomme talemåter. De sier de gir tilbud om samisk, likevel så lar de være å føre opp samisk som fag på den lista som alle elevene får hvor man skal krysse av hva slags krav man skal velge. På spørsmål om hvorfor samisk ikke var nevnt, så ble det mumlet om ansett for lite nødvendig, liten interesse osv. Men det ble da sagt at selvfølgelig skulle de gjøre sitt beste, og det trodde vi at de gjorde. Så visste det seg ut på våren at de ikke hadde sett om ekstrabevilgning, og de hadde ikke lydt ut stilling ledig for lærer på lærerskolen. Likevel brukte de det som unnskyldning at de ikke fikk tak i lærere og at de ikke hadde økonomiske midler. Enda vet vi det at det står et sted i en slags lov at Tromsø Lærerskole får ekstrabevilgning nettopp for å holde samiske klasser. Først fikk vi vite at vi var for få som hadde valgt samisk, vi var 4 stykker, uten at de sa hvor mange som var nok, hvor mange det måtte være. Senere da vi kanskje begynte å bli før påtrengende for ledelsen, så sa de at nå måtte det sannelig bli slutt på kravene fra samene. Nå var Lærerutdanningen i Alta som hadde samisk og nå var det samisk på universitetet i Tromsø, og da måtte vi ikke komme og forlange samisk på Lærerskolen i Tromsø også. Og angående den pedagogiske siden med hensyn til språkblandingsdistrikt, så må man fundere på hva slags lærere man får til samiske strok. Det skulle vært en selvfolge for en lærerskole i Nord-Norge å undervise slik at lærerne er skikket til å arbeide i samiske strok. For å få saken på gli har Tromsø Sámiid Sær'vi utformet et resolusjonsforslag.

Mán váldán sáni dan dittii gå álot læt čujohan atte skuvlas læ álo dakkamuš diesa atte gát'tet sámigiela. Ja erenoamážit læt šad' dan oappahæddjit oal'le garrisit vái'daluvvut. Mán fer'ten daddjat dan atte mán län oap'pi Tromsø Oappahæd' djiskuvlas. Dat læ Oappahæd' djiskuv'la mii álu læ čujohan buot maid sii læt dakkan sámigiela ja sámiguvoiloid dáfos. Degu mañimus čavča gá læi 150 lagi ávvo. Sii TV ávdas čujoheddje dan atte dát skuv'la ábbanassii læ ge ænemus mærkašan sámigiela oappahæbmái. Muttu muđoid čájeha dát atte die læ dušše guorus ságastallan. Sii daddjet sis læ fáladat sámigillii, muttu sii liiká æi læt biddjan sámigiela lis'tui masa buot oappit gal'get mer'ket daid fágaid maid hálidit. Jæraldakkii manin sámigiella ii læt namahuvvun, de læi vás'tádus dasa atte læ nu unnán dárbašlaš ja unnán læ beruštubmi dasa. Muttu de šaddai velá dad'djut atte sii gáit ge gæč'čalit dakkat dan buot buoremusa das, ja mii gal dieđosge jákkiimet atte nu dat læ. De dat čájehii giđdat atte æi län áccun daid erenoamaš juollodæmit ja æi ge län maidái biddjan virgi rabas oappahæd' djiskuv'lii oappahæd' djin. Muttu almake sii gáit ge adne dan ág'gán atte sii æi län áž'žun oappahæddjiid, æi ge ruđaid dasa, vaiku vel læ ge mutton lágas atte Tromsø Oappahæd' djiskuv'la oaž'žo erenoamaš juollodæmi jus'ta dan dittii gå doallat sámigiel klássaid. Vaiku vel ii län ge daddjun man álo dat gal'ge áv'dal gá læt doar'vái, de mii oaž'žoimet gáit ge dan dieđo skuvlas atte gá mii leimet dušše njælljes mat leimet áccan, de dat læi unnán. Mañimus mii álgimet bære haga gævvat baddjelii, de cel'ke middjiide atte dál dii eppet galga šat gáj'bidit nu bære haga álo, gá dat sámigiel oappahæbmi læ dál sikke Álahæjo Oappahæd' djiskuvlas ja universitetts Tromsøs.

Edel Hætta Eriksen:

Lærersituasjonen er den største bøygen. Vi må gi uttrykk for, på dette landsmøte, at lærertilgangen må stimuleres både ved Alta og Tromsø Lærerskole. Foreldrene står også ofte overfor vanskelig valg.

(Ikke kommet på bånd, tatt fra protokollen.)

Martha Jåma:

Siden Ella Holm Bull er dratt, så får jeg si noen ord. Jeg ber om unnskyldning for at jeg ikke snakker sør-samisk. Da jeg begynte på skolen, snakket jeg samisk. Men der hørte vi samebarn at hvis vi snakket

samisk var vi mindre flinke. Jeg skal redegjøre for skolesituasjonen sørpå. Skolen på Snåsa har 2 uketimer i samisk. En dråpe i havet. De foreldre som sender barna til Snåsa, mener at de har gjort det de har kunnet. Verre er det med de hjem der man ikke er særlig bevisst. På internatet må det arbeide samer. Vi har et ferskt eksempel i Snåsa, hvor en same søkte, men en norskthalende gikk foran. Jeg mener at sammen hadde størst ansienitet på grunn av

1. Han var same
2. hadde arbeidet 2 år på inernatet.

Ella Holm Bull sier at vi ikke er villig til å holde kurs for norskthalende, men jeg mener at kursene bør være åpne for alle. Det er galt hvis ikke de får mulighet for å lære seg samisk. Jeg har en henstilling til landsmøte og til Utdanningsrådet, at dere må propagandere for samisk skoleforhold, og glem ikke sørsamene.

(Ikke kommet på bånn, tatt fra protokollen.)

John Henrik Eira:

(Sekretæren gjøres oppmerksom på at dette ikke blir oversatt til norsk og sekretæren får ikke anledning til å skrive dette ned.)

Anne Hætta:

Takker Ole Henrik Magga for det fine foredraget. Hva er det som har gjort at samisk har så lav status? Dere som er unge, må huske å lære deres barn samisk. Angående samisk avis må det være klart at avisens språk skal være samisk.

(Ikke kommet på bånd, tatt fra protokollen.)

CÆL'KĀMUS ÁVII'SAĀŠ'ŠĀI

Odd Ivar Solbakk:

Es'ke guoskahuvvui Áv'lá Mággá ságastallan maŋŋá sámiávii'sa ja ávžohuvvui maidái ávtas gæs læi sádnivuorro dábbe atte ber'rešii buk'tut evtehus jakkičoak'kimis atte må dát čoak'kin gæč'čá dien ávii'savuoddodæmi. Ja danin må dátton buk'tit dán evtehusa resolušuv'dnan:

CÆL'KĀMUS ÁVII'SAĀŠ'ŠĀI

Norga Sámiid Ríkasær'vi jakkečoak'kin, Arbores 20. - 22. gæsemános 1977 cæl'ká ávii'saás'šái: Ávii'sa sámiide læ ávii'sa sámigillii. Riikačoak'kin doar'jo ásahæme sámeáviisa dan vuodo ala, ja dát'to atte láv'degåd'di mii ál'bmutčoak'kimis Kárášjágas nammaduvvui 1.4.77 fargamusat buvtášii dievašlaš evtuhusa áviisa lágidæbmái.

Riikačoak'kin oavilda atte min ádnás gielladilálašvuotta, dakká atte sámegielalaš áviisa sáttášii læt gas'kaoabmin giela suoddjalusas ja maidái dán árvo lák'temin bajit dássái, dan sæmmás gå mis læ dár'bo luottádat'ti juokkiid.

Etter at Ole Henrik Magga hadde sitt innlegg, så ble det nevnt en del om etablering av samisk avis. I den forbindelse ble det også fra talestolen anmodet om at det bør komme resolusjonsforslag i fra landsmøte hvordan dette møtet ser på avissituasjonen eller på det som ble gjort i Karasjok i april angående etableringen av en samisk avis. På basis av det, så tør vi fremlegge forslag til resolusjon:

NSR's landsmøte samlet i Hattfjelldal 20. - 22. juni 1977 vil uttale følgende om avissaken:

En avis for samene er en avis på samisk. Landsmøte vil på dette grunnlag støtte etableringen av en sameavis og ber om at komitéen oppnevnt på folkemøtet i Karasjok 1.4.77 snarest legger frem et forslag i denne forbindelse. Landsmøtet mener at en avis på samisk vil være et redskap i språkvernet og høyne språkets status samtidig som det vil være en seriøs formidler om saker som angår samene.

FORSLAGET BLIR SENDT TIL REDAKSJONSKOMITÉEN

5 ELLER 7 MEDLEMMER I STYRET; uten dagsorden

Leif Dunfjeld:

Ved behandling av årsmeldingen ble styresammensetningen nevnt. Valgkomitéen må ha retningslinje for å kunne gi innstilling. Forslaget om økning av styresammensetning var fremmet av Unjárga Sámiid Sær'vi. En økning fra 5 til 7 styremedlemmer, medfører kostnadsøkning på minimum 20 000.- maksimum 50 000.-, avhengig av antall styremøter.

(Ikke kommet på bånd, tatt fra protokollen.)

Leif Halonen:

Læ guok'te oaino dán gážaldagas gå læ boattán nu gukkás atte gal'gá gå viididit stivra vai ii. Dat læ dat atte jás stiv'ra viididuvvu, de mii diettit atte læ buoret vejulašvuotta oaž'žot á'l'bmuid juokke guovloin NSR-stiv'rii. Mán jákkán dat læ buorre gal stivra bar'gui. Dat šad'dá buoret báikiide mat læt álgubael'de Guov'dagæino ja Gárášjága. Muttu gå mii á'l'git guorahallat vähä dár'kilæbbut dan, de gal'gat gæč'čat man álo dát mák'sá. Mii gulaimet es'ke Leif Dunfjeld mui'talii atte dat šad'dá mák'sit unnimus 20 000.- kruvno, ænemus 50 000.- kruvno, gážaldat man álo stiv'račoak'kimat dál'lujit jakkái. Ja de jærrat mii atte læ gå mis várri, bære dan dittii atte gal'get læt 7 á'l'bmu stivras dan ek'tui gå 5 dál, mák'sit ænemus 50 000.- kruvno dan budšætta vejulašvuodain mat mis dál læt. Mán gal bælistan jákkán mis læt ærá vejulašvuodat NSR bargo buoridit. Dat læt juo namahuvvun dás moad'de ássi, dat læ čál'lingåddi buoridit ja atte láv'digåddiide ad'dit bar'govejulašvuodaid. Jás láv'digåddit alma lákkái besset bar'gat, dain læt budšerejuvvun ruđat, mán jákkán atte láv'digåddit sá'tet juoga buori dakkat NSR'ii. Nu atte mán maid læn ávtaoai'vilis daiguin mat læmaš áv'dal, atte mii æt dán háve viidit, atte mii dik'tit dan árrot das'sá gå fas boattá dat gál'bádus. Muttu mán maid doaivon dán lákkái atte mii dál æt galga dán daddjat atte gal'gá fas boattit boatte jakkičoak'kimii bajás, muttu mán jákkán atte mii gal'gat dik'tit báikálašserviid ieža buk'tit dán gážaldaga fas maŋnil bajás NSR'ii, nu atte ii galga læt jakkásáš ságastallan dan atte gal'gá gå 5 dahje 7 á'l'bmu. Jás báikálaš særvit ieža æi hálit atte gal'get 7 á'l'bmu stivras, de ii galga jakkičoak'kin dás á'l'git daddjat atte dal mii dal biddjat gal 7 dan dittii, vaiku læt ái'rasat báikálaš serviin.

Det er to syn som må være gjeldende i denne saken. Ved utvidelse av styret, så vet vi at vi vil kunne få et større distrikts representasjon i blant styret, vi vil kunne få en bredere debatt innad i styret. Det er klart at dette er positive ting at man kan trekke inn områder som ligger utenfor Kautokeino og Karasjok, sentrale bosettingsområder. Men så vet vi samtidig, som Leif Dunfjeld fortalte, at det koster minimum 20 000.- kr., maksimum 50 000.- kr., avhengig av hvor mange styremøter man har. Så stiller man seg det spørsmålet at har man råd til i den budsjetttsituasjon som NSR har vært inne i et par år nå, har vi råd til å, la oss si 50 000.- kr., sette inn 50 000.- kr. til at styret blir utvidet fra 5 til 7. Personlig tror jeg ikke at man har det. Jeg tror det finnes andre måter å gjøre dette på. Det er flere som har nevnt forskjellige måter. Jeg tror at det som nevnt at styrking av sekretariatet, er vel så viktig. Og videre at man får faste budsjetterte midler til komitéene for å arbeide. Og jeg tror personlig at hvis komitéene får arbeidsmuligheter med fast budsjetterte midler, så vil NSR kunne fungere like bra med 5 styrerrepresentanter som med 7, kanskje vel så det.

Odd Ivar Solbakk:

Mán leddjen gal álgus juo sittan sáni gå mán gal in oaine atte riikasær'vi ád'ne sá'tá mænnodit atte gal'get gå šad'dat 7 miellatto stiv'rii vai æi. Gå mán gal ád'den njuolgadusaid nu atte stiv'ra fer'te vuos riikasærvís læt mænnodan dien ja buk'tán čiel' ga evtehusa ja dat læ maidái atte dat læ áš'šilista al'de, ja de buk'tá su oai'vila gal'get gå čieža vai æi. Mu mielas gal ii áru dætalaš ruttagážaldaga diesa biddjat nu stuorrán, gå dat læ čielgas jás læ dárbashaš oaž'žot 7 á'l'bmu diesa, de ruđa gal várра dasa fer'te gáv'dnat. Nub'bi vuogasvuotta læ dasa atte 7, dat læ dat atte 3 šad'det dušše bar'goláv'digád'dái dalle dábálažžat, ja dat mieldisbuk'tá atte æmbu šad'det bar'goláv'digåddi čoak'kimat ja stiv'račoak'kimat dalle šad'det diedosge uccit. Nu må ád'ne, de læt 3'as bar'goláv'digåddis ja 5'as buokkanassii stivras nu atte ássi mat læt mænnoduvvun bar'goláv'digåddis, læ sæmmá gå ænetlákko stiv'rii duv'dujuvvu áv'dan nu atte dat læ juo čiel'gasit gå boattá stiv'rii bar'goláv'digád'di.

Jeg antar at vi egentlig ikke har på basis av vedtektenes anledning idag til å drøfte om hvorvidt vi skal få 7 eller 5 styremedlemmer i NSR, for slik jeg har tolket vedtektenes, så må vel styret først behandle en vedtektsendring og komme med en innstilling overfor NSR ved siden av at det selvfølgelig må stå på sakslista før behandlingen av en vedtektsendring kan gjøres, for dette er jo en vedtektsendring. Dette med at pengene skal være så viktig i forhold til en utvidelse, det tror jeg at vi bør kutte ut rett og slett, for

det bør ikke være utslagsgivende i et viktig arbeid som NSR utfører. Dersom det er behov for flere, så skal vi nok klare å få endene til å møtes. Det blir allikevel ikke så store beløp det her er snakk om. Til dette med at sørsamene får bedre representasjon ved utvidelse til 7, det er ikke gitt. Da må det i tilfelle en vedtektsendring igjen om at sørsamene bør ha, f.eks. 3 medlemmer i et styre på 7 før man har garanti fra NSR om at sørsamene skal få sin representasjon. Altså selv det at sørsamene får en bedre representasjon ved 7, det er ikke gitt dersom styret blir utvidet idag.

Anders Somby:

Mu mielas dat ii læt gážaldat dán guovte tállas 7 dahje 5 nu mā soabmásat dás árrut nu čiel'gasit viggahämen. Mu mielas læ gážaldat atte man vii'dát gal'gá stiv'ra állit á'l'bmuid dáfos, ja maidái atte gal'gá oaž'zot válidi dáná atte juoga lákkái mænnodit. Mu muielas šaddašii stivra bar'go várra álo buorebut jás ážžušii miettá sámi guovlos stiv'ralattoid ja dat læ dieđosge dalle buorebut vejulašvuotta oaž'zot miettá sámiguovlo, muttu dat ii læt dat ge, jás læ mak'ká čieža viða saddjái. Mu mielas ii árulämen riek'ta jás mak'ká gal'gá á'l'git biddjat čál'lingáddi hál'dui atte dat mak'ká livčii sæmmá buorre gá 5 stiv'ralatto, das gá mán jákkán dalle šaddašii NSR æmbu daggár atte dat læ stiv'ra mii læ NSR, dat viða á'l'bmú stiv'ra, ja čál'lingáddi ja báikálaš særvit læt velá juoi'dá mat læt fáros. Mu mielas gal galgašeddje oaž'zot dan lákkái atte nu álo viidudagaid gæč'čalit gák'čat gá vejulaš. Ja mán maid leddjen ái'gun daddjat dan sæmmá gá Odd Ivar ge lágai atte dalle šad'det æmbu bar'goláv'digáddi čoak'kimat ja doai'vomis uccit stiv'račoak'kimat.

Jeg mener at man er i stand til å dekke større områder innen de samiske strøk hvis man går inn for 7 istedenfor 5 styremedlemmer. Det er fakta i korthet.

AVSTEMMING

Voteringen har vist at landsmøtet går inn for at styresammensettingen blir slik den har vært hittil, mot 8 stemmer.

Aslak Nils Sara:

Mán galgan dál hálestit dan gážaldaga birra: Sámiid boatteáigi æláhus politii'ka. Mán dajan vuos vähá mā dát áš'ši læ dán ráddjái mænnoduvvun. Nu gá diettibettet dii'bmá vál'dujuvvi gážaldat Sámi konferansas gás læ oai'vegážaldat sámi æláhus vuogit, ja gás šaddai ár'valuvvut man dætalaš livčii oaž'zot čiel'gasin maid sámi guovlot dahje sámít ieža oaivildit boatteáigi æláhus politiika bæles. Sámiráddi læ ávžohan Sámi Institut'ui atte ii gá dat sátté vál'dit baddjelasat ja «koordineret» dán bargo ávtas sámi vál'doororganisašuvnaiguin. Dat bar'go læ dál jádos ja oaž'zó daddjat dás læ vuostaš oassi dán bargas, dát sárdnos læ čál'lun dan dittii.

Innledningsvis vil jeg si at dette spørsmålet om sameområdene fremtidige næringspolitikk ble i grunnen tatt opp i fjor på Den Nordiske Samekonferansen i Enare der hovedtema var samisk næringstradisjoner. Der oppsto tanker om at det var nødvendig å utarbeide et næringspolitisk program i sameområdene. Nordisk Sameråd har videreført denne saken og har anmodet Instituttet om å koordinere arbeidet i samarbeid med og i samråd med hovedorganisasjonene. Dette her er da første skritt i dette arbeidet.

SAMENES NÆRINGS POLITISK PROGRAM

Aslak Nils Sara

I. Fremtidig næringspolitikk i sameområdene

1. Samisk næringspolitikk må ta utgangspunkt i det totale samisk miljøbegrep.

Dette miljøbegrep er dannet ut fra samenes nære kontakt med naturen gjennom tidene og de muligheter som landområdene gir for livets opphold. Næringsstrukturen er dannet ut fra de økologiske forhold og tilpasset i en økologisk balanse mellom hva naturen kan gi og hvordan mennesket mest rasjonelt kan utnytte muligheter i naturen i forhold til naturens produksjonskapasitet.

Kulturtradisjoner lærer oss hvordan vi skal bruke naturen og ikke forbruke den. Samene har fra gammelt av oppfattet mennesket som en del av økosystemet og dette gjør at kulturlivet er levende ved at den alltid gir mennesket mulighet til å innrette seg i forhold til de forskjellige naturgitte forhold og ved at den gir mennesket mulighet til å tilegne seg nye kunnskaper som gjør det mulig å nyttiggjøre seg av muligheter som finnes for å overleve.

Språket er et nødvendig middel i overføring av viden og lærdom fra generasjon til generasjon og holder derfor kontinuiteten i kulturendringer samtidig som språket gir uttrykk for hvordan mennesket oppfatter sin plass og sitt ansvar i økosystemet.

Sosialmiljøet hos samene, forholdet for et individ til andre, vil lett registrere endringer både i naturmiljøet, endringer i kulturelementer og også i språket. Dette vil alltid bære preg av hvilket naturgrunnlag mennesket har for livets opphold og kulturlivets verdinormeringer.

Samenes samfunnsmodell har alltid vært preget av økologiske tenkesett og dette representerer et miljøbegrep som inneholder minst fire viktige komponenter.

- a. Naturmiljøet
- b. Det kulturelle miljøet
- c. Sosialmiljøet
- d. Språkmiljøet

Disse fire komponentene i det samiske miljøbegrep er knyttet i helhet og må derfor alltid vurderes samlet.

Forandringer i et av komponentene vil si forandringer i hele det samiske miljøbegrep.

Derfor må vi ved diskusjon av næringspolitiske tiltak og ved prioritering av disse, vurdere hvilke konsekvenser disse har for den kulturelle, sosiale, språklige og utdanningsmessige situasjon for samene.

2. Sikre og forebygge grunnlaget for produksjon av råmaterialet

Dersom basisnæringene (jordbruk, fiske, reindrift) og andre utmarksnæringene fortsatt skal kunne gi en positiv utvikling (økt matproduksjon) og styrkes, må grunnlaget for produksjonen sikres.

Jeg vil nevne en del momenter som bør inngå i en plan som tar sikte på å forebygge svikten i produksjonsgrunnlaget:

- Nødvendig arealer (mark og vatn) må sikres for næringene.
- Gjødsling av beitemarker og multemyrer.
- Rydding av beovokst småkratt på vinterbeiteområder for rein.
- Bekjempelse av sykdommer på husdyr og rein.
- Kultivering av elver og fiskevann samt utsetting av fiskeyngel.
- Freding av gyteplasser for havfiske.
- Unngå forurensning av produksjonsområder.
- Oppdrett av fisk.
- Oppdrett av pelsdyr.
- Bedre forhold for variert grønnsakdyrkning.
- Innen jordbruket oppmuntre til større mengde kjøttproduksjon:
 - a. storfe
 - b. gris
 - c. sau
 - d. fjærkre

3. Vareproduksjon, videreførsel og industri

Dette punkt bør diskuteres ut fra tre hovedkategorier:

- a. vareproduksjon som er bygget på råmateriale som finnes i området
- b. produksjon som er basert på innføring av råprodukt eller materiale
- c. storindustri, vannkraftutbygging og masseturisme.

Ad. a:

Vi bør få bedre kjennskap til de muligheter som finnes i videre foredling av produkter i jordbruk, fiske og reindrift og ved annen utnytting av utmark.

Det vil være nødvendig å utarbeide en oversikt av ideer som kunne gi grunnlag for nærmere vurdering av konkrete tiltak.

Eksempler på dette:

- Samiskmat kjøkken.

Dette kan produsere og markedsføre halvferdige og ferdige kjøtt- og fiskeprodukter. Av bær kan produseres f.eks. forskjellige typer porsjonspakker til bestemte formål.

I hjemmene rundt omkring finner vi mange gode kjøtt- og fiskeretter som kan klassifiseres som spesielle delikatesser ved markedsføring.

Industrielt kunne disse fremstilles med enkle tekniske hjelpemidler. Det som krever spesialstudie er emballasjen som omgir produktene.

- Skinnberederi eller garveri.

For jevn sysselsetting kan dette kombineres med andre aktiviteter, f.eks. med prepareringsarbeid og med materiallager for husflidsartikler.

- Duoddjiproduksjon.

Hvordan dette kan organiseres bør bygges på de tradisjoner som finnes og på den erfaring vi har idag av dette arbeid. Vi har nå fått egen duoddjiorganisasjon som bør kunne komme med konkrete forslag.

- Slakterier og feltstasjoner tilpasses næringsvirksomhet og betjene flest behov.

Slakteriene bør ha en flersidig funksjon. De må kunne ta i mot variert utvalg av produkter, de må kunne fungere som et ledd i distribusjon og markedsføring av forskjellige produkter og de må ha en del service tilbud til produsenter og til de som arbeider med videreførelsing av produkter som går gjennom slakterier eller feltstasjoner, f.eks. lagrings- og kjølemuligheter for produkter.

Ad. b:

- Industriell delproduksjon av bestemte komponenter, f.eks. innen mekanikk, elektronikk og teknologibransjen.
- Bygge- og anleggsvirksomhet. Delproduksjon for dette formål.

Den del av produksjonen som er basert på innføring av råproduktet eller materialer utenfra må hovedsakelig være tilpasset det overskudd av arbeidskraft som finnes i området, men også tilpasset stedets miljø og i enkelte tilfeller også de behov som området selv har for produktet.

Dette må være industri som ikke har uheldig forurensende virkning på mark, luft og vann.

Ad. c:

Industriativirksomhet som kan komme i konflikt med primærnæringene må bygges i den utstrekning og i områder slik at konfliktsituasjoner ikke oppstår.

Dette innebærer at det er primærnæringene som prioritertes i områdene og at den type industri som har uheldig virkning på primærnæringene må tilpasses denne prioritering. Dette er et viktig politisk prinsipp.

Til den type aktivitet tilhører bl.a. bergverksindustri, vannkraftutbygginger og masseturisme i utkant.

4. Administrasjon og service

En aktiv næringsvirksomhet krever tilbud om ekspertise og service bl.a. til:

- planlegging
- næringsøkonomisk vurdering av tiltakene
- gjennomføring av tiltakene

Slik servicetilbud bør finnes innen kommunene for derved å fremme variert næringsliv. For å oppnå denne målsetning bør bl.a. følgende konkrete tiltak utbygges i kommunene eller i distrikter:

utmarkskontor som kan tilby både faglig og praktisk veiledning til utøvere

- planlegger som koordinerer offentlig saksbehandling og kartlegger finansieringsmuligheter for til takene
- administrasjonen må kunne gi kundeservice i et tospråklig miljø
- tilbud om regnskapsplanlegging og regnskapsføring
- serviceverksted for maskinhold til næringen, f.eks. landbruksmaskiner og snescootere.

5. Arbeidsmarked, rekruttering av arbeidskraft og informasjon

Det synes å være helt åpenbart at aktiv næringsvirksomhet avhenger av forskjellige typer nøkkelpersonell som vi mangler i sameområdene, mens behovet for disse øker. Dette nøkkelpersonell kan grovt deles opp i fire kategorier:

- ledere (administrasjons- og fagledere)
- kulturarbeidere (skribenter, organisatører, miljøarbeidere, kursledere)
- fagfolk (næringsekspertar, planlegger)
- servicepersonell (regnskaps- og forretningsførere, teknikere, kontor- og undervisningspersonell).

Tiltak for å rekruttere denne arbeidskraften:

- bred informasjon overfor de aktuelle utdanningssøkende om den fremtidige næringsvirksomhet og behovene for den i sameområdene
- virke til at utdanningsinstitusjoner tar hensyn til denne næringspolitikken i sine utdanningsplaner
- skape utdanningsstipendier innen de forskjellige næringskategorier og utvide rammen for eksisterende ordninger
- innebygge i prosjekter mulighet for å utdanne prosjektpersonalet
- skape studieplasser
- informasjon må være en naturlig del i en hver virksomhet eller i et hvert prosjekt.

6. *Utdanning og skolering*

- Målsetting og intensjonen i NOU 1975:37 om VIDEREGÅENDE OPPLÆRING FOR SAMER gjennomføres i den videregående næringsopplæring i sameområdene.
- Utredningene (NOU 1975:37) forslag til yrkesrettet kursvirksomhet gjennomføres
- I yrkesopplæringen og kursvirksomhet bør også følgende emner inngå:
 - a. økologi og ressurslære
 - b. administrasjon: lover, forordninger og organisasjon
 - c. økonomi og regnskap
 - d. arbeidslære og teknisk anlegg
 - e. duoddji
 - f. samisk språkkurs både for samisktalende og ikke samisktalende
 - g. bygg

7. *Kapitalgrunnlaget*

Det tilføres idag betydelig kapital gjennom kreditt-, skatte- og næringspolitiske tiltak, som fondsmidler, for styrking og utbygging av kapitalgrunnlaget til næringsvirksomhet i distriktene.

Det behøves en bedre koordinering av offentlige midler til de samiske områdene og det må stilles tre hovedprinsipper i dette arbeidet:

- at offentlige midler skal komme et bredest mulig lag av befolkningen til gode.'
- at prioritering av økonomiske innsats må først og fremst settes inn på de svakeste ledd i den «økonomiske kjeden» eller på ledd som virker hemmende på en variert næringsvirksomhet
- at det i styringsorganer for disponering av offentlige midler i sameområdene er majoriteten som representerer de offisielle samepolitiske organer.

Utviklingsfondet for de sentrale samiske bosettingsområder får en permanent ordning til *næringsfondet for de samiske bosettingsområder*.

8. *Salg, etterspørsel, status og reklame*

- Salgsapparatet for produkter produsert i områdene utbygges.
 - I Finnmark må dette sees i sammenheng med bl.a. organisering av slakteriene.
- Produktutvikling av forskjellige matvarer.
 - En viktig del av dette er å studere emballasje som både passer til produktet og selger dette.
- Kjøtt, fiske og bærprodukter fra sameområdene har tradisjonelt hatt høy kvalitet og status. Dette må ivaretas ved bearbeidelse av produkter og bygges på samisk kvalitetstradisjoner.
- Produkter produsert i sameområdene kan oppfattes som vanlige «hverdagsvarer» av områdets konsumenter og av andre som spesialiteter eller «villmarksprodukter». Markedsføringen må avpasses etter dette slik at denne status opprettholdes.
- Det bør engasjeres ekspert til å arbeide med produktutvikling og design for duoddjiprodukter.
- Kvalitetsmerke på produkter.
- Sameområdene har status både for næringsutnyttelse og for rekreasjon-fritidsutnyttelse.
 - Det bør derfor være en bedre organisering til, slik at disse interesser ikke kollidører, spesielt at næringsutnyttelsen ikke hindres.

II Rettigheter

- Rettstilling for å sikre samisk næringsutøvelse og samisk kultur må bygges på prinsippet om
- at lover og bestemmelser skal være en beskyttelse av rettigheter som samene har ervervet ved alders tids bruk
 - at lover og bestemmelser bygger på gammel samisk rettsoppfatning
 - at lovgiveren eller lovene skal ikke kunne frata eller innskrenke hevdvunnen bruksrett.

Det utredningsarbeid som pågår omkring samisk rettighetsspørsmål må etter min mening munne ut i en

- lov om beskyttelse av samebefolkningen.

Dette må ikke være en detaljlov, men en lov som slår fast viktige prinsipper om:

1. Samenes tilknytning og status til sameområdene.
2. Disposisjon og bruk av naturressurser i sine områder.
3. Samefond for støtte til næring og kultur.
4. Språkets status i offentlig administrasjon og i undervisning.
5. Forvaltning av rettigheter og fondsmidler.

III. Konklusjon

For å sikre økonomisk trygghet for sameområdene og trygghet ovenfor rettsvesenet samt at samisk kultur og samfunnsliv skal få utvikle seg i pakt med samenes ønsker og behov, så må det samepolitiske arbeid ha som mål å

- få igang konkrete tiltak som sikrer mot at naturgrunnlaget for næringene forringes
- virke til at lover og bestemmelser sikrer samenes hevdvunnen bruksrett i områdene
- virke til at det innenfor hvert land reises tilstrekkelig fondsmidler for samisk nærings- og kulturvirk somhet.

DISKUSJONER ETTER ASLAK NILS SARAS FOREDRAG:

Ingvar Åhren:

Det er bra at jeg får hjelp med tolkingen av Ole Henrik Buljo som også er med i styret for Nordisk Samisk Institutt. Innom instituttet har vi to prosjekt som er i virksomhet som har mere anknytning til det foredraget som Aslak Nils nettopp holdt. Det er historisk-juridisk prosjekt som ledes av en ledningsgruppe bestående av professor Knut Bergsland, sameombudsmann Tomas Cramér og professor Veikko Hyvänen. De har til sin hjelp også assistenter, og med en virksomhet som prosjektet har idag, så finnes assistenter engasjert både i Sverige, Norge og Finland. Det andre prosjektet er det som kalles for miljøprosjektet og det har frem til idag blitt ledet av meg. I det historisk-juridiske prosjektet, så forsøker man å gå så langt tilbake som mulig i historisk-juridisk kildemateriale for å se hvordan samenes urgammel rett er blitt behandlet av f.eks. domstoler, domstolbehandlinger. Man har i første hand konsentrert seg om området gamle Torne lappmark. I dette miljøprosjektet, så er det meningen at vi så smått skal kunne komme fram til et spesielt program som skulle da kunne anvendes som et middel for den samiske organisasjonen for å bevare de samiske områdene. Hva vi egentlig også skulle hatt midler til, det skulle være at man også kunne hatt et prosjekt som har gått inn mere på næringsvirksomheten innom de samiske områdene. Nu har Aslak Nils Sara endog selv lagt ned arbeide på just den delen. Vi får håpe at vi så småningom med disse her tre delene skal kunne komme fram til en forslag som man skal kunne legge fram for de samiske organisasjonene. Jeg vil spesielt peke på den delen av Aslak Nils' foredrag som finnes på side 7. Han gir et forslag om at man får få en overgripende lovstiftning for den samiske befolkning. Det er ikke noe nytt forslag eller noen ny diskusjon egentlig om man ser til den behandling av dette spørsmålet som har vært i Finland gjennom samekomitéens arbeid der man har lagt fram et forslag som går i den retningen. Og motsvarende diskusjon er også blitt ført på svensk side i og med Sameutredningens arbeid, altså en statlig utredning som har lagt fram visse forslag til forbedring av den samiske befolkning eller de kulturelle spørsmål i Sverige. Jeg tror det er nødvendig, for ikke å splitte opp denne diskusjonen i hvert land for seg at man fører denne diskusjonen over riksgrensene. Det er nødvendig da at man engasjerer riksorganisasjonene som finnes i denne her diskusjonen. Om det så å si er bra å gå fram og forsøke å skape en overgripende lov og utifra den, så skulle man da kunne formulere spesielle lovstiftning som kan være indikativt på en næringslovstiftning som f.eks. reinnæringsloven som vi har idag, men det kan også gjelde annen lovstiftning, som f.eks. i detalj skulle kunne formulere språket, hvordan det skal kunne anvendes, hvordan skolepolitikken skal kunne være utformet. Men disse delene

hver for seg skal så å si være oppbygd gjennom en overbyggende lovstiftning. Ser man nærmere på disse punktene som finnes på side 7, så er det nødvendig for instituttet i det arbeid å få organisasjonenes og den samiske befolkningens reaksjon på disse forslagene.

Så ville jeg ta opp en spesiell sak som finnes på side 5 i Aslak Nils' ~~for~~drag. Det er det som gjelder utdanning, punkt 6. Det er riktig som Aslak Nils her har tatt opp som et spesielt punkt, for dette her er jo et viktig middel for oss å komme fram i vårt arbeid at vi så å si har redskap i våre hender når det gjelder utdanningsspørsmålene. Det er viktig at vi selv forfogger over utdanningsinstitusjoner, at vi selv har disse skolene som gjennomfører spesiell samisk utdanning. Så vidt jeg vet, så finnes bare en slik institusjon og det er da Samernas Folkhögskola i Jokkmokk. Nå har den befunnet seg i en oppbyggingsfase under 5 år, og vi har litt etter litt fått et samisk tilbud når det gjelder kursvirksomhet på skolen. De punktene som Aslak Nils har tatt opp under betegnelsene a, b, c osv., så har vi nå det gjelder Samernas Folkhögskola i Jokkmokk kurser som er oppbygd presis etter de punktene, unntatt den siste som gjelder byggevirksomhet. Der har vi idag ingen tilbud om kurs. For de som vil vite mer om skolen og de kurstilbud som de har, så finnes det brosjyrer her som dere kan se nærmere på. Jeg vil bare poengtere at man har ikke hatt det klart for seg fra samenes side om hvor pass viktig det er å ha disse her utdanningsinstitusjonene. Samernas Folkhögskola har vært i virksomhet fra begynnelsen av 1940-tallet, men det er først de seneste årene man fra samenes side har forstått at man her har en viktig institusjon å slå vakt om og man også ser til at man anvender den som et redskap i den politiske virksomheten.

Dat læ buorre gā mān oažzon dul'kavækki ja mii læ maid miel'de Dávvi Riikaid Sámi Institutta stivras. Instituttas mis lət guok'te áv'daevtuhusa (prošævtä) mat lət hui lakka jus'ta dan maid Áslat Niilas læ dás mui'talan. Dat læ historjalaš ja juridiikalaš prošæk'ta mii jádihuvvu profes'soris Knut Bergsland, sámiáirasis (sameombudsmann) Tomas Cramér ja profes'soris Veikko Hyvánen. Sis lət fas sin vækkit ja dan bargos mii dál læ, de lət vækkehæddjít sikke Ruotas, Norgas ja Suomas. Dat nub'bi bar'goássudat læ dat mii gāččuduvvu birasbar'goprošæk'ta ja dán bævi ráddjái læ dat jádihuvvun mus. Historjalaš-juridiikalaš prošævtas gæččalit mannat maŋás guv'lui nu gukkás gā læ vejulaš ja gæččat dābbe mā dat læ mænnoduvvun sámi áššiiguin maidái duobmostuoloid ávdas. Vuostazeddiin dat lət erenoamážit bar'guuvvun dieggú dan Torneå sámiædnama báikis. Dán birasgåd'iprošævtas lə oai'vil atte čák'ket diedoid mat sá'tet lət njuolgadussan maidái vii'dásæbbut væk'kin sámiorganisašuv'dni gā guos'ká suoddjalit sámiguovloid. Masa mii maidái galgašeimet ruðaid oaž'zot, dat lət daggár prošæk'tii mii æmbu njul'gestaga manná æláhusvejulašuodaide sámiguovloin. Jus'ta dien oasis læ Áslat Niilas ieš biddjan álo bargo. Mán doaivon atte gal'gá menestuvvat farga atte mii dieiguin ássudagaiguin sá'ttit buk'tit áv'dan evtuhusa sámiorganisašuvnaide. Mán hálliidan čujohit mutton oassái Áslat Niilasa ságastallamis mii gáv'dnu 7. siidos, das gás čujoha lága hárrái atte galgašii lága bák'te sá'ttit gát'tet sámi á'l'bmuta. Dat ii lət gal diedosge mikkige áddasiid dát gā dat lət maidái Suomas jus'ta dat sæmmá ságastallun. Sæmmá lagaš oai'vílat lət læmaš maidái Ruotabæl'de gā lət ad'dán cælkámusa Ruota sámičielgadussi. Vai ii dán ságastallama båt'ke sierra ieš guđet rii'kii, de lət ávkálaš fievrídit dán ságastallama baddjel rájáid, de lət dárbašlaš dalle oaž'zot miel'de daid riikaorganisašuvnaid mat lət, dien ságastallamii. Buot dieid bargoid sáttášii fievrídit ávtain stuorra sær'vamin. Hálliidan čoag'gá 7 gæččat mas lət dárbašlaš Sámi Institut'tii atte oaž'zot rikkasærví ja sámiál'bmuta oai'viliid daid hárrái. De mán hálliidan gáit vál'dit bajás ávta bit'tá mii læ 5. siidos Áslat Niilasa ságastallamis. Dat lət dat mii guos'ká oappahussii, 6. čoag'gás. Dat lət duotta atte lət dárbašlaš vál'dit dan degu sierranas oassin danin gā lət dárbašlaš atte mii ieža sá'ttit gævahit oappahus bargo. Dat lət dárbašlaš atte mii ieža stiv'ret dáid skuvlaid main lət sámioap'pa. Dađimiel'de gā mán diedán, de gáv'dnu dušše ák'ta dieggár skuv'la, Sámiid Ál'bmutalla Skuv'la Jåkkamákkis. Dat lət dál læmaš bajás huk'sejumi vuol'de dán maŋimus 5 jagi. Mii lət dál juk'san sámi fálaldagaid gā guos'ká gursaide. De daid ássiid maid Áslat Niilas læ vál'dán daid mærkašumiid vuol'de a, b, c, j.n.v. Gá guos'ká Jåkkamákkis Sámiid ál'bmutalla Skuv'lii, de mis lət visut diet sisafievríduvvun skuv'lii, ærret dat maŋimus ássudat mii namaha huk'sema. Dain gæin lət hálló diettit ænet daid vejulašuodaid birra mat gáv'dnuuit skuvlas, de lət brošyrat dás. De lət degu sámiid gaskas ii lət læmaš nu dætalaš áv'dal atte ságastallat daid sámi skuvlaid birra ja diedostit, lət æska daid maŋimus jagi sis'te fuomáašan atte dat lət dárbašlaš.

Olav Dikkanen:

Nordisk Sameråd, Sámiráddi, har utnevnt et utvalg for nærings- og miljøspørsmål og jeg har fått til oppgave å sammenkalte til møte og det blir da gjort etter disse landsmøtene. Da begynner vi å arbeide, og møtet blir i august måned. Det er 3 fra hvert land med i utvalget.

Først vil jeg få lov å takke Aslak Nils for det fine dokumentet han har lagt frem her. Dere ser øverst her: «Fremtidig næringspolitikk i sameområdene», det er vel da ment over landegrensene også. Jeg skal ikke snakke mer om det, for Leif Halonen har i morgen innlegg om Samerådet.

Vi har fått Utviklingsfond og det kjenner vi godt til i sameområder, og den er kommet ganske godt i gang. Jeg skal berøre noen spørsmål der, fordi der jeg kommer fra, det er typisk sjøsamekommune. Der

måtte fondet ut og innhente uttalelser fra kommunen, det gjaldt innkjøp av fiskeredskaper. Der gikk Nesseby formannskap imot å gi støtte til innkjøp av fiskeredskaper, mens andre kommuner har støttet fiskernes krav og de får. Den ene kommunen får ikke og de andre får. I St. meld. står det at samene selv skal være med å bestemme hvilke områder og hvordan midlene skal brukes. Dette er en tankevekker som dere må ta notis av.

Dávviriikaid Sámíráddi læ namahan æláhus- ja birasgåd'diláv'digáddi. Mán lén dál áž'žun gáč'čoma atte oaž'žot láv'digáddi čoak'kái bár'gimános. Das læt miel' de gálmas guðe nai riikas. Álgus mán gal juo fer'ten doabmalit giit Áslat Niilasa dan čábbá áš'sigirji ávdas maid læ divvun dás áv'dan. Mii oai'dnit das bajilčállaga: «Boatteági æláhuspoliti'ka sámiguovloin» ja dat læ várra oaivilduvvun maidái baddjel rájáid. Mán in áigu æmbu hállat dien birra gå Leif Halonenis læ æmbu it'tin dien birra mii guos'ká Sámíráddái.

Mii læt maidái dál áž'žun Atanuššan foanda dahje «utviklingsfond» dei'ke Sámiguovloide maid mii bures dál' dat ja mii læ oalle bures juo doai'bmagottán. Mán áigon guoskahit dás mutton gážaldaga danin gá suokkan gás mán lén eret læ njul'gestaga riddo suokkan. Dábbe fer'tii dát foan' da viež'žat diedoid gieldas mii guoskai dasa atte oas'tit biv'donævvoid. Dábbe manai Unjárga áv'dagád' di vuos'tá juollodit oas'tinvækki biv'donævvoide, muttu ærá suokkanat læt álu dár'jun oas'tit guollibiv'donævvoid. Stuorradiggi diedáhusas čuož'žo atte sámit ieža gal'get bæssat mærridit dán foanda baddjel. Dat læ bák'tejubmi maid dárbasha bures vuttiivál'dit danin gá dat árro dárbæsamen.

Leif Dunfjeld:

Jeg tror at det som nå er i ferd med å skje og det dokument som Aslak Nils Sara har utarbeidet, det danner utgangspunkt for neste trinn i utviklingen som de samiske organisasjonene må ha som sin målsetting. Vi har i de gangne år arbeidet med en rekke enkelsaker som i en viss utstrekning har lykkes oss relativt bra. Vi har resultater i form av Samisk Institutt, vi har resultater i form av dette Utviklingsfondet for de sentrale samiske bosettingsområder, vi har resultater i form av Samisk Skoleråd osv. Jeg ser imidlertid slik at det gjeldende regelverk skaper en absolutt hindring for en videreutvikling av vårt arbeid. Skal man her ha muligheter for å nå lengere, så bør man nå angripe de formelle begrensninger, dvs. at man er nødt til å løfte hele problemkomplekset ut av de enkelte særlover som regulerer den enkelte borgers tilværelse. Vi er nødt til å gå utover, bare for å nevne kommunelovens snevre rammer, bygningslovens snevre rammer, loven om fylkeskommunens snevre rammer osv. Det som nå bør skje, og jeg ser dette dokumentet som et utmerket grunnlag for, det er den diskusjon og det arbeid som nå må starte opp i forbindelse med å skape en lov som garanterer samenes status qua samer.

Agnes Øvre:

Læ jæraldat atte sát'ta gá nubbistut'tit prográmma nu atte vál'dit válgaid áv'dal gas'kabæivi it'tin danin gá muttomat dái'det juo mannat áv'dal dii'bmo bæl guða 22. gæssimános. Mán gáit ge fer'ten juo vuol'git áv'dal dii'bmo 12 vai gærgan busse fárrui Trofor'sii.

Spørsmål til styret, om programmet for 22.6. kan forandres slik at valget foretas om formiddagen da flere delegater sannsynligvis reiser før 17.30. Jeg må i alle fall reise før kl. 12.00 for å nå bussen til Trofors, og jeg ville jo gjerne vært med på å velge.

Odd Mathis Hætta:

Vi kan ikke ved en spontan reaksjon forandre programmet for godt befinnende. Det må være mer tungtveiende grunner enn det som er anført for å forandre programmet. Jeg foreslår at det ikke tas opp til voting på dette tidspunkt.

John Henrik Eira:

Mus læ dušše ák'ta jæraldat čoak'kimaávdasvás'tidaeddjái dahje æská ságastal'líi. Mii gulaimet es'ke ságastallama sámiid æláhusaid birra ja må dat galgašeddje. Muttu áš'silistos čuož'žo atte áš'ši gal'gá læt. •Sámiid ák'tasaš boattevaš almulaš politii'ka» ja goas dat boattá?

Per Johan Fjällström:

På side 6 i dette papiret som vi har fått idag, så står det at angående sameområdene at de har status. Og vi vet at storsamfunnet trenger på oss alle sammen uansett yrke. I setningen nedenfor står det om rettigheter. Jeg var på et møte i Kautokeino på 70-tallet, og der ble det lovet at også sydsamene skulle få språkkurs, det skulle tas hensyn til sydsamisk. Og jeg har håp om at hva som står på side 5, punkt 6. f., også skal gjelde sydsamene.

Gudát siidos dán báppáris maid mii læt áž'žun dál, de čuož'žo dábbe atte sámiædnamien læ status. Mii diettit stuorra servudat dat gærrá min baddjelii maggár æláhus mis dadde leš. Das vuollelis čuož'žo vuoi'gatvuodaid birra. Mán ledjen mutton čoak'kimis Guov'dagænos 1970, dábbe gás láppiduvvui atte lullisámmit maid gal'get oaž'žot giellagursa nu atte galgai jurdahuvvut maid lullisámiid hárrái. Mán bijan doaivo dan ala mii čuož'žo viðát siidos, guðát čuog'gá vuol'de, f) maŋis, maidái guos'ká lullisámiide.

Harald Hirsti:

Jeg ble brutal avbrutt i går da jeg skulle si noe. Jeg måtte svare og jeg må svare på en del av de spørsmålene som ble reist i går. Det som angår Nesseby kommune, det er indre forhold. Jeg ønsker ikke å ta det opp her for det er saker som styret skal behandle den 27. juli. Tilbake til Aslak Nils' foredrag. Vi har to forhold som jeg gjerne vil berøre. Vi har en langsiktig målsetting og vi har et kortsiktig mål. Når det gjelder den langsiktige målsettingen, da ønsker jeg å gå tilbake til Ella Holm Bull. Jeg synes hun anviste en retning slik vi bør arbeide. Vi må arbeide grundig og vi må aldri miste målet selv om veien er tung og lang. Hun brukte ikke de sterke ord, men hun brukte argumentasjon som er riktig, som gir anvisning for en arbeidsmetode. Den langsiktige målsettingen har tre komponenter i seg. Det er forskning, opplæring og ressurskartlegging. Jeg tror det er veldig viktig at vi nå får en koordinering, samspille. Det som angår opplæring, der er et par punkter. Vi må ut til distriktsene for å få tak i de folkene vi vil lære, fordi vår målsetting er selvfølgelig at vi skal lykkes i vårt arbeid, men at vi må også få tak i, la meg si så stygt, de ressursfattige personer. La meg så henvise til det Norsk Sameråd har gjort når det gjelder samisk husflid, hvor man sier at samisk husflid skal bli godkjent som voksenopplæringsprosjekt. Jeg tror idag er vår problemstilling følgende: Vi henvender oss ofte mot storsamfunnet med kritikk av storsamfunnet, og det er riktig at vi gjør det. Men vi bør ha en indre kritikk, en indre debatt idag. Vi bør stille følgende spørsmål: Hva er vår holdning, hva er vår politikk fordi at man idag godtar, etter mitt syn, altfor ofte alt det en same sier, da er dette en politisk holdning. Så få som vi er, så er det veldig viktig at vi idag øver selvkritikk, fordi jeg tror det at skal samekulturen bestå, så må vi få en indre debatt, en indre holdning som når vi går ut, så har vi gjennomdiskutert, så er dette noe som betyr at dette er vår holdning. Det er ofte ondt og tungt å gjøre dette, men vi må idag reise spørsmålet at vi må, ha en indre debatt om hva vi ønsker og hva vi ikke ønsker. Jeg vil gjerne samtidig nå når jeg har ordet, få lov til å takke at jeg har vært med på dette møtet. Jeg skal reise idag, så jeg må dessverre forlate forsamlingen. Jeg skal reise til neste møte som angår på mange måter just det arbeidet NSR gjør, jeg skal på ressursutvalgets arbeidsmøte. Som jeg sa i går, er jeg i hovedsaken enig med Aslak Nils Sara. Jeg tror det er veldig viktig at vi får et indre forhold, at vi når vi går ut med våre saker at vi har gjennomdrøftet dette innad, at dette er vår holdning, dette er vår politikk. Jeg er ikke i tvil om at det er mye godt, men jeg vil gjerne poengtere følgende, at vi har en holdning overfor problemene hvor vi sier at vi har også ting som vi ikke innad er enig om. Vi har behov for idag, vi er minoritetsfolk, og jeg vil også gjerne si, at det er veldig artig å oppleve at vi er blant minoritetenes minoriteter når vi er i Hattfjelldal. Dette må mane oss til solidarisk holdning. Med disse ord vil jeg få lov til å si takk for meg og videre vil jeg ønske til lykke med konferansen.

Ik'te mu gil'de hui jåttilit dás. Mán fer'tejin dalle vás'tidit ja fer'ten ain vás'tidit daid gážaldagaaid mat ik'te båtte áv'dan. Dat mii guos'ká Unjárga gil'dii, mán fer'ten dán lákkái daddjat dat læt sis gášaldagat jus'ta maid St. d. dieđáhus 13 daddjá. Dat mii daddjui ik'te Unjárga gieldas dat guos'ká siskubællái Unjárga gielda. Dat læt áššit maid stív'ra gal'gá vál'dit áv'dan 27. suoi'dnemáños ja mán in dáttu daid vál'dit dás áv'dan. Ja de ruovtoluodda dan ságastallamii maid Áslat Niilas doalai. Mis læt guok'te ássudaga maid mán áigon dás guoskahit. Mis læ daggár mietto mii læ gukkelis ávdabæl'de ja maidái daggár mietto mii læ vähä gukkelis, de fer'ten mán gæččastit dán ságastallama maid Ella Holm Bull doalai. Sân čujohii middjiide daggár njuolgadusa maid mii gal'gat čuovvot. Mii gal'gat bar'gat vuđulažžat ja æt ge ad'dit vuollái vaiku læ ge vel gæi'dno guk'ki. Sân ii dárbašan garra sániid, muttu sân ságastalai nu mā riek'ta læ ja čujohii mā læ riek'ta. Dat mietto mii læ vähäš gukkelis, das læt gál'bma ássudaga fáros. Dat læ dat mii guos'ká guorahallamii, ja de læ oappahæbmi ja dát mii guos'ká daid rig'gudagaid ássudagaide. Dat læ Hir'bmat dætalaš atte mii buot dáid gæč'cat ávtasajis. Dat mii guos'ká oappahussii, dás læt moad'e čoug'gá. Mii fer'tet mannat dákku doaresbæli báikiide fát'tet daid ál'bmuid gæid mii á'i'got oappahit. Min mietto læ atte mii gal'gat menestuvvat daina, muttu maidái atte fát'tet dáid ál'bmuid mat æi læt nu álo oappo áž'žun. Mán fer'ten čujohit dasa maid Norga Sámíráddi læ čujohan dasa mii guos'ká duoddjihám'mái dábbe gás čujohuvvut atte sámi duoddjihám'má gal'gá šad' dat daná álles ál'bmuide oappan dilálašvottan. Ád'ne læt mis dát gážaldagat ná: Mii dáv'já jár'galit iežamet ei'seváldiid guv'lui ja buk'tit árvuštallama (kritika), ja læ riek'ta atte mii nie bar'gat. Muttu mii gal'gat ná siskáldasat ieža ságastallat. Mii fer'tet biddjat áv'dan čuovvuváš gážaldagaaid: Mii læ ábbalakkái min politii'ka, danin gá mis læ jurda ád'ne atte jás sábmelaš fal juoi'dá daddjá, de dat læ politiikáláš daddjo. Dat læ dætalaš atte mii vähä jár'galit iežamet guv'lui gá mán jákkán atte jás sámikultuv'ra gal'gá bissot, de læ nu atte mii læt ieža gas'kanæmet ságastallan ja diettit atte dá læ ge min dátto. Dat læ dábálažžat lássat dán dakkat, muttu mii fer'tet almake ád'ne

biddjat áv'dan dán gážaldaga atte mii fer'tet ieža siskál dasat ná ságastallat ja diettit maid mii ái'got gái'bidit. Mán bælistan dátton giit gá mán ge bessen læt dán čoag'gimis. Mán ainat fer'ten vuol'git dál farga. Mán galgan dákku nubbi čoag'gimii mii maid guoskaha NSR bargo, dat læ ressurslåv'digaddi čoag'gin. Nu må mán ik'te juo daddjen, mán læn áiba ávta oai'vilis Áslat Niilas Sáráin gutte ságastallai ik'te. Mán fer'ten daddjat læ nu dæfalaš atte mii ieža gas'kanemet ságastallat ja diettit maid mii ái'got gái'bidit áv'dal gá mii mannat álgus. Mán diedán læ hir'bmat álo buorre, ja mán dáttušin das nan'net dan, nu atte gá læ juoi'dá mas mii æt læt ávta oai'vilis atte mii maidái čájehit dan ge dalle. Dat læ hir'bmat dárbašlaš ja læ suotta fuomášit dan atte mii læt dás daggár ucca ássudat ál'bmugis ja dan ál'bmugis vel ucca ássudaš. Dát ávžoha min atte mis læ ák'tavuotta. Dieid sániiguin áigon mán giit iežan ávdas ja ain lik'ko viidásæbbut riikačoak'kimii.

Ivar Utsi:

Jeg vil takke Sara for dette dokumentet som vi nå har fått. Den er godt utarbeidet, den er vidstrekende og dypt inngående og den gir glede til mange hjerter. Men fryd dere ikke for tidlig, små samer. Dere som bor i Hattfjelldal, dere som bor i Nordkapp, gled dere ikke for tidlig. Dokumentet er nok vidstrekende for her står det om fredning av gyteplasser for havfiske, og da forstår vi at da kommer fjordene inn i bildet. Men så er ikke tilfelle. Det ble ikke opplyst hvor langt dette utviklingsfondet for samiske bosettingsområder rekker. Jo, det er bare 5 kommuner i Finnmark. Hattfjelldal er ikke med i bildet, ei heller Nordkapp, ikke Måsøy og Sørøysund. Der er samer i hundrevis, men her i dokumentet står det at det er de samiske områdene. Vi har en liten erfaring i det jeg snakker om. Nordkapp Sámiid Sær'vi tok opp forleden saken om kultivering av multemyrer. Og Nordkapp Sámiid Sær'vi gjorde da søknad til sine kommunemyndigheter og det samme gjorde Porsanger Sámiid Sær'vi. Også de søkte sine myndigheter om hjelp for å få faglige kunnskaper fra Tromsø. Og når vi fikk denne konsulenten bortover og han holdt sine foredrag og alt syntes så positivt. Vi kom til å lage kostnadsoverslag og plan for de midlene vi fikk fra vår kommune og fra Porsanger kommune. Da var det å begynne å søke myndighetene om støtte til å sette i gang denne kultivering. Det var to sámiid sær'vi om dette for å få denne undervisning og prosjektet i gang. Men da var det nei ifra alle hold, penger kunne vi ikke få, både fra fylke og fra Utviklingsfondet for de sentrale samiske områder. Begrunnelsen fra dem var at grensen gikk fra og med riksvei 6, skillet gikk der. Derfor venner, gled dere ikke for tidlig.

Mán háliidan giit Sárá dán áš'sigirji ávdas maid mii dál læt áž'žun. Dát læ bures rákkaduvvun. das læ hui vii'dát sisdoallo ja maidái hui čigŋalis ja sál'tá álo váimoid illodat'tit. Muttu allet dál bære haga måvtigatte bære árrat, smavva sábmeläžat. Dii guđet ássabettet Arbores ja dii guđet ássabettet Nordkappas, allet dál bære árrat álge illodit. Áš'sigirjis gal læ vii'dásis sisdoallo. Dábbe čuož'žo maidái atte ráfáidat'tit gáđdusajid mærraguliide, ja de mii mat'tit ád'det atte dalle båttet vuonat maidái dan sámmá áš'sái. Muttu nu dat ii læt gal. Dat ii šad'dan diedihuvvut atte man gukkás dat foan'da mii guos'ká sámi ássanbáikiide állá. Juo, dat læ dušše vit'ta suokkana Finnmárkos. li dás læt miel'de Arbore suokkan, ii ge Nordkappa, ii ge Måsøy ja Sørøysund. Dábbe læt sámit čuodiid nári, muttu dán áš'sigirjis čuož'žo ná atte læt sámiguovlot. Mii læt boattán væhá dåvđidit dan birra maid mán dál hálan. Norkappa Sámiid Sær'vi válđii bajás ávta ášši mii guoskai luomedik'šomii. De Nordkappa Sámiid Sær'vi sád'dii de áccama sin iežaset suokkan ei'seváldiide ja dan sámmá dagai maidái Porsango Sámiid Sær'vi, atte sii maidái acce sin iežaset ei'seváldiin vækki. oaž'žot fágalaš vækki Tromsas. Ja mii de oažžoimet ráddia'di dákku ja sán de doalai su ságastallama ja ároi álgus oai'dnit aive buorre. Mii bijaimet bajás maid dat mák'sá ja må dat gal'ge gævahuvvut ruđat maid mii oažžoimet iežamet suokkanis ja Porsatgo suokkanis. De læi das'tu atte áccat alit ei'seváldiin vækki atte jåttui oaž'žot dien dik'šoma. Leddje guok'te sámiid særvit mat ávtas bar'ge oaž'žot dien oappahæmi ja daevtehusa (prošævta) jåttui. De šaddai vuos'tehakko juokke guovlos ja ruđat maid mii oažžoimet iežamet suokkanis ja Porsango suokkanis. De læi das'tu atte áccat alit Ág'gan læi atte ráddji manai rii'kagæino 6 miel'de. Dan dittii us'tibat, allet dál måvtigatta bære haga.

Harald Hirsti:

La meg først svare Ivar Utsi. Begrunnelsen for avslaget ligger ikke i det Ivar Utsi sier her. Det er nemlig slik at vi har et multeprosjekt i gang i offentlig regi som vi har gitt støtte til og som just tar opp de samme tingene som dette prosjektet borte hos Utsi. Nå har jo rådet for Utviklingsfondet gjort vedtak og oppfordret Landbruksdepartementet til å utvide vårt virkeområde. Deriblant har man pekt på Skarsvåg. La meg gå kort inn på Aslak Nils Saras foredrag og som jeg vil si jeg i hovedtrekk er enig i. Det er bare dette at når man skal arbeide i den gråe hverdag, da sies det ofte at problemene er så store at man mister oversikten. Man huker seg vekk i detaljene. Men jeg tror at vi skal arbeide like grundig som Aslak Nils har laget dette dokumentet.

Dik'tet dál mu vuos vás'tidit dan maid Ivar Utsi buvtii. Gå æi šad'dan ruðat juolloduvvut, de ii læn dat vuodostus maid Ivar Utsi oaivildii. Dat læ daina lágin atte mis læ juo daggár áv'daevtehus mii guos'ká jus'ta sæmmái maid Utsi dál mui'talii. Dat mii guos'ká Atanuššan foan'dii, de læ nu atte ráddí dan foandas læ evtehan ráddehussii atte viididit rájáid nu atte sát'tá guos'kat maid ærá guovloide. Das læt maidái čujohan Skarsvág báiki. Oanehažžat áigon cæl'kit Áslat Niilasa ságastallama hir'-ii masa mán åbbanassii ge læn ávtamielalaš. Dat læ dušše dat atte gá gal'gá bar'gat dan dábalaš bar'gobæivi sis'te. de dáppáhuvvu mangii atte váddisvuodat læt nu stuorra atte álmuš árro mas'simin dan állesvuodaoaino nu atte ál'gá dár'vánit dalle dušše daggár smávit diŋgaide. Muttu mán jákkán atte mii gal'gat bar'gat sæmmá vuđulažžat gá Áslat Niilas mii læ bar'gan daina áš'šigirjiin.

Nils Mathis M. Eira:

Mán áigon hubmat dan sierralagaš æláhusa birra, boazodoalo ja mán human daggára birra maid livčen stiv'rii ad'dit degu áššin. Áslat Niilas lågai es'ke atte gal'get gát'tejuvvut dát æláhusat. Åk'ta læ maina mii hir'bmasit gik'sašuvvat boazosábmelažžat ja dat læ bassibeiviid, nu gá bær'jadaga rájes gidda sådnabæ'iväi, ja dat læt rievsatbiv'dit mat givsedit nu atte álmuš ii bálle guoduhit ælo. Gá ællo læ guottomin, de båttet biv'dobædnagiin ælo ráv'dii ja dábbe cielahit, állásattit ælo nu atte šad'dá hir'pmat bar'go goal'gnat nu atte dat ál'gá fas bissot ja guottot. Nu gá boazovázzit fas gal'get cag'gat ælo livvui gá læ gut'tun, oaž'zot fas nu atte dat fas livvut, de fas båttet daiguin härtiin ja vál'det ælo livas ja dat állåsa fastain ja dat guoduħad'dji ii bálle gáfestallat, dat šad'dá ruottastit dan ælo maŋnái. Mán leddjen jurdašan dan lákkái gá guolibividii atte oaž'zot nu atte bassibeiviid ii læt láppi bissustit. Dán stuorra organisašuvna čada jurdašan atte æi gá dat barga dán.

Jeg vil komme litt inn på reindrift. Dette skulle vært gitt til styret som sak. Aslak Nils sa i sted om at næringen skal bevares. Det er en ting som i særdeleshet plager oss reindriftssamene og det er weekend tiden. Den største plagen er rypejakten, man har ikke ro til å gjete reinen. Det er så at rypejegere går med sine jakthunder og skremmer reinhjorden slik at flokken får en unaturlig bevegelse som igjen gjør medarbeid. Like etter at man har fått skikk på reinhjorden igjen, så gjentas det samme oppatt igjen, slik at gjeteren ikke får kaffepause. Jeg hadde tenkt at det kunne bli slik som for laksefiske at det kunne bli forbudt å drive jakt i helgene. Jeg lurte på om ikke det er mulig å arbeide med denne saken gjennom denne store organisasjonen.

Marit Stordahl:

Vi oppfatter de samiske områder, i hvertfall de områder der jeg kommer fra, indre Finnmark, som ressursfattige. Men vi må spørre om de ressurser som forefinnes utnyttes på en fornuftig og inntektsbringende måte. Vi kan se på reinproduktene. Meste parten av dette blir sendt til Sør Norge og videreføredet derfra. Det er vanlig det at et råstoff produserende land får ikke det utbytte av sine råstoffer hvis det ikke selv videreføredler det. Man har gjerne sagt at det og det lønner seg ikke, det er ikke konkurransedyktig. Men vi må være klar over at i sárne områder som Nord-Norge, så er det mange ting som ikke ville lønne seg hvis det ikke blir subsidiert. Vi kan tenke på jordbruket. jordbruket i Norge ville ikke gå i det hele tatt uten at det var subsidiert. Og vi ser idag at dette at staten subsidierer og støtter disse næringene, så kan det skapes levelege kår for jordbrukere, selv i Indre Finnmark. Derfor vil jeg si at f.eks. primærnæringene i Nord-Norge og Indre Finnmark spesielt, at f.eks. skogsdrift, reindrift, jordbruk og også utmarksnæringen som ferskvannsfiske osv., dette må subsidieres hvis det skal kunne utnyttes og kunne skape inntekter for de som skal leve av det. Selvfølgelig kan man ikke få nok arbeidsplasser med dette, men det vil være med å utnytte de fra naturen gitte ressurser. Vi har jo sett at myndighetene har bevilget store penger for å skape industri med importerte produkter sørfra og som er blitt mislykket. Det som også er et svakt ledd når det gjelder omsetningen er omsettingsleddet, så dette med omsettingsleddet er meget viktig hvis man skal få solgt sine varer. I likhet med Harald Hirsti, så vil jeg takke for samværet. Jeg må nok reise for jeg skal på samme møte som Harald Hirsti, og ønsker lykke til med videre forhandlinger.

Mii gal ibmirdit šámiid árronbáikiid, nu ain daid báikiid gás mán boadán. atte dain læt unnán luondo rig'gudagat. Muttu mii fer'tet de jærrat atte dat rig'gudagat mat dábbe lež'žet, ad'nujuvvuit gá dat jierbmálažžat, nu atte dat båttet ænemusaide áv'kin dáida báiki ássiide? Mii oaž'zot dál gæččadit daid báč'cuáv'dnasiid. Ænaš oassi das mii báč'cus boattá, dat sád'dejuvvu lulás ja dábbe de rákkaduvvu. Dat læ daina lágin atte juokke báki gás læt dál juoga lágan áv'dnasat, jás dat áv'dnasat æi šadda dábbe lágiduvvut, de dat æi buvte nu álo sisaboado. Læ maidái dad'djujuvvun atte ii duot ja'duot hám'má, ii dat gán'nát. Muttu mii dan ibmirdit ja diettit atte daggár báikiin degu dávvi Nor'ga, de læt álo hám'mát mat gal æi gánnálivče jás stát'ta ii vækkehivče ruttadoar'jagin. Mii oaž'zot jurdašit ænadoalo hárrái atte ænandoallo Norgas ábba ge ii gánnálivče jás ii vækkehivče státtá bæles. Mii oai'dnit atte gá læ dat árdnet atte stát'ta vækkeha, de gánnáha ænandoaloin bar'gat vel dábbe ge Sis'kit Finnmarkos. Dan dittii mán áigon ge hállat daid vuoddoæláhusaid birra dávvi Norgas ja

erenoamážit Sis Finnmarkos, nu atte á.m.d. vuov'dehám'má, boazodoallo, ænandoallo ja maidái mæc'ceäláhusat dat fer'tejit gal státta bæles vækkehuvvut jás dat gal'get gánnáhit. Ii diedosge oažzu doar'vái bar'gosajiid daiguin bargoigun, muttu dat livčii daina lágin atte dat vækkehivče gáit nu atte ál'bmut bæsašeddje ávki adnit dain rig'gudagain mat læt luondo bælis dábbe. Mii læt oai'dnán dan atte stát'ta læ vækkehan gal dasa rákkadit bar'gobáikiid, industria daina lágin atte buk'tit daid áv'dnasiid lullin dei'ke ja dat ii læt likkustuvvan nu bures. Dat gág'gu læ raššivuotta dán ham'más, læ viidásabbut jádihæbmi, nu atte læ hir'bmat dætalaš jádihæmi hárrái jás gal'gá oaž'žot vuv'dejuvvut gálvoid. Sæmmá lákkái gá Harald Hirsti, de mán gii'tán dan ák'tavuoða ávdas, mán maid vuolgán sæmmá čoak'kimii gá sán, ja sávan lik'ko viidásit bargoin.

Odd Ivar Solbakk:

Mus ii læn oai'vil dán ák'tavuoðas sáni vál'dit ja erenoamážit gá mis læi hui unnán ái'gi, ja mán læn juo gævahan hui álo dán stuolo duokkin dan divras áigi mii mis læ. Muttu gá mis læ moad'de minutta, de livčii læn vuogas moad'de čoag'gá guoskahit Áslat Niilas sárdnomis. Dat læt hui buorre bábir ja mii læt gal sullasažzat áv'dal ge Áslat Niilasa gullan daggár ságastallama doallamin ja oaž'žo daddjat mii riikasærví læt mænnodan dan ja hui bures vál'dan dan vuos'tá, erenoamážit dat mii guos'ká sámi æláhusaide. Dat læ nu atte mañŋá gá cæg'ganii Áv'dánat'tinfoan'da, de bátte hui álo gážaldagat atte mā dat dál min sámi æláhusaiguin, á.m.d. nu mā boazodoalos, duojis ja luondorig'gudagain mudoid main mii viež'žat lassieláhusa. Mii diettit baddjeál'bmut læt hui garrisit moai'tán gá dál læ ák'ta láv'digád'di ceg'gen áddja jur'dagiid njuovvanrustegiid hárrái. Nu gá sis Finnmarkos, de læ boattán čiel'ga evtehus atte gal'gá šad'dat oai'verustet Guov'dagei'dnui ja gal'gá Gárášjágas mii vuos'távál'dá båc'cuid. Ærá guovloin gas njuov'vuduvvu, de gal'gá nákkat dien vuogi miel'de mii ád'ne læ. Dat várra erenoamážit guos'ká dan lákkái vahágiin atte jáv'ká dætalaš sámi dakko guovlos gá njuovvamat ja dieggár mår'kanat nákket. Ja maidái ærá lákkái vahágat'tá, muttu dasa mán in áigu lagabut boattit sisa. Muttu vel cæl'kit atte ii áru læmen vel juo liiká nu álo rudáid dienidit das gá ceg'get dieggár ávta stuorra rustega sis Finnmark'r'kui. Mii læt dál diedosge jagi boattán dáv'dat maid Áv'dánat'tinfoan'da gáit áigušii. Muttu nu gá Harald Hirsti ár'vala, de læ várra váddisuotta atte maggár luodda de mii gal'gat čeuovvot. Mii doaivoimet gal atte bar'gá čiel'ga bål'gá mii guos'ká daida áššiide maid á.m.d. riikasærví læ ávdit ágiid mænnodan ja cæl'kán hui čiel'gasit. Nu ma a.m.d. doar'jagiid dahje mā dat gal'get mænnodit áššiid mat gus'ket duoddjái ja das oap'pat. Áv'dánat'tinfoanda birra gal livčii hui álo hállat ja gulaskuddat maidái maggár vejulašvuodat dábbe æmbu læt gá maid mii ád'ne læt dáv'dan, muttu dan várra mii fer'tet guoddit ærá saddjái dan hållama. Ber're liiká cæl'kit atte dat mii erenoamážit læ dábbe dár'bo læ oaž'žot ák'tavuoða sámi duoddjáriigun ja maidái organisašuvnaigui mat gáv'dnujit duojis atte lasihit oap'povejulašvuoda duoddjáriida. Mis læt hui álot gæt bæiválažzat duddjudit ja maidái get áž'žut mudoid lassieláhusa dábbe. Dat ber'rejít oaž'žot stuorit vejulašvuodaid oappo hárrái. Dat læ čielgas degu Harald dajai atte ber're daggár ák'tavuoðabar'go, muttu mā de gal'gá dan ák'tavuoða bargo doaimahit. Gii gal'gá vál'dit dasa njul'getage nu gác'cuduvvun -initiariva- ja gii dat gal'gá dan jádihit. Mii læt gal ád'ne boattán diettit atte ii læt gal ák'tage gii ái'go vál'dit njul'gestaga dien baddjelasat. Dat læ maidái čielgas nu mā Áslat Niilas læ namahan, atte erenoamážit ber'ret doar'jot oappo hárrái atte mis lassániče ærlágán oap'pan ál'bmut gá mat ád'ne læt min sámiid gaskas. Mis læt hui álos mat vál'det allaoappoid, muttu oaž'žo daddjat, dat æi læt dat mat erenoamážit ád'ne gái'biduvvujit.

Det foredraget som Aslak Nils Sara hadde i gar om dette med næringsøkonomiske spørsmål er for så vidt allerede klart sagt fra om angaende veldig viktige spørsmål som bør få en avklaring ganske snart. I den sammenheng har vi samene ventet en god del etter at Utviklingsfondet etablerte seg i Karasjok, for de har ihvertfall muligheter til å kunne økonomisk støtte opp om tiltak som er trukket opp i Aslak Nils Saras foredrag. Jeg skal trekke inn et viktig punkt som muligens Utviklingsfondet kommer til å gi støtte til og som allerede synes å få en klarlegging om hvordan løsningen blir. Det gjelder slakteriene i Indre Finnmark. Der har bl.a. reindriftssamene ganske sterkt reagert mot at det skal sentraliseres til ei slakteli i Kautokeino med et underslakteri i Karasjok. Jeg skal bare nevne et argument for at slik utvikling ikke bør skje som reindriftssamene da har kommet med. Det gjelder dette med at det er en vesentlig miljøfaktor som faller bort fra lokalsamfunnet når slakteriene trekkes ut av lokalområdet. Man har vel muligens også på basis av beregninger funnet ut at lønnsomheten med sentralisering heller ikke er så betydelig at det tilsier en slik drastisk endring av denne funksjonen. Deretter så hadde jeg hatt en viss lyst til å gå inn på Utviklingsfondets virksomhet, men det er egentlig ikke det som stort sett berøres i Aslak Nils' foredrag. Det vil muligens gå litt utover debatten. Men for å nevne noe, så hadde vi ønsket at Utviklingsfondet da allerede nå hadde klare og konkrete resultater når det gjelder opplæring, særlig når det gjelder opplæring i samisk husflid. Fondet burde få nærmere kontakt med folk som driver med samisk handverk og med de organisasjoner som finnes. De må få nødvendig opplæring, men idag er det ingen som vil ta ansvaret for dette. Det er klart, som også Aslak Nils nevnte, at vi burde få folk med andre kunnskaper enn folk blant oss har idag.

Aslak Nils Sara:

Hvordan skal det videre arbeidet bli? Foreslår at lokallagene arbeider med disse spørsmålsstillingene til høsten. Studieringer? Man kan få frem viktige ting.

(Ikke kommet på bånd, tatt fra protokollen.)

NORDISK SAMERÅD

Leif Halonen:

Jeg har kommet til de gamle vedtaktene og avslutter der og går på de nye vedtaktene for å se på de nye vedtaktsforslagene, de delene som etter mitt syn er interessant. Det er for så vidt utlagt i mappene slik at dere kan finne dem der. Det står på svensk. Disse vedtekten følger det tradisjonelle mønster for hvordan vedtekter skal være oppbygd. Men hva er så disse vedtekten? Vi skal se litt på punkter som diskusjonen antagelig kommer til å gjelde når vedtekten en gang skal fremmes på samekonferansen. Vi ser på formålsparagrafen, paragraf 1. Denne paragrafen eller disse vedtekten prøvde rådet på et rådsmøte i Tromsø 11. — 12. desember i fjor å diskutere. De kom ikke lengere enn til paragraf 1 og der sluttet det, og diskusjonen endte med å sende vedtakene tilbake til riksorganisasjonen for høring. Og det er antagelig derfor årsmøtet idag skal behandle saken.

La oss se på hva paragraf 1 i vedtekten sier, og det må da sammenholdes med paragraf 3 som da er et eller annet slags form for medlemsparagraf. Jeg refererer første del av paragraf 1: «Nordisk Sameråd er de norske, svenske og finske samers representative fellesorgan som har som oppdrag å bevokte samenes interesser som individer og folkegruppe.» Og så paragraf 3 som sier at rådet består av 12 samiske medlemmer fra Norge, Sverige og Finland. Som vi ser, så har faktisk ikke Nordisk Sameråd andre medlemmer og andre støtter enn akkurat disse 13. (jeg har glemt å nevne at formann også skal velges på konferansen og være med i rådet.) som velges på konferansen. Hvem er det som står bak disse 13? Hvem skal de representere? De skal representere alle samer. Hvem er alle samer? Skal også rådet representere de samer som ønsker at det samiske språket og kulturen skal assimileres i storsamfunnet? Det er disse spørsmålene som rådet ikke kan akseptere (i hvert fall en del av rådet) at det skal være slik. Jeg har hittil vist at dette er ingen organisasjon man har bygd opp. Rådet ønsker noe mer, noe mer håndfast å gå ut fra. Vet vi når vi fatter vedtak at vi har riksorganisasjonene bak oss? Nei, riksorganisasjonene er ikke på noen måte tilknyttet rådet. Det var andre del og jeg skal nå gå videre.

Jeg stopper litt, det er fremdeles del 3. Jeg har ikke avsluttet den, men jeg tar den med slik at en ikke skal glemme poenget, det jeg sa isted. Jeg hadde kommet frem til de nye forslagene og hva rådet skal være. Min påstand er at etter de nye vedtaktsforslagene, så er ikke rådet etter dets oppbygging, en organisasjon. For å underbygge dette, så skal jeg vise til andre organisasjons vedtekter og da tar jeg vedtekten for Verdensrådet for urbefolknings eller WCP, hvor Samerådet jo som kjent er medlem. Vi har da ratifisert disse vedtekten. Denne organisasjonen har en formålsparagraf som alle andre organisasjoner bør ha. Den har 6 paragrafer om medlemsskap, og det er i grunnen de 3 første som er interessante. Det er paragrafene 2, 3 og 4, der man har definisjon av et medlem, hvordan man blir medlem, medlemmers rettigheter og plikter i forhold til formålet. La oss se på definisjonen hva et medlem er i verdensrådets vedtekter. Der står det: «Et medlem i denne organisasjonen defineres som en organisasjon i et land eller en forening av organisasjoner i et land hvis forening eller organisasjon er representativ for urbefolkingen i et land og hvis formål er selvbestemmelsesrett».

Selvom vi forutsetter at samene lever i et land, vi kaller det for Samelandet, så passer likevel ikke disse vedtekten slik at Nordisk Sameråd kan være medlem i Verdensrådet, utifra den påstand at Samerådet er ingen organisasjon.

Så noen ord om den norske seksjons syn på disse spørsmålene. Den norske seksjon består av Ole Henrik Magga, Olav Dikkanen og meg fra NSR, og Anna Mattson Danielsen og Mathis N. Eira fra NRL. Hva ønsker den norske seksjon? Det vi ønsker er at de nordiske samiske hovedorganisasjoner skal knyttes som medlemmer til Nordisk Sameråd, og at disse organisasjoners vedtekter endres slik at de kommer inn i paragrafene i tilknytning til Samerådet. Riksorganisasjoners vedtekter må altså inneholde en passus som sier noe om tilknytning til Nordisk Sameråd, det er et ønske. Da har man en organisasjon med tilknytning fremover og bakover, på samme måte som hver lokalforening i NSR har tilknytning til riksorganisasjonen NSR og at riksorganisasjonen forteller hva den består av i sine vedtekter. Men enn slik formulering i vedtekten kreves det at riksorganisasjonene skal ratifisere disse vedtekten på samme måte som Samerådet har ratifisert Verdensrådets vedtekter. I denne organisasjonen, altså samerådet, blir da riksorganisasjonenes fellesorganisasjon. Dette er teknikk. I denne organisasjonen blir samekonferansen den høyeste myndighet eller det høyeste organ, hvis man vil si så. Samerådet blir da det iverksettende organ som setter i funksjon de vedtak som treffes og andre

vedtak. Arbeidsutvalget driver da den daglige driften med sekretariat. Det er her problemene kommer til å oppstå. Det er her diskusjonen kommer til å stå. Akkurat på disse definisjonene. De øvrige saker som de forskjellige seksjonene er litt uenige om, er detalj spørsmål, etter mitt syn, som antall rådsmedlemmer fra hvert land. Personlig mener jeg at det bør være forholdsvis representasjon irådet, etter antall samer i hvert land, selv om det skal være så og så. Det er jo ting som man kan diskutere seg fram til og enes om.

Så er vi kommet til de spørsmål som skaper debatt. Skal Samerådet bestå og i hvilken form. Dere har vel antagelig oppfattet mitt syn i denne saken, og jeg vil vel antagelig påstå at den norske seksjon naturligvis, uten at vi har drøftet det i detalj, er enig i det jeg sier nå, at Samerådet skal bestå, men at det ikke er mye å bevare slik som det er nå. Man bør ha som minstemål at Samerådet blir en organisasjon. Og som jeg før har sagt, så vil dette skape de største problemer å få gjennomført. Og for å underbygge det, så skal jeg forklare litt hvordan jeg har oppfattet det fra den svenske og finske samepolitikerenes syn. Ikke sant, Marianne? Fra svensk side er det da kommet en redsel for at SSR skal miste sin suverenitet, at Samerådet skal begynne å fatte vedtak over hodet på SSR. Det er en redsel for det. Fra finsk side har en ikke tradisjon med organisasjonsarbeid, samisk organisasjonsarbeid har ingen tradisjon i Finland. Sameparlamentet må man antagelig betrakte som et forvaltningsorgan under den finske stat. Der er problemene. Personlig, det er personlige betraktninger om den nåværende organisasjonsstrukturen i Samerådet og under forutsetning at samekonferansen ikke ved neste sommers konferanse klarer å komme fram til nye vedtekter, så ser ikke jeg noen grunn til å arbeide innenfor Samerådet. Det virker så lite formålstjenelig. Det er ingen trussel, det er bare en realitet, en erkjennelse fra min side om at man har en arbeidskapasitet man ønsker å benytte i organisasjonsarbeid og den arbeidskapasiteten håper man skal komme til nytte. Det som jeg betrakter som lite formålstjenelig arbeid, er ikke morsomt arbeid, man mister lysten. Det må nesten dithen at de vedtak som Samerådet fatter, de kan riksorganisasjonene stå bak om og støtte opp om og hjelpe oss med. Det må en aktiv underbygging av Samerådets arbeid for å styrke dets kraft. Likeså må riksorganisasjonene bruke Samerådet mer enn det gjør idag. Det er svært få av riksorganisasjonene i det hele tatt som vil rette saker til Samerådet idag. Mulig det kommer av denne mangel på tilknytning til Samerådet.

Jeg tror ikke det er riktig av oss her av landsmøtet å begynne å diskutere paragraf av disse paragrafene som er lagt frem. Jeg tror ikke det fører noe sted. Det er dog samekonferansen som skal fatte vedtak om disse paragrafene, og de kan diskutere disse. Det vi ønsker er en debatt om de prinsipielle syn som jeg her har prøvd å legge fram. Vi ønsker debatt om organisasjonsstrukturen, ønsker å høre forsamlingens syn om dette. For å vise hva vår broder-søsterorganisasjon i Norge, NRL, har gjort her, det var i forbindelse med ratifisering av Verdensrådet for urbefolkingens vedtekter hvor de sier at medlemskap bør skje gjennom Samerådet til verdensrådet. Så sier de videre at dette vil kreve at Nordisk Sameråd utbygges til å bli et representativt organ for samene i Norge, Finland og Sverige med direkte tilknytning til de samiske hovedorganisasjonene. Det andre er for så vidt uinteressant, men de mener at vi skal utpeke delegater til nordisk samekonferanse, men det gjør vi jo allerede idag. NRL mener idag at de ikke trenger å ha denne saken på sakslista i det hele tatt på sitt landsmøte som begynner 27. i Masi på grunn av at de står bak dette som er sagt allerede. Dette underbygger i grunnen veldig godt mye av det jeg har sagt, hva denne organisasjonsstrukturen bør bygges opp til.

DISKUSJONEN ETTER LEIF HALONENS FOREDRAG:

Anders Somby:

Mu mielas læ hir'bmat váddis dahje lagabut væddjetmæ'ton ad'dit vás'tádusa daid gážaldagaide mat dál læt ad'dun middjiide. Mán jákkán dat læ boas'tot dak'kun dahje læ vajáldat'tujuvvun dat atte gá dán maŋimus gážaldagas čuož'žo dáná, mán dajan juo dárugillii: Skal Samerådet også heretter samarbeide i internasjonalt samarbeid? Mán in jákke dat ád'dá dalle middjiide man ge lágan vuodo dan čil'get atte gal'gá gå Sámiráddi læt miel'de ál'bmuidgas'kasaš ák'tavuoda bargos dahje ii, das gå mii æt dieðe maggár vuodo ala mii sát'tit bæssat miel'de ál'bmuidgas'kasaš ávtasbar'gui ja nubbádassii æt dieðe dan atte maggár njulgadusaïd miel'de šaddašii læt dieggar ál'bmuidgas'kasaš ávtasbar'go. Ja dalle dieðosge æt ge dieðe dan nubbi gážaldaga atte maggár hábmái mii galgašeimet biddjat sámirádi gå æt dieðe maggár gá'i'bádusaïd buot dat dát'tut. Dalle mánná dat nub'bi gážaldat maid mu mielas. Ja de dieðosge jas æt dieðe hámi man lákkái gal'gat de gáv'dnat daid njuolgadusaïd ge. Ja de goalmádin dan atte mā gal'gá læt sámiráddi, gal'gá gå dat læt vál'doorganisašuvnaid vál'doorganisašuv'dna vai gal'gá gå læt sámiid ák'tasaš organa. Dan maid æt dieðe. Dan maid æt vel dieðe danin gå æt dieðe jás gá'i'biduvvu vás'tádus dan maŋimus gážaldagas. Danin evtuhan mán atte mii æt das sätte mærridit mai'dige, muttu mii sád'det dan ášši báikálaš serviide ja daid báppáriid mat dárbášuvvujit atte mænnodit ášši.

For meg er det litt vanskelig å kunne gi svar på de spørsmålene som er stilt overfor dette møtet. Det er uteglemt en viktig opplysning her når det står: Skal Samerådet også heretter ha samarbeid i internasjonalt samarbeid? Det blir da litt vanskelig å kunne si om vi egentlig skal være med på et internasjonalt samarbeid eller ikke og hva som skal være basis for dette samarbeidet. Derfor blir det vanskelig å finne innholdet i Samerådets resolusjon siden vi ikke vet og derfor blir det vanskelig å gi svar på punkt b), «Om svaret er ja, i hvilken form». Når vi ikke vet innholdet, blir det vanskelig å fatte vedtekter for rådet. Derfor blir det vanskelig å fastsette om samerådet skal være samenes høyeste organisasjon eller samenes høyeste organ. Derfor finner jeg det svært lite tilrådelig å behandle den saken her. Jeg foreslår at saken oversendes til lokale foreninger.

Leif Halonen:

Ån'de, mán læn várra hui fuodni čil'get. Mán ád'den dán it várra lët ibmirdan dan maid mán læn daddjan. Maŋimus gážaldat mii læ das biddjun dan báppárii mii læ sád'dejuvvun álgus jakkečoak'kin gáccomis, dat læ atte gal'gá gá sámiráddi lët ál'bmuidgas'kasaš bargoin miel'de. Mán vál'den danin bajás máilmirádi ál'goál'bmugiid máilmirádi njuolgadusaid dan ditte atte čájehit maggár bar'go galgašii lët sámirádis miel'de. Ja dat čájeha maggár vuodo ala dat bar'gá. Mán gæč'čalin væháš maid ul'bmila čájehit das dan gážaldagas. De læ nub'bi gážaldat. Mii æt dåvda sisdoalo sámirádi bargos. Æt mii dåvda mai'dige mii ii lët dak'kujuvvun. Dat dál læ ge riikaorganisašuvnaid gædnegasvuotta atte biddjat dan sisdoalo mii sámirádis gal'gá lët, muttu áv'dal gá dat sá'tá dáppáhuvvat, de fer'te lët sámiráddi ák'ta organisašuv'dna. Dat maŋimus gážaldat, dat læi várra danin mán vál'den sáni atte sád'det ruovtoluodda dán ássi bái'kálaš serviide, dat mieldisbuk'tá dán atte sámiráddi ii ál'le dahje sámiráddi ja NSR ii ál'le daid njuolgadusaid divvot sámikonferansa áv'dii boatte gæssái. Dat gal'gá dållujuvvut 25. vakkos Ruotas ja das'sášii gal'get njuolgadusat lët gár'vásat, dat gal'get div'vujuvvat ja sád'dejuvun sáddatál'bmuide ja gal'get dåbbe šiettadit daid njuolgadusaid. Mán gal dajan atte jás læ nu atte mii sád'det daid ruovtoluodda, de læ sámirádi bar'go fas guok'te jagi maŋnánan dahje gál'bma lagi dat šad'det, gá IIIat sámikonferan'sa æska sá'tá áddá njuolgadusaid rákkadit. Dan dat mieldisbuk'tá dat.

Anders, det er mulig at jeg er veldig dårlig til å forklare. jeg prøvde å besvare det siste spørsmålet ved å trekke frem verdensrådets vedtekter, verdensrådet for urbefolkninger, for å prøve å svare på hvilket arbeidsområde som bør være med og hva som er med idag. Jeg prøvde å forklare litt om formålet til verdensrådet. Jeg regnet med at spørsmålet var besvart fra min side. Det er klart at årsmøtet avgjør likevel dette. Så er spørsmålet om at man ikke kjenner innholdet til samerådet, hva samerådet står for. Det er klart at man ikke kjenner til innholdet, til noe som faktisk ikke er. Samerådet blir ikke mer enn det riksorganisasjonene vil at den skal bli. Vi, det er riksorganisasjonene, som skal lage innholdet til samerådet. Men dette krever at samerådet er faktum, en organisasjon. Så spørsmålet som i grunnen fikk meg til å ta ordet, dette med å sende saken tilbake til lokalforeningene for gjennomdrøfting. Dette medfører at NSR og samerådet ikke kan lage vedtekten ferdig til neste samekonferanse som holdes den 25. uke 1978 i Sverige. Dette avgjør altså årsmøtet.

Odd Mathis Hætta:

Mus lët moad'de čuog'gá das maid áigon namahit oanehažžat gá dat dad'dju njuol'ga atte sámiráddi ii lët mikkige organisašuvnaid. Dies gal læ nu atte læ jæraldat mā čil'ge mii læ organisašuv'dna. Mán gal anán dat læ. Danin gá dat læ nu atte dat lët sámiid bái'kálaš særvit mat vál'ljejit dahje buk'tet evtehusa riikasær'vai mii de buk'tá daid vál'ljejun namaid. Norgas de lët 20 NSR'as ja 10 NRL'as. Ruotas lët 24 ja Suomas 20, nu atte dat 64 ál'bmu dat lët vál'ljejuvvun boattit daggár sešuv'dnii doallat čoak'kimiid ja dat loappahit sin čoak'kimiidaeset nu atte vál'ljejit de ráđi mii bar'gá dan gaska gá fas boattá čoak'kái áddá sešuv'dnii. Nu atte dat læ ieš aldes čiel'ga gážaldat ja mán čil'gen atte sámirádis læ duogábæl'de organisašuv'dna. Nub'bi ærá læ atte dat ii gal lët jur áibas riek'ta atte Suomas ja Ruotas æi lët læmaš organisašuvnat. Mii diettit atte Sámiid Čuv'gehús Sær'vi báđii juo állo lagi áv'dal soađi -34'is ja Sámi Lit'to báđii -45'as, nu atte dåbbe lët. Muttu dat læ nu atte dåbbe lët njuol'ga ieža miel'delattot gás fal árrot riikas. Maŋnil lët vel boattán, nu gá mii diettit. á.m.d. Helsinki. Ruotas læ sæmmá sullii, nu gá mii gulaimet das áv'dal, Sámiædnan, dasa njol'ga áccá gás fal de árro miel'delat'tovuoda gii hálida. Goalmát læ atte Norgas læi áv'dal nu atte Oslo Sámiid Sær'vi læ degu riikasær'vi, vaiku leddje Gárášjágas ja Guov'dagæinos særvit, áv'dal šaddai sierralaš riikasær'vi. Das boattá mieldis atte dat mii dad'dju ád'ne dåbbe, fer'te lët várroras atte daddjat bære nannusit duon dahje dán.

Jeg synes at det er nødvendig å presisere organisasjon, når det blir sagt her at samerådet ikke er organisasjon. Det står i hvert fall valgte representanter bak, så det blir et definisjonsspørsmål hva er organisasjon og hva er ikke det. Jeg anser at samerådet har en organisasjon bak seg, akkurat som NSR's styre, fordi det er de lokale lag som velger eller foreslår medlemmer til Nordiske Samekonferanse for eksempel gjennom NSR, som da enten stadfester eller foreslår andre medlemmer. Det kommer da 30 fra Norge, 24 fra Sverige og 20 fra Finland, slik at det er nok et representativt organ med 64 medlemmer som holder sine sesesjoner hvert annet år, de siste årene, og som velger et råd som fungerer i den mellomliggende periode frem til ny sesjon. Dernest må jeg nok korrigere og si at man har da vitterlig samiske organisasjoner i de nordiske land, f.eks. i Finland var jo Samisk Opplysningsforbund fra -34 og likeden Sámi Lit'to fra -45. Det er slike hvor man har individuell, direkte tilsluttet medlemskap. Tilsvarende er jo også Sámiædnan i Sverige når det gjelder medlemskap, og tilsvarende var jo også Oslo Sámiid Sær'vi før NSR ble stiftet. Da var det medlemmer for eksempel fra Kautokeino, selv om Kautokeino hadde sin egen sámiid sær'vi. Mitt poeng med dette er at resolusjonskomitéen, i alle fall etter mitt syn, bør formulere sitt forslag i vage formuleringer slik at man ikke binder seg for mye.

Gustaw Heika:

Jás mii gæč'čat dan vuostaš čuog'gá mii dain njuolgadusain gáv'dnu, de fer'te gal daddjat atte vuoseha (čájeha) atte mis sámiin ii læt vel riek'ta čielgas dat oaidno gák'te (må) mii háliidit Sámerádi oaž'žot doai'bmat. Ja nu gukká gá sámi vál'doorganisašuvnat æi læt alceset ge čil'gen må sii háliidit Sámirádi doai'bmat, de læ hir'bmat váddis oaž'žot Sámirádi doai'bmat. Jus'ta man garrisat sámi organisašuvnat duv'det (dár'jut) Sámirádi, dat ad'dá dagga viðe ruðalažžat nai doar'jaga, dat boattá duv'do á'l'gol. Dat læ nu jás mii ieža sámit vuosehit atte dat læ daggár ášši maid mii duv'dit, de mis læ álo álkít oaž'žot ruttaguvdo daida áššida. Muttu jás mii æt ieža ge riek'ta dan daga, æt mii boaðe ruða ge oaž'žot dán dái'bmi. Já jás vig'gá dan vuostaš čuoggás lákkat maggár árvo organat dahje organisašuvnat ad'det sámíráddái, ii das gal oažžu sälvi (čielgadusa). Gal sáttášii nu nai dakket jás čavgabut háliida čadnat organisašuvnaid dasa, atte organisašuvnat mávsáše, nu gáit sát'tá daddjat miellattomávso, nu gá duhát kruvno jagis, de livčii ruðalažžat nai čadnujuvvun ja čájehuvvvun atte dat læ min organa. Jás de gæč'čá goalmát čuog'gá, de gáit jás ruotagillii gal'gá njuol'ga jár'galit, de fer'te eret vál'dit dan sáni mii læ jár'galuvvvun «medlemmer» ja fer'te čuož'žot «rådsledamøter», muodoid ii ruota lák'ki ibmir állen ge maid dat mærkaša. Mii ságasteimet dan ášši birra Ruota Sámiid Riikasærví (SSR) jakkičoak'kimis, ja mii fuomášeimet gæt dat das læt miel'de. Das čuož'žo atte dat læt dušše dat 12'is gæt læt vál'ljejuvvun gæt læt miel'de, ii ge organisašuvnain læt das mikkige dagoid das de. Čil'gen ditte galgašii gal gáit vuostaš čuog'gá čállit álo njul'gabut ja daddjat das juo maggár árvo sámiorganisašuvnat, må ságastan dás, degu dat læ sámiid organisašuvnaid organa Sámíráddi, atte das dajašii hir'bmat čiel'gasit man árvo sii ad'det dasa. Dat læ gal ballo dieðosge degu Leif Halonen das juo dajai atte Sámíráddi vál'dá baddjel sámipolitiika dain sámiorganisašuvnain, muttu mán in doaivu atte dan balo dárbasha nu duottan vál'dit. Jás mii de mannat 9'át čuog'gái, das dat de ságastuvvu må daid konferansaid gal'gá čeg'get bajás dahje må daid gal'gá čádahit. Muttu das maid læ jus'ta dat ár'vojäraldat. Dat gal læ sámmá gidda vuostaš páragráffas nai, man árvo mii ad'dit Sámikonferan'sii ja Sámíráddái. Ja jás gæč'čat 10'át čuog'gái, das galgašii gal vuostaš binná maŋŋil das gás hæi'tá «dessa länders samer», dat ráddimiellatto ii galgašii vál'ljejuvvut sáddatál'bmun sámikonferan'sii, dan galgašii oaž'žot juo miel'de čállagis danin gá dat ii læt riek'ta čiel'gasit dat järaldat vel loappalažžat daddjun. Mán læn ávtarádis SSR'a sáddatál'bmáin Per Johan Fjällströmain ságastan atte mán sáttan almohit maid SSR'a, maggár resolušuvna dat válđii dan áššis. Mán válđán jus'ta daid cæl'kámušaid. Järaldagat dis juo læt. Gal'gá gá ráddi bissot ja ællit ávdus? Dat læ degu vuostaš järaldat. Dasa læ SSR'a vás'tidan atte dat læ gal diettelaž atte ráddi gal'gá ællit. Daida järaldagaiide 2., 3. ja 4. læ SSR'a vás'tidan atte dat bar'gonjuolgadussa mii læ sámíráddái, fer'te mut'tit nu atte læ sámiid vál'doorganisašuvnaid ja sámírádi ja sámikonferansa gas'kavuodat fer'tejit buorebut čil'gejuvvut. Ja de læt maidái daddjan atte dat sáddatál'bmut mat læt konferansas miel'de, dat læt čiel'gasit sáddatál'bmut ja ságastæddjít daida organisašuvnaide mat læt sád'den sin. Degu vás'tádus dan njællját järaldakkii, mán ibmirdan atte SSR'a ii boattán gása ge. Ii dat vás'tidan gal'gá gá dat læt sámiid ák'tasaš organa vai gal'gá gá dat læt vál'doorganisašuvnaid ák'tasaš organa, muttu sámmá áigi læ fal SSR'a evtuan atte dat järaldagat vál'dujuvvujit bajás Sámírádiin ja organisašuvnaiguin Norgas, Ruotas ja Suomas. Viðát järaldakkii gal SSR'a fal hui čiel'gasit daddjá atte sámit gal'get bar'gat ávtas vel ná viidásæbbut, ná máilmálažžat nai, internašuvnálažžat.

Hvis vi ser på 1. paragrafen i forslaget til nye vedtekter, så er det på det rene at vi ikke idag har fått samerådet til å fungere skikkelig. Når de ulike samiske organisasjoner ikke har gitt klare retningslinjer til hvordan rådet skal fungere, så er det klart at det er vanskelig å få dette til å fungere skikkelig. Det

er klart at penge-spørsmålet også er viktig i denne forbindelsen. Det er klart at jo mer eller jo mindre vi gir innhold til rådet, så er det klart at bevilgningene også blir deretter. Det er også vanskelig på basis av dette forslaget å få klar beskjed om hvilken status dette rådet kommer til å få for samene. Dersom foreningene hadde betalt medlemsavgift, f.eks. tusen kroner årlig, til rådet, så ville man da gitt klar beskjed at den tilhører samene. Hvis vi går over til paragraf 3. Når dette er oversatt til svensk, så bør det istedenfor «medlemmer» stå «rådsledamøter». Når vi drøftet dette spørsmålet på SSR's årsmøte, så var det vanskelig for oss å kunne fastslå om det var andre enn disse 12 som står under punkt 3, som var med i dette rådet. Jeg sa her at for helt klart å fastslå hvordan samiske organisasjonene selv vil tilknyttes samerådet, så måtte 1. paragraf omskrives, egentlig på en helt klarere måte. Og hvis vi så går over til paragraf 9 i dette forslaget, så er det her tale om hvordan disse konferansene skal gjennomføres. Her blir det også tale om status for konferansen. Når det gjelder paragraf 10, så burde et tillegg komme der etter ordene «dessa länders samer». Der burde vi egentlig få inn at rådsmedlemmene ikke var delegater ved samekonferansen. Dette fordi det spesielt fra svensk side ikke er helt klargjort hvordan vi skal se på rådsmedlemmene i denne sammenheng, når det gjelder valg til nordisk samekonferanse. Rådsmedlemmene er jo allerede på plass ved samekonferansen, så det har ingen hensikt å velge de, men for tydelig å si fra, så burde det skrives ned. Jeg har i samråd med SSR's delegat Per Johan Fjällström kommet overens om at jeg kan formidle hva SSR har sagt i denne saken i en resolusjon som ble gjort på landsmøtet nå i Arvidsjaur. Jeg kan ta beslutspunktene. Skal rådet bestå og fortsatt leve? På spørsmål nr.1 har SSR svart at det er helt klart at Nordisk Sameråd skal bestå og utvikles. På spørsmål 2, 3 og 4 sier SSR at med utgangspunkt i den prinsipputtalelsen som ble gjort angående eller som svar på spørsmål 1, så må arbeidsordningen omarbeides slik at forholdet mellom de samiske hovedorganisasjonene, Samerådet og samekonferansen betones og klargjøres. Når det gjelder valg av rådsmedlemmene til samekonferansen, så forutsettes det at de er representanter for den hovedorganisasjon som har utsendt dem. På spørsmål 4, skal Nordisk Sameråd være alle nordiske samers fellesorgan eller bare hovedorganisasjonenes felles organ, så blir svaret egentlig bare ingenting. Vi diskuterte spørsmålet, men det rant ut i sanden, jeg vet ikke om Leif Halonen har oppfattet det på en annen måte. Vi får vel høre. Når det gjelder spørsmål 4, så nevnte jeg at det var ingen egentlig svar, men forslaget fra SSR er at det holdes et fellesmøte med representanter for de nordiske samiske organisasjoner for å klargjøre disse spørsmålene og for å kunne komme frem til en løsning før samekonferansen 1978. På det 5. spørsmålet svarte SSR at det er helt klart at samene skal fortsette å utvikle samarbeidet internasjonalt.

Olav Dikkanen:

Dette er et spørsmål som vi samene skulle hatt for lenge, lenge siden. Vi har ikke råd til å arbeide parallelt og bruke kretene. De som har vært på samekonferanser og laget resolusjoner og arbeidet og slitt, og mange av disse arbeidsdagene er forspilt. Derfor er det slik vi har det idag. Der er andre krefter som arbeider på Norkalotten. Vi kan nevne blant annet Lassinanti. Vi har ikke råd til det. Hvis dere skal se fremover, så må det koordineres. Jeg synes de svenske samer arbeider foran oss. Jeg vil be delegatene å studere vedtakene som de har vedtatt i SSR, så sparer dere mye arbeid.

Dat læ gážaldat maid mii sábmelázžat ličiimet gal'gan oaž'zot juo ái'gá dás áv'dal. Ii mis læt ráddi bar'gat báldalagaid ja dan lákkái gævhahit návčaimet. Sii gæt læt læmaš sámikonferansain, rákkadan resolušuvnaid ja læt račhan daiguin, ænas dáin beiviin læt duš'šái mannan ja danin læ ge mis ád'ne ná. Dábbe læt sérá fámot mat bar'get maidái Dávvikalottas. Mii sáttit namahit Lassinanti. Ii mis læt dasa ráddi. Jás díi gal'gabettet gæč'čat ávdusguv'lui, de fer'te ávtasbar'gut. Árro nu atte sámit guđet Ruđabæl'de ásset, sii bar'get ávdabæl'de min. Mán dáton atte sáddatál'bmut guorahallat daid cælkámušaid mat SSR'as læt boattán, de sæs'tibettet álo bargo.

Anders Somby:

Imaštan leddje gå ba ái'rasat gul'dalæmen ge nu dár'kilit dalle gå dat daddjui. Mán gal'bælis anán dán gážaldaga dan mađe dætalaž'zan atte mii fer'tet dan mænnodit vuđulažžat. Jás mii livčiimet áž'žun báppáriid áv'dal, de livčiimet bæssan buorebut guorahallat ášši, gå dát læ dætalaš á.m.d. jás mii gæč'čat internašuvnálaš ávtasbar'gui, dát læ ávtasbar'go máilmiráddi. Buot uc'cimus maid mán gá'i'bidivčen dies læ atte mii livčiimet gal'gat oaž'zot vuodo nu atte sáttit ságastallat. Mán bælistan duostan daddjat atte dás læt ál'bmut mat æi diede ge mii máilmiráddi læ dahje atte mā dán ráddjái máilmálaš ávtasbar'go læ dáppáhuvvun ja æi ge njuolgadusaid ja vuodo man ala dat bar'gá, ja mán ávdas dat bar'gá. Mán dáton dál buk'tit konretálaš evtehusa. Danin gå læ nu oanehis ái'gi dál nu atte æi sátté miellattočoak'kimiin, báikálašserviin, mænnodit dán ášši, de evtuhan atte NSR doallá «seminaraid» ja vál'dá áv'damærka NRL seminarain dan áddá boazodoalolága ák'tavuodas. Mán jákkán atte dalle livčii vejulašvuotta atte stuorát oassi sámiál'bmugis oažžužit læt miel'de dien mæridæmen.

Det finnes ikke grunnlag for å kunne danne seg et bilde av et tilfeldig forslag. Det er nødvendig at vi diskuterer dette punktet grundig, for det er så pass viktig for våre foreninger. Hadde vi fått dokumentene tilsendt tidligere, så kunne vi ha forberedt oss bedre, for dette er blant annet viktig i internasjonalt samarbeid. Det minste vi hadde hatt krav på, det er å få en god del konkrete opplysninger om blant annet hva verdensrådet er og hva det arbeider for, retningslinjer for rådet og hvem den arbeider for. Jeg kommer derfor med et konkret forslag, siden tiden er kort, og jeg anser det nødvendig at dette spørsmålet drøftes på lokalforeningenes medlemsmøter. Jeg foreslår at NSR avholder seminar om dette spørsmålet og på lignende måte som NRL behandlet reindriftsloven. Da kunne flere samer være med på å behandle denne saken.

Leif Halonen:

Mán álgán daina manjimus áššin. Dat læ máilmirádi, sámírádi ja sámiorganisašuvnaiid internaššuvnálaš bargot. Mán doaivon dal atte Áslat Niilas gií læ máilmirádi stiv'ralat'to atte dat vál'dá sánisaji ja čil'ge man lákkái diet áš'ší læ boattán bajás. Mán in dieðe maid stiv'ra læ dakkan áv'dal gá stiv'ra gáččoi sámírádi vál'dit ja dákkehít (ratifiseret) daid njuolgadusaid mat máilmirádis læt ja atte šámíráddi šad'dá lat'ton máilmiráddái. Mán in dieðe læ gá stiv'ra jærran báikálaš serviin. Mán bælistan in dieðe læ gá sád' dejuvvun máilmirádi njuolgadusat báikálalaš serviide. Mán in sátte dieid gážaldagaid vás'tidit. Muttu mu mielas læ hui il'gat gullat atte mii ál'goál'bmugat birra máilmí æt sátte ávtas bar'gat. Ja munnej læ hui il'gat gullat atte dat boattá nuorat ál'bmuin diet gážaldat bajás atte mii æt galga, læt miel'de das. Dat dál'vu munnje il'gat. Væháš Án'dii, ja daida gæt æi dieðe, lakket dan mii læ čál'lun máilmirádi nubbi konferansa birra. Das čuož'žo álgus mā dat læ áš'ší, mā dat gal'gá fiev'riduvvut, mii læ máilmiráddi. De mán járgihan dasa gás mán hei'ten es'ke. Mus livčii væháš daddjamus dan ášši birra. Mus læ sæmmá oai'vil gá Odd Máttes atte mii sá'ttit gæč'čat sámírádi degu ák'ta organisašuv'dna, gáit dien lákkái gá Odd Mát'te daddjá. Muttu manin æt sátte dalle dan daddjat njuolgadusain maidái? Moai æn læt Odd Máttein ávta oai'vilis dies atte mu «definišuv'dna» organisašuv'dnií læ atte gal'gá njuolgadusain čuož'žot. Su «definišuv'dna» læ atte dat vál'ljejuvvuit ávta konferan'sii ja das læ rákkaduvvun organisašuv'dna. Jás mii buokkat læt dan oai'vilis atte dat gal'gá dien lákkái dakkut, manin mii de æt sátte njuolgadusaide biddjat dan lákkái atte dat šad'dá nu. Mán in jákká atte Odd Máttes læ nu álo ærá oai'dno dien ášsis. Mán jákkán moai ledne sæmmá oai'vilis dies. Bære ávta unna dinga vel. Gá mán daddjen atte Suoma bæl'de ii læt gukkes ja buorre tradišuv'dna læmaš manjimus jagiin atte bar'gat organisašuvnaiguin. Sámparlamen'ta mii læ namahuvvun læ háldahusorgana. Gustaw, mii dál diettit atte sámíráddi ii jáðe. Mán in jákke gáit atte mii dan vuostaš ul'bmílpáragráfas sá'ttit riev'dadit atte dat šad'dá buorre. Dat soai'tá gáit ge šad'dat buorre, muttu mán in jákke bælistan atte šad'dá áibas buorre. Mán jákkán dat vuoddo man lákkái dat njuolgadusat læt rákkaduvvun, dat gal'gá riev'daduvvut, mán jákkán atte máilmirádi njuolgadusaid miel'de. Dan sæmmá vuodo ala galgašeddje Sámírádi njuolgadusat rákkaduvvut. Diet læ mu oai'vil. Báðeš dahje ii báðeš atte mák'sit miellat'tomávso dahje atte organisašuvnat mák'set miellat'tomávso Sámíráddái duhát kruvno mii sá'ttá gáč'cujuvvut miellat'toruttan. Dat soai'tá læt buorre diet, mán in dieðe gal. Daid gážaldagaid sá'ttá jakkičoak'kin vás'tidit. Dat njællját gážaldat dáin áš'lista gážaldagain atte gal'gá gá Sámíráddi læt daid organisašuvnaiid oai'veorgana dahje ák'tasaš organa. Dat ii vás'tiduvvun Ruota sámiid riikkäservi čoak'kimis. Mán gal bælis doaivon atte dát čoak'kin vás'tida sæmmá lákkái gá NRL læ vás'tidan dien gážaldakkii. Ja, diet dat læ ge dat oai'vegážaldat. Min oai'vil miel'de Sámírádis, mii fer'tet gullat organisašuvnain atte gal'gá gá læt organa died riikaorganisašuvnaide. Vaiku dál læ doai'bman dán lákkái, mii ád'det buokkat atte dat læ doai'bman nu mā Odd Mát'te dás dajai atte dien lákkái dat læ doai'bman. Muttu de læ gážaldat, æt gá mii sátte oaž'žot dan njuolgadusaide maid? Æi gá sátte jakkičoak'kimat daddjat middjiide atte dien lákkái dat gal'gá læt. Dat læ mu gážaldat. Olav, sámikonferansa resolušuvnat. Mii æt læt vel joav'dan gukkibut atte resolušuvnat æi læt ba čál'lun ge. Dassážii læ jagi ái'gi gá sámikonferan'sa någai. Æt læt vel joav'dan nu gukkás atte ei'seváldit læt áž'žun daid resolušuvnadi, daid oai'viliid mat dábbe buk'tejuvvuje. Diet læ min dilálašuotta. Mán jæran gal'gá gá læt nu.

For å begynne med det siste først, verdensrådet og dets arbeid. Jeg håper i hvert fall at Aslak Nils Sara som er verdensrådets styremedlem for samer og grønlendere tar ordet og forklarer litt. Jeg vet ikke om styret på noen måte har orientert lokalforeningene om verdenrådet før de sendte melding om at Samerådet skulle ratifisere vedtekten og melde seg inn som medlem. Det vet ikke jeg, det må andre svare på. Men det gjør meg vondt å høre at man blir mistenkliggjort når man prøver å samarbeide med andre urbefolkninger i verden og det gjør meg ekstra vondt når dette kommer fra ungdommen. Så til det opprinnelige. Odd Mathis Hætta og min definisjon på hva en organisasjon er, det er en saklig uenighet. Det er greit. Jeg kan godt gå med på å kalte Samerådet for en organisasjon og samekonferansen for en organisasjon i og med at det er organisasjonene som velger delegater til dette. Men hvis man først går med på å si det, så kan man få det vedtektsfestet rett og slett. Så enkelt er det, og da er man enig. Jeg tror ikke Odd Mathis Hætta og jeg er så uenig på dette der punktet heller, det

er bare en form for hvordan man definerer en sak. Dette jeg sa om «finnene» og deres tradisjon i organisasjonsarbeid. Jeg sa ikke at de ikke har organisasjonsarbeid, men de har ikke sterke tradisjoner når det gjelder samisk organisasjonsarbeid. Og sameparlamentet er som jeg sa i sted, et forvaltningsorgan for den finske stat. Gustaw Heika; Jeg tror ikke ved å endre paragraf 1 i vedtektsforslaget at det i grunnen er helt bra. Jeg tror at man må endre måten å bygge opp vedtekten på, og se på verdensrådets vedtekter og måten de er bygd opp på og bruke den samme oppbyggingen. Da tror jeg først det blir bra. Det er mulig ved å endre 1. paragrafens innhold litt at det kan bli brukbart. Jeg tror ikke det blir helt bra likevel. Om medlemsavgift til Samerådet betyr noe i den ene eller andre retning? Kanskje rent følelesmessig så vil det bety noe at organisasjonene betaler inn litt penger til Samerådet. Økonomisk så vil det i hvert fall ikke bety noe. At de betaler inn penger, betyr kanskje at organisasjonene blir sterkere knyttet til rådet. Men har man vedtekter, så tror jeg det skulle være nok. På spørsmål 4 i sakslista; spørsmål om det skal være organisasjonenes hovedorgan, så ble det, som det ble sagt herifra, ikke sagt noe om det fra SSR landsmøte. Jeg håper at dette landsmøte ihvertfall vil si noe om det. Det er nemlig grunnlaget for hele arbeidet i Samerådet, hva skal det være. Til slutt litt om samekonferansenes resolusjoner. Olav Dikkanen var inne på det. Vi har kommet så langt at vi ennå ikke har fått ut resolusjoner og de vedtak som ble fattet på siste samekonferanse. Myndighetene vet ikke om det vi gjorde på siste samekonferanse. Det er stillingen i Samerådet idag. Jeg spør bare, skal det være slik?

Leif Dunfjeld:

Det må være en mulighet til å få forenklet og strukturert den her debatten litt. Vi har ikke tid til en slik langvarig debatt, ikke i hvert fall tid til å diskutere historie. Vi får bare bygge på den erkjennelsen at det er storpolitiske og historiske tilfeldigheter som gjør det nødvendig for oss å ha et overordnet samarbeidsorgan. Man registrerer jo ikke bare fra denne forsamlingen, men også hva man har hørt fra SSR's årsmøte at vi samer etter hvert har blitt så preget av de hjemstedsland hvor vi befinner oss, så vi diskuterer altfor lite samesaker i denne forbindelse. Det blir mere et spørsmål å avgjøre autoritet til et organ som ligger utenfor vår egen styringsrett. Jeg tror at vi ganske kort på dette landsmøte vedtar at Nordisk Sameråd skal bestå og vi forutsetter at Nordisk Sameråd er de samiske hovedorganisasjonens høyeste samarbeidsorgan. De forslag til vedtekter som er fremlagt, de er altfor lite gjennomarbeidet og kan overhodet ikke danne noe grunnlag for det endelige vedtektsforslaget etter mitt syn. Men siden vedtekten i hovedsak er tekniske spørsmål, så er det slik at det ikke er nødvendig for dette landsmøtet å diskutere noe ytterligere utover formålsparagrafen. Og da kan det vel kort og godt sies at Nordisk Sameråd organiseres til å bli de samiske hovedorganisasjoners høyeste samarbeidsorgan, innenfor rammen av de enkelte hovedorganisasjonenes formålsparagraf. Og når det gjelder det siste, så er det avklart for lenge siden. Formålsparagrafene er ganske identiske til tross for at det er brukt forskjellige antall ord. Innholdet er ganske likt.

Dat fer'te læt vejulaš atte vähäš oanedit dán ságastallama gá mis ii læt á'i'gi dušše ságastallat ja historjá gáit ii ållen ge. Mii fer'et dan gal dušše oai'dnit atte dat læt gal dat historjálaš ja stuorra politikálaš oai'vilat mat læt dakkan dan atte mii dárbášit daggár oai'veorganisašuvna. Dat fuomášuvvu ii dušše dán čoak'kimis, muttu maid das mii læ dáppáhuvvan SSR riikačoak'kimis, nu atte mii sábmelážat læt áigiid čada, šad'dan nu atte mi læt nu čad'nujuvvun ieš guđet ge daida riikaide gása mii gullut, nu atte mi rievti miel'de nu unnán hubmat ja ságastallat sámiid áššiid birra vuoi'gat. Mán doaivon atte mi oaz'žot oanehažžat dán riikačoak'kimis dakkat evtehusa atte Dávviriikaid Sámíráddi gal'gá bissot ja nu atte mii gæč'čat dáina lágin atte Dávviriikaid Sámíráddi læ daid riikaide oai'veorganisašuvnaid alimus ávtas bar'gan ráddi. Dat evtehuš mii læ biddjun áv'dan atte divvot daid njuolgadusaid læ bære unnán čada man'nujuvvun ja guorah'ljujuvvun ja dan ditte dat æi sátte mu oai'vil miel'de loappalažžat vál'dut buorrin dál. Muttu gá dat njuolgadusat læt dáv'já tekniikálaš gážaldagat, de mu oai'vil miel'de ii læt dárbášlaš atte dát riikačoak'kin ábbanassi ge ságastallá dáiđ njuolgadus riev'dadusaid birra, ærret gá dan ul'bmil páragráfa birra. Ja de sá'tá oanehažžat daddjut dáina lágin atte Dávviriikaid Sámíráddi áddasis organiserejuvvu dahje divvujuvvu, nu atte Dávviriikaid Sámíráddi šad'dá sámi oai'veorganisašuvnaid alimus ávtasbar'ganorgana, nu atte daid sierraláš riikaide oai'veorganisašuvnaid nuolgadusaid siskubæl'de. Danin gá sisdoallo dain njuolgadusain gáit læ ábba ávta lágán vaiku ieš guđet læt adnán sánidæset ærá láddje.

Iver Utsi:

Det er kanskje en vanskelig sak som er stilt for landsmøtet denne gangen. Når det blir stilt spørsmål om Nordisk Sameråd skal bestå og fortsatt leve, så må vi stille motspørsmål: Hva er samerådet? Hvem er det som har dannet det? Vi hørte her at det var spørsmål om det var en organisasjon eller ikke. Absolutt er det en organisasjon, for en samekonferanse det er utvalgte delegater fra hvert av landene Norge, Sverige og Finland. Det er de samiske organisasjonene som har sendt sine delegater til

samekonferansen og det var der saken ble tatt opp med spørsmål om dannelse av Samerådet. Da er det uten tvil en organisasjon som vi må ha det fulle tillit til eller skal vi sette oss ned her i Hattfjelldal og begynne å betvile det. Det er jo vi selv som har vært med på å velge delegater og selv skal vi nå begynne å tvile på delegatene. Så på dette spørsmålet må svaret bli absolutt ja. Hvis vi begynner å diskutere om det er så, så skinner det igjennom med en gang at NSR ikke har noe tiltro til Samerådet, selvom ens egne delegater har vært med på å velge. Jeg tenker som så at her er det ikke noe å diskutere om. Den saken hadde ikke trengt å komme på papiret engang. Det spørsmålet er ikke verdt det papiret det er skrevet på.

Dat læ gal dán háve váddis áš'ši mii læ divvujuvvun dán riikačoak'kima áv'dii. Gå dat gážaldat læ dáina lágin atte vel gá gal'gá Dávviriikaid Sámeráddi bissot ja ællit ain, de fer'tet mii fas divvot gážaldaga: Mii læ Sámiráddi? Gii læ dan ásahan? Mii gulaimet dás atte dat læi jeraldat læ gá dat organisašuv'dna vai ii? Dat læ gal organisašuv'dna danin gá sámikonferan'sii læt sáddatál'bmuit vá'ljejuvvun buot dien gálma riikain Ruotas, Norgas ja Suomas. Nu atte dat læt sámiorganisašuvnat mat sád'dejít ái'rasiid dákku sámikonferan'sii ja dábbe vá'l dujuvvui bajás atte ásahit Sámiráddi. Dat læ appitkæt'tá organisašuv'dna gæsa mii gal'gat állis luot'támuša admít vai gal'gat gá mii dábbe dán čoak'kimis ál'git æppidit dan hárrái. Ieža mii læt vá'ljen ái'rasiid dákku ja fas ál'git daid æppidit ja dan gážaldakkii gal fer'te vás'tiduvvut áibas atte dat læ. Jás mii ál'git dan birra hubmat, de dat gal bái'tá čáda dagga vide atte Norga Sámiid Riikasärvís ii læt luot'támuš Sámiráddái masa iežas ái'rásat læt læmaš miel'de vá'ljemin. Dan ditte ii áru gal mu mielas dien birra mikkige ságastæbmi. Ii livče dárbášan boattit báppára ala ge danin gá dat gážaldat ii læt dan væra ge gá dat bábir man ala læ čál'lun.

Aslak Nils Sara:

Mán in áigu gá oanehažžat doar'jot Leif Dunfjell ja Ánde atte mii vál'dit dan gážaldaga maid Leifa buvtii atte gal'gá gá Sámiráddi vai ii. Guov'dageino sáddatál'bmuid bælis doar'jot dan jur'daga atte Sámiráddi gal'gá læt sámiorganisašuvnaid ák'tasaš organa. Njuolgadusaid æt áru, mu mielas, sáttimin vá'l'dit nu gá Án'de lággai. Ad'dit dan stiv'rii bar'gat ja gáv'dnat ieš mā áš'ši mænnoduvvu nu atte dat boattá boatte jagi konferansa áv'dii. Dat læt tekníkáláš gážaldagat ja mii dát'tot stivra daina bar'gat. Mán in áigu ænet dien birra hållat.

Jeg er helt enig med Leif, at vi tar det standpunkt som også Kautokeino Sámiid Sær'vi har Nordisk Sameråd skal være et felles organ for de samiske hovedorganisasjonene. Så det synes vi er helt klart, men jeg er også inne på det Anders sa i sted at det er litt vanskelig å ta standpunkt til de tekniske spørsmålene i vedtektena her, så vi kan vel gi dette til styret som arbeidsoppgave å finne frem behandlingsmåten slik at vedtektena kan bli behandlet blant de lokale foreningene og at det blir behandlet på neste års konferanse. Det er mange ting her i vedtektena som man kunne ta opp, men de er mest av teknisk art. Jeg stiller blant spørsmålstegn ved siste setning i formålsparagrafen, paragraf 1. Jeg stiller blant annet spørsmål om medlemmer, antall medlemmer, om det er riktig at det skal være likt medlemstall for delegasjonene fra Norge, Sverige og Finland. Hvis man skal følge demokratiske prinsipper her, så synes jeg at måten vi har hatt det tidligere, med ulikt medlemstall i forhold til antall samer i de forskjellige land, synes jeg har fungert bra. Det samme kan man også si om paragraf 10. Der er også foreslått likt antall delegater. Jeg stiller også spørsmålstegn om det er riktig. Og paragraf 11, der er det nevnt en del organer som samekonferansen skal velge representanter til. Jeg vet heller ikke om det er riktig å liste opp alle de organer eller om man kan bruke fellesnavn for slike organer. Der er de begrunnelser og de spørsmålene jeg har, og som motiverer til at vi må ta vedtektena lokalt, men at vi arbeider mot det målet at vi skal få dette gjennomført til neste års konferanse.

Leif Halonen:

Mán in dieđe mā mán galgan dán ságastallama dul'kut. Dat sei læt māngas listo al'de gæt hálle. Jás mán dan dul'kun atte díi eppet hálá danin, de læ buorre. Muttu gáv'dnu vel nub'bi dul'kun vuokki ja dat læ atte díi eppet hálit daddjat dan maid díi jurdašeppet Sámiráddi bargo birra. Mis læ maid dat dul'kun vejulašvuotta atte gá dat resolušuv'dna buorrin dákkehuvvu dahje ii buorrin dákkehuvvu, dat Rettadus mii dás dakkujuvvu manjil gá resolušuv'dnaláv'digád' di læ bar'gan. Atte jás dat dákkehuvvu, de mii dul'kut dan dán lakkái. Mán bælistan dagan dan. Mii læt áž'žun hui álo vás'tádusaid dasa maid mii læt jærran. Ja dan maid Leif Dunfjeld dás buvtii áv'dan, dat læ middjiide doar'vái, min bargo sáttá viidásæbbut jádihuvvut. Dat tekníkáláš gážaldagat mā njuolgadusat gal'get rákkaduvvut, dat ii gal læt dat stuorimus. Mii læt rádi bælis biddjan daggár diimo goas mii gal'gat læt gær'gan juokke gážaldagain. Jadat fer'te hui jádánit gar'gujuvvut dál mā njuolgadusaid rákkadit. Mii diettit rádi bælis atte mii fer'tet áibas áddasit čállit njuolgadusaid ja mii æt dieđe goas dat áddá njuolgadusa evtehusat læt gár'vásat, goas dat læt dul'kujuvvun suoma- ja ruotagillii ja goas dat sáttet ad'dujuvvut riikaorganisašuvnaide ja goas riikaorganisašuvnat sáttet ad'dit báikáláš serviide. Mii

duttaat atte dán čoak'kimis boattá vás'tádus áv'dai 1. čak'čamános dán jagis, jás vás'tádus kæ'buorre. Muttu mii æt sätte dan buorrin dákket, dan oai'vila atte maid Áslat Niilas dás dajai atte manjedit njuolgadusaid, atte dat manjiduvvu boatte konferan'sii. Dat ii menestuva šat. Mán oai'vildan atte njuolgadusat gal'get læt boatte konferansabævdí al'de, atte sáddatál'bmut læt gal'gan oai'dnit njuolgadusaid. Riikasærvit læt gal'gan daddjat middjiide jur'dagiidis daid njuolgadusaid birra ja de sät'tit daid buorrin dákkehít konferansas.

Jeg er ikke sikker på hvordan jeg skal tolke denne debatten. Det var ikke mange som hadde ordet. Jeg kan tolke det slik at det jeg har sagt er riktig og at forsamlingen er enig med meg. Jeg kan også tolke det slik at forsamlingen ikke vet hva den skal si om Samerådet og Samerådets arbeid. Jeg vil foretrekke å tolke det dithen at når det eventuelle resolusjonsforslaget vedtas her i morgen, at forsamlingsens avstemning vil være rettesnor for vårt arbeid. Dersom dette resolusjonsforslaget som bare er antydet her, vil gå igjennom, så vil vi i Samerådet være fornøyd. At vi får den før 1. september i år, kan det føre til at vi kan fortsette arbeidet i Samerådet. De tekniske spørsmål angående vedtekten er i grunnen ikke så travert med. Vi fra Samerådets side er oppmerksomme på at det må skrives helt nye vedtekter. Vi vet ikke når disse vedtekten kan være ferdige. De skal være sendt til riksorganisasjonene, hva tid riksorganisasjonene har innhentet uttalelser om disse vedtekten fra lokalforenningene, det vet vi ikke. Men vi har en tidsplan i rådets arbeid, og den tidsplanen går ut på at i løpet av våren -78 skal vedtekten være ferdig behandlet fra rådets side og sendes ut til delegatene som sak ved den 10. Nordiske samekonferansen. Da skal alle spørsmål være avklaret. Det skal være slik at konferansen skal kunne ta stilling til vedtekten da. Da først er vi fornøyd.

Aslak Nils Sara:

Mán fer'ten Lei'fii čil'get. Mán maid läkken jus'ta sámmá lákkái gá dán es'ke daddjet. Mán in læt läkkan atte dat gal'gá manjiduvvu boatte konferan'sii. Muttu mán läkken atte æt sätte dás dál njuolgadusaid mærridit, muttu mii ad'dit stiv'rä bar'gat nu atte dat båttet konferansa áv'di ja dan sámmás atte lae serviide. Muttu mán maidái fer'ten čil'get dan subbi ássi, ja dan bargos gal'gá læt ák'ta oassi stivras atte dár'kilä gæ'čat læt gá riek'ta atte dat gal'get sámmá álo lattot buot riikain. Jás mii gal'gat dábálaš demokratalaš prinsippaid čuovvot, de ii áru lamen riek'ta. Dat árro mu mielas atte Norgas áv'damærka dittii fer'tejit állo æmbut sikke sáddatál'bmut ja miellattot rádis gá Suomas jás gæ'čá sámi álmuš lágo ek'tui; 5000 samit Suomas, 40000 - 50000 Norga bæl'de, nu atte dat vuokki fer'te čuv'vujuvvut jás mii gal'gat sät'tit demokratia vuogi miel'de ássiud mænnodit ja mærridit.

Resolusjon nr. 1.

NORGA SAMIID RIJKASÆR'VI samlet til årsmøte i Hattfjelldal i tiden 20.—22. juni 1977 har med tilfredsstillelse registrert at en rekke av de enkeltsaker vår organisasjon har opptrått i løpet av de seneste år har blitt fulgt opp av landets sentrale myndigheter. Man registrerer også at det i enkeltsaker har foreligget vilje til samarbeid med de øvrige Nordiske land om fruktbare løsninger.

Selv om utvikling og gjennomføring av disse enkeltprosjekter innefor enkelte sektorer har bidratt til en bedret sosial og økonomisk utvikling for den samiske befolkning, finner NSR grunn til å peke på at det fortsatt ikke er vedtatt en overordnet målsetting for myndighetenes samepolitikk. Det er således også med beklagelse at NSR registrerer at den norske regering ikke har funnet det som aktuell minoritetpolitikk å ratifisere ILO-konvensjon nr. 107 som forplikter de ratifiserende stater til å vedta en lovgivning som garanterer de opprinnelige minoriteters rett til sine landområder for at disse skal få mulighet til fortsatt opprettholdelse og utvikling av sitt spesielle næringsliv, sin spesielle kultur og en trygg sosial utvikling.

NSR mener at en fortsatt utvikling av samenes næringsmessige, kulturelle og sosiale stilling i Norge er betinget av at samenes status som en opprinnelig minoritet fastsettes ved lov. En lov som garanterer samene visse minimumsrettigheter er forøvrig begrunnet med at landets generelle loverk ikke gir samene som minoritet en rettsstilling som tilnærmet er lik landets øvrige befolkning, idet samfunnets etablerte styringsmekanismert ikke gir samene en reell mulighet til med innflytelse i saker som angår dem.

Det pekes i denne forbindelse også på den spesielle betydning som må tillegges samenes egen kulturelle, sosiale og religiøse holdning i forbindelse med utvikling av næringslivet og ressursbruken i sameområdene.

En lov om beskyttelse av den samiske befolkning bør ikke være en detaljlov, men en lov som fastslår viktige prinsipper om:

1. Samenes tilknytning til og status innen sine tradisjonelle bosettingsområder.
2. Disposisjon og bruk av naturressursene i de tradisjonelle samiske bosettingsområdene.
3. Opprettelse av et Samefond som foruten statlige bevilgninger skal finansieres bl.a. gjennom avgifter pålagt ressurskrevende virksomhet innen sameområdene. Fondet skal finansiere nødvendig støtte til samisk næringsliv og kultur, og være underlagt en ledelse valgt av samene selv.
4. Det samiske språks status i offentlig forvaltning og i undervisning.

En lov om beskyttelse av den samiske befolkning vil kunne åpne for bedre muligheter for en harmonisk utvikling av de samiske bosettingsområdene i pact med samenes egen kulturelle bakgrunn.

Resolusjon nr. 2.

SAMISK SPRÅKLOV

I de nordiske land har samisk språk hatt ulik anseelse gjennom tidene. Fra at bruken av samisk i visse sammenheng til tiden har vært aktivt begrenset, i praksis direkte forbudt har utviklingen gått i retning av at språket idag kan *tåles* brukt bl.a. i skolesammenheng. De samiske organisasjoner har gjentatte ganger poengtert språkets betydning i kultursammenheng. Det må videre kunne slås fast at en offisiell anerkjennelse av språket har stor betydning for de menneskelige relasjoner i dagliglivet og for språkbrukernes selvrespekt. De offentlige myndigheter og politiske organer har på sin side uttrykt positiv støtte til samisk språk og kultur.

Selv bevaringen, utviklingen og bruken av språket er naturligvis i første rekke noe som språkbrukerne selv best fremmer, men det er da viktig at det finnes en formell plattform å stå på. Språkets utvikling, bevaring og status avhenger i høy grad av den plass det kan fylle i det daglige liv og at det *fullt ut* brukt også i offisiell sammenheng i de samisk-språklige og to-språklige områder. Man kan vise til hvilken betydning regulerende bestemmelser om språkbruk har hatt og har for bevaring og utvikling av nynorsk i Norge og finsk i Finland (jfr. den finske grunnlov, regjeringsformen av 1919 § 14 og den finske språklov av 1.7. 1922. Lov om målbruk i statstenesta av 1930 og Føresegner om målbruk i statstenesta, kgl. res. av 1932). Liknende offisiell plattform er helt nødvendig også for samisk, hvorigjennom bruken av språket i offisiell sammenheng ikke bare skulle *tåles*, men *brukes aktivt* innen visse geografisk avgrensede områder og innen visse etater. En slik lov skulle bl.a. trygge retten til å få undervisning i og på samisk og informasjon på samisk, retten til å bli forstått på samisk, å bli hørt på samisk og å få offisielle dokumenter på samisk.

NSR's årsmøte henstiller til de norske myndigheter om at det snarest settes igang utredningsarbeid med sikte på å fremme forslag til en språklov som sikrer bruken av samisk språk. Det er naturlig å tenke seg dette arbeidet koordinert på nordisk plan, slik den 8. nordiske Samekonferansen koordineres på nordisk plan, slik den 8. Samekonferansen 1974 har skissert. Viktig er det videre at samenes eget valgt organ, Nordisk Samisk Språknemnd, knyttes til utredningsarbeidet og at den endelige lov gir den samiske språknemnd en offisiell status og sikrer ressurser til dens arbeid. Dette er også viktig med tanke på Språknemndens deltagelse i det planlagte nordiske språksekretariat, jfr. Nordiske Utredninger A 1977:1.

Resolusjon nr. 3.

NORDISK SAMERÅD

Norske Samers Riksforbund's årsmøte 20. - 22. juni 1977 har behandlet spørsmålet om NSR's tilknytning til Nordisk Sameråd og det organiserte samarbeidet med de øvrige opprinnelige minoriteter i verden, og uttaler:

Nordisk Sameråd bør omorganiseres til å bli de enkelte lands samiske hovedorganisasjons høyeste samarbeidsorgan innen rammen av de enkelte hovedorganisasjons formålsparagrafer.

Samarbeidet med de øvrige opprinnelige minoriteter skal i alminnelighet skje gjennom Nordisk Sameråd.

Resolusjon nr. 4.

RESOLUSJONSFORSLAG FRA TRONDHEIM SÁMIID SÆR'VI

Norske Samers Riksforbund's årsmøte i Hattfjelldal 20.—22. juni 1977 vil overfor Norsk Rikskringkasting be om at spørsmålet om lule- og sør-samiske sendinger tas opp til avgjørelse snarest med henblikk på fast ansettelse av en programsekretær i hel stilling for hver språkgruppe.

Det er også en forutsetning at sendetiden må økes betraktelig slik at man får daglige sendinger i likhet med sendinger på andre språk.

Årsmøtet vil henstille Norsk Rikskringkasting om at man får en tilfredsstillende geografisk dekning av begge språkområdene.

Årsmøtet vil også be om at det nedsettes et utvalg som skal utrede sør-same- og lulesameradioens framtidige programpolitikk. Begge språkgrupper må være tilfredsstillende representert i utvalget. Det forutsettes at samisk programråd sammensettes slik at disse språkgrupper blir representert på en tilbørlig måte.

Årsmøtet ser det som en fordel for de berørte språkgrupper at det etableres samarbeid over riksgrensen.

Resolusjon nr. 5.

SAMISK PERSONELL VED

SAMESKOLER, SAMISKE KULTURINSTITUSJONER OG HELSEINSTITUSJONER

Norske Samers Riksforbund's årsmøte i Hattfjelldal 20.—22. juni 1977 finner grunn til å understreke betydningen av at det i ansettelses ved sameskolér og samiske kulturinstitusjoner, forslag fra Ardis Eriksen, samt helseinstitusjoner i samiske områder, ansettes personell med samisk språk- og kulturbakgrunn, forutsatt at faglige kvalifikasjoner er reelle i forhold til stillingen.

Resolusjon nr. 6.

CÆL'KAMUS ÁVIISAAŠSAI

Norga Sámiid Riikasæ'rvi jakkečoak'kin, Arbore 20.—22. gæsemános 1977 cæl'ká áviisa ássái:

Riikačoak'kin doarlo asahæme sámeáviisa sáme gilli dan vuodo ala, ja dát'to atte láv'degåd'di mii ál'bmutčoak'kimis Kárášjágas nammaduvvui 1.4.77 fargamusat buvtášii dievašlaš evtuhusa áviisa lágidæbmái.

Riikačoak'kin oaivilda atte min ádnas gielladilálašvuotta, dakká atte sámegielalaš áviisa sáttášii læt gaskaoabmin giela suoddjalusas ja maidái dán árvo lák'temin bajit dassái, dan sæmmás gå mis dár'bo sámegielalaš diettujuogadæd'djái.

Resolusjon nr. 7.

MEDLEMSKONTINGENT

Årsmøtet i Hattfjelldal 20. - 22. juni har vedtatt å øke medlemskontingenten til NSR

kr. 20.- pr. medlem med virkning fra 1.1.78.

Resolusjon nr. 8.

INFORMASJON OM SAMEORGANISASJONSARBEID

I FORBINDELSE MED NSR's 10 ÅRS JUBILEUM I 1978

Årsmøtet ber styret følge opp henvendelsen til Porsanger Sámid Sær'vi om utarbeidelse av et informasjonshefte i anledning NSR's 10 års jubileum i 1978.

Resolusjon nr. 9.

Norske Samers Riksforbund samlet til årsmøte i Hattfjelldal 20.—22. juni 1977 har gjennomgått forslaget fra Komiteen for utdeling av stipend fra overskuddet av 1. LPmed Dædnugádde Nuorat, og støtter forslaget om at det opprettede fond pålydende kr. 65 441.83 avvikles.

Årsmøtet finner at § 4 i fondets vedtekter gir tilstrekkelig hjemmel for dette vedtak. Årsmøtet tiltar komiteens begrunnelse om at fondets midler utgjør et for lite beløp til å kunne gi grunnlag for en stipendordning som fondets vedtekter forutsetter.

NSR vil henstille til eksisterende samiske spesialutvalg under Norsk Kulturråd om at disse oppretter årlige stipendier som kan tjene det formål som blant annet dette fondet var tiltenkt.

Aktuelle komiteer eller utvalg er kulturrådets utvalg for samisk musikk, komiteen til fremme av samisk litteratur og kulturrådets utvalg for samisk kunst og brukskunst.

Resterende midler av dette fondet foreslår denne komite blir nyttet til avholdelse av den fra NSR's side lenge planlagte kulturkonferansen. Slik kan midlene best komme flest mulig til gode i løpet av kort tid.

Om komiteens forslag til utdeling for årene 1975, 1976 og 1977 foreligger ikke grunnlag for ytterligere kommentarer.

FØLGENDE TILLITSMENN BLE VALGT

Formann:	Peder Andersen, Igeldas i Porsanger.
Nestformann:	Anna Laila Siri Frogner, Karasjok.
Styremedlemmer:	Olav Dikkanen, Nesseby. Odd Kappfjell, Trosfors Leif Dunfjell, Alta.
Arbeidsutvalget:	Formann, nestformann og styremedlem Leif Dunfjell.
Varamenn til styret;	Knut Johnsen, Harstad (varamann for Peder Andersen) Odd Ivar Solbakk, Båteng (for Anna Laila Siri Frogner) Fridjof Berglund, Karasjok (for Olav Dikkanen) Stig Dunfjeld, Snåsa (for Odd Kappfjell) Rune Stormo, Trondheim (for Leif Dunfjeld).

Næringsekonomisk komité:

Odd Ivar Solbakk, Båteng, formann
Hans Arthur Hansen, Jergul, Karasjok
Tore Bongo, Lathari, Alta
Ivar Utsi, Repvåg.

Kulturpolitisk komité:

Odd Mathis Hætta, Alta, formann
Hans Hansen, Gåradak, Indre Billefjord
Marit Anne Turi, Karasjok
Mary Skoglund, Hattfjelldal.

Revisorer:

Petter Nedrejord, Karasjok
Marit Stordahl, Karasjok.